

## 77. Torstaina 4 päivänä kesäkuuta 1998

kello 18

### Päiväjärjestys

#### Ilmoituksia

##### Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseksi

Hallituksen esitys laiksi rikoslain 1 luvun 11 §:n muuttamisesta ..... 2872

Hallituksen esitys 6, 117/1997 vp  
Lakivaliokunnan mietintö 3/1998 vp  
Lakialoite 39/1995 vp, 31, 50/1996 vp, 1/1998 vp  
Toivomusaloite 23, 24, 26/1995 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat Aho, Alho, Andersson C., Backman, Dromberg, Enestam, Halonen, Heinonen, Hurskainen, Huttu-Juntunen, Jaakonsaari, Jansson, Juurola, Kalli, Kantalainen, Karhunen, Kiljunen, Kiviniemi, Korhonen R., Leppänen J., Lindén, Lipponen, Metsämäki, Myllyniemi, Niinistö, Penttilä, Rauramo, Rehula, Rinne, Ryhänen, Skinnari, Taina, Tiuri ja Virtanen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat ensimmäinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat Leppänen J., Halonen, Korhonen R., Lindén ja Myllyniemi.

### Ilmoitusasiat:

#### Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien perusteella edustajat Backman, Kiljunen ja Niinistö sekä muun syyn perusteella edustajat Alho, Hurskainen, Kalli, Kantalainen, Kiviniemi, R. Korhonen, Lindén, Myllyniemi, Penttilä ja Rinne sekä

tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien perusteella edustajat C. Andersson, Heinonen, Huttu-Juntunen, Jansson, Skinnari, Taina ja Tiuri sekä muun syyn perusteella edustajat Aho, Rauramo ja Rehula.

#### Eduskunnan tietoon saatettu asetus

**P u h e m i e s :** Ilmoitetaan, että eräiden Suomalaiselle Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan unionin jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämistä 29 päivänä joulukuuta 1967 annetun lain 2 §:ssä säädettyssä tarkoituksessa on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut sanotun lain nojalla 29 päivänä toukokuuta 1998 annettu

Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Sierra Leonea koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämistä annetun asetuksen 4 §:n kumoamisesta (A 1/1998 vp).

Tämä asetus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

#### Erikoisvaliokuntien jäsenet

**P u h e m i e s :** Ilmoitetaan, että eduskunnan jäsenyydestä vapautuksen saaneen ed. Apukan sijaan valitaan uusi varajäsen perustuslakivaliokuntaan ja uusi jäsen valtiovarainvaliokuntaan.

Edelleen ilmoitetaan, että valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytää ed. Vokkolainen vapautusta puolustusvaliokunnan ja työasiainvaliokunnan jäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

**P u h e m i e s :** Ilmoitetaan, että erikoisvaliokuntien täydennysvaalit toimitetaan huomenna pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaaleja varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään huomenna kello 10.

#### **Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan jäsenet**

**P u h e m i e s :** Ilmoitetaan, että eduskunnan jäsenyydestä vapautuksen saaneen ed. Apukan sijaan valitaan uusi varajäsen Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskuntaan. Valtuuskunnan täydennysvaali toimitetaan huomenna pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaalia varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään huomenna kello 10.

#### **Päiväjärjestyksessä olevat asiat:**

**Hallituksen esitys oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseksi**

**Hallituksen esitys laiksi rikoslain 1 luvun 11 §:n muuttamisesta**

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys 6, 117/1997 vp

Lakivaliokunnan mietintö 3/1998 vp

Lakialoite 39/1995 vp, 31, 50/1996 vp, 1/1998 vp

Toivomusaloite 23, 24, 26/1995 vp

**P u h e m i e s :** Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 3.

#### **Keskustelu:**

**Ed. L a x :** Arvoisa rouva puhemies, ärade fru talman! Lakivaliokunnan jäsenten tehtävä ei ole

ollut kadehdittava, kun he ovat julkisuudessa velloneen tunnekuohun vallitessa joutuneet ottamaan kantaa käsiteltävänä olevaan poikkeuksellisen laajaan, monitahoiseen ja eri ammattikuntien edustajillekin, tuomarit ja muut juristit mukaan luettuina, varsin vaikeaan lakiinpuun.

Valiokunnan jäseniin on työn aikana kohdistunut odotuksia ja paineita, joihin vastaamiseen heille on kertynyt asiallisia valmiuksia vasta toista vuotta kestäneen urakan loppupuolella, jolloin eri asiantuntijoita ja kansalaistahoja oli kuultu yli 70 ja saadut lausunnot oli analysoitu, vertailtu keskenään ja punnittu rikoslain kokonaisuudistuksen tarkoituksia vastaan.

Oman lisänsä tarkastelun vaikeuksiin toi vuonna 1995 toteutettu perusoikeusuudistus. Hallitusmuodon uudessa 6 a §:ssä oleva legaliiteettiperiaate sisältää paljon kovempia täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksia kuin mihin on totuttu aikaisemmin, ja näitä nimenomaan tulee noudattaa rikoslain säännösten kirjoittamisessa.

Tämän rikoslain kokonaisuudistuksen kolmannen osan käsittelyn ympärillä vallinnut tunnepitoinen ilmapiiri on tuskin yksinomaan johtunut siitä, että uudistukseen sisältyy arkaluontoisia kysymyksiä kuten raiskaukset ja lasten seksuaalinen hyväksikäyttö, aiheita, jotka viime aikoina ovat kuohuttaneet yleisön tunteita ei vain Suomessa, vaan myös muissa maissa.

Oikeudellisista kysymyksistä on ruvettu käymään laajemmin julkista keskustelua maassamme oikeastaan vasta viime vuosien aikana, joten on luonnollista, jos muun muassa viranomaisten viestintäkuultuuri ei vielä kaikilta osin ole voinut kehittyä varmistamaan, että oikea sanoma aina menee perille.

Esimerkiksi keskustelu rikosoikeudellisista uudistushankkeista on tyypillisesti käyty valmisteluvaiheessa ensisijaisesti vain ammattipiireissä. Yleisö ja tiedotusvälineet siinä missä kansanedustajatkin ovat sen vuoksi enemmän tai vähemmän kylmiltään joutuneet asioiden eteen vasta niiden tultua eduskuntakäsittelyyn.

Tämän seurauksena uudistuksen monia yksityiskohtia ja säännöksiä on julkisuudessa tarkasteltu irrallisina eikä niiden soveltamiseen vaikuttavia oikeusjärjestelmän muita osia ole aina osattu nähdä. Paljon väärinkäsityksiä on syntynyt matkan varrella ja tämä on entisestään lisännyt paineita valiokuntatyössä. Se hyvä puoli tällä vellovalla keskustelulla on kuitenkin ollut, että lakivaliokunta on nähnyt poikkeuksellisen suuren vaivan tarkistaakseen säädöksiä ja selkeyt-

täähseen näiden perusteluja, jotta kansalaisille ja lain soveltajille ei jäisi epäilyksiä eduskunnan tahdosta.

Totean selvyuden vuoksi jo nyt sen, että lakivaliokunnan esittämien täsmennysten ja muutosten jälkeen tämä uudistus merkittävästi tehostaa muun muassa lasten ja naisten rikosoikeudellista suojaa alistamista ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan.

Kiitän lämpimästi valiokunnan jäseniä ja valiokunnan virkamiehiä erinomaisesta ahkeruudesta, tunnollisuudesta, pitkämielisyydestä ja yhteistyöstä, jonka lopputulos, toistasataa liuskaa käsittävä mietintö, toivottavasti nyt saa osakseen eduskunnan hyväksymisen sekä ajan oloon myös kansalaisten ymmärtämyksen ja lain soveltajien tunnustuksen.

Rouva puhemies! Haluan muistuttaa muutamista Suomen oikeuskulttuurin piirteistä, jotka helposti unohtuvat, kun puhutaan tunteita herättäviä rikoksista.

Rikoslaki on yhteiskunnan järein ase, jolla puututaan ihmisten elämään, ja siksi sitä on käytettävä harkiten. Meillä on pyritty siihen, että rangaistussäännöksiä säädetään, kun niillä voidaan tosiasiallisesti suojata kansalaisten ja yhteiskunnan suojaa vaativia etuja ja oikeuksia. Meillä ei ole haluttu heikentää ihmisten lainkuuliaisuutta säätämällä symbolisia rangaistussäännöksiä tai tekemällä rikoslaista moraalisäännöstä.

Helposti unohtuu myös, että rikoslaki jää kuolleeksi kirjaimeksi, elleivät viranomaiset pysty toimimaan asianmukaisesti tai jos yhteiskunnalliset järjestelmät eivät ole kunnossa. Esimerkiksi lasten hyväksikäytön torjumiseen tarvitaan lisäksi valppaita ja vastuullisia kansalaisia, jotka uskaltavat reagoida näkemänsä ja kuulemansa perusteella. Rikolliseen toimintaan liittyy sitä paitsi usein ongelmia ja taustatekijöitä, joihin voidaan puuttua tehokkaammin muilla keinoilla kuin esimerkiksi rangaistuksia ankaroittamalla. Pelkästään teon säätäminen rangaistavaksi ei myöskään välttämättä poista paheksuuttavaa toimintaa eikä sinänsä takaa tekijöiden kiinnijäämistä. Joskus teon säätäminen rangaistavaksi voi jopa johtaa aikaisempaa ikävämpiin seurauksiin.

Edellä mainituista syistä monet ongelmat, jotka ovat puhuttaneet tämän uudistuksen yhteydessä, jäävät pakosta muiden kuin rikosoikeudellisten toimenpiteiden varaan. Lakivaliokunta on kuitenkin pyrkinyt mietinnössään kiinnittämään huomiota rikoslain toimivuuden kannalta

tärkeihin muihin toimenpiteisiin, joihin hallituksen tulee ryhtyä. Esimerkkeinä mainittakoon tarve ryhtyä luomaan hoitojärjestelmää seksuaalirikosten uhreille sekä pedofiileille rikosten uusinään ehkäisemiseksi samoin kuin tarve ryhtyä kehittämään monipuolista keinovalikoimaa prostituutioon liittyvien ongelmien taltuttamiseksi.

Tässä yhteydessä on lisäksi syytä muistuttaa siitä, että Suomen nykyinen rikoslaki on alun perin vuodelta 1889. Sen kokonaisuudistus alkoi komitean asettamisella vuonna 1972. Ennen sitä lakia uudistettiin osauudistuksina ja vain kaksi lukua oli enää alkuperäisessä muodossaan 1980-luvun lopulla. Kokonaisuudistuksen ensimmäinen osa toteutettiin hallituksen esityksellä, joka annettiin eduskunnalle vuonna 1988 ja johon sisältyvä lainsäädäntö tuli voimaan tammikuussa 1991. Toisesta vaiheesta annettiin esitys eduskunnalle vuonna 1993 ja uudistus tuli voimaan syyskuussa 1995.

Koska hallituksen esityksessä ei nyt esitellä niitä tavoitteita, jotka rikoslain kokonaisuudistukselle on asetettu, valiokunta on sisällyttänyt ne mietintöönsä. Lyhyesti sanoen kysymyksessä on ajanmukaisen, tasapainoisen ja toimivan lainsäädännön aikaansaaminen.

Hallituksen esityksen kirjoittamisessa on noudatettu samoja uudistusperiaatteita kuin kahdessa edeltäneessä vaiheessa. Rangaistussäännökset on kirjoitettu yhtenäisellä tavalla siten, että rikokset on nimetty, rikokset on luokiteltu törkeysasteisiin ja on käytetty mahdollisimman yhteneväisiä rangaistusasteikkoja sekä törkeiden ja lievien tekemuotojen määrittelytapaa.

Perusoikeusuudistuksen asettamista täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksista olikin jo puhetta.

Vaikka hallituksen esitys sisältää lukuisia tärkeitä kysymyksiä, jotka ansaitsisivat tulla käsitellyiksi, minun on tässä pakko keskittyä tarkastelemaan vain eniten huolestuneisuutta herättäneitä rikoksia eli niitä, jotka kohdistuvat lasten ja naisten alistamiseen ja hyväksikäyttöön.

Sitä ennen mainitsen kuitenkin, että kaiken oikeudenhoidon onnistumisen kannalta on tärkeää, että väärän ilmiannon rangaistavuutta laajennetaan ja että kokonaan uusi rangaistussäännös luodaan oikeudenkäynnissä kuultavien todistajien ja muiden henkilöiden suojaamiseksi uhkaamista vastaan.

Sitten lasten seksuaalista hyväksikäyttöä koskeviin asioihin. Heidän osaltaan lakiesitys ja siihen nyt ehdotetut lisäykset ja täsmennykset tuo-

vat olennaisesti paremman suojan kuin aikaisemmin.

Niin sanottu kaksoisrangaistavuusvaatimus ulkomailla tehdyn rikoksen osalta poistetaan näiden tapausten osalta ja jopa laajemmin kuin hallituksen esityksessä n:o 117 ehdotetaan. Valiokunta ehdottaa, että niin sanottu suojaikäraja säilytetään koskemaan alle 16-vuotiaita eikä puolla hallituksen esittämää 15 vuoden suojarahaa. Tärkeämpää on todennäköisesti kuitenkin, että kokonaan uusi tunnusmerkistö alle 18-vuotiaiden hyväksikäytöstä on lisätty 20 luvun 5 §:ään.

Kokonaan uusi säännös on myös seksipalvelujen ostamisen kieltäminen nuorelta. Yleisenä tärkeänä piirteenä voidaan todeta, että yleiseen syytteen kuuluvien rikosten piiri olennaisesti laajenee.

Myös lapsipornografia, sen kaikenlainen valmistaminen ja levittäminen aivan hallussapitoa myöten säädetään nyt rangaistavaksi. Hallituksen esityksestä poiketen valiokunta on päättänyt tässä ehdottamaan, että hallussapidon osalta riittäisi se, että kuva on todellisuuden mukainen eikä sen tarvitse olla todellisuuspohjainen, niin kuin hallitus on esittänyt. Nykyinen kuvateknikka tekee mahdolliseksi manipuloida kuvia niin, että todellista ei voida erottaa keinotekoisesti valmistetusta.

Niin kuin sanoin, valiokunta katsoo, että lasten ja nuorten seksuaalista koskemattomuutta on syytä suojata jopa laajemmin kuin hallituksen esityksessä ehdotetaan. Sen vuoksi esitetään uusi kohta 18 vuotta nuoremman henkilön seksuaalisesta hyväksikäytöstä, jolla suojataan nuorta vahvemmassa asemassa olevan henkilön hyväksikäytöltä. Tämän rangaistavuuden edellytyksenä on, että nuoren kyky itsenäisesti päättää seksuaalisesta käyttäytymisestään on hänen kypsyttämättömyytensä sekä osapuolten ikäeron vuoksi tekijää olennaisesti heikompi. Halutaan siis suojata niitä nuoria, jotka ovat ikäisiään ruumiillisesti ja henkisesti kehittymättömämpiä ja kypsyttämättömiä käyttämään seksuaalista itsemääräisoikeuttaan.

Muuten lapsen seksuaalisen hyväksikäytön osalta voidaan todeta, että voimassa oleva sääntelytapana on varsin epäselvä ja tulkinnanvarainen. Toivottavasti tilanne tältä osin nyt vihdoin ja viimein valiokunnan perustelujen myötä selkiintyy.

Kohta, joka on herättänyt paljon kysymyksiä ja väärinkäsityksiä ja johon valiokunta on aivan erityisellä huolella paneutunut, on 20 luvun 6 §:n

1 momentin 2) kohta, jossa puhutaan lapselle tehdystä seksuaalisesta teosta, joka on omiaan vahingoittamaan hänen kehitystään.

Valiokuntakäsittelyn aikana on ilmennyt, että tämä säännösehdoitus on ymmärretty väärin ja että sitä sen vuoksi on myös tulkittu virheellisesti. On oletettu, että rangaistavuus edellyttää, että syyttäjän olisi pystyttävä näyttämään tuomioistuimessa toteen se, että seksuaalisella teolla on aiheutettu lapsen kehitykselle vahinkoa. Tämä käsitys on kuitenkin virheellinen. Kysymyksessä ei ole niin sanottu loukkamiskrikos tai konkreettinen vaarantamiskrikos. Teon ei tarvitse aiheuttaa erillisen seurauksen tai konkreettisen vaaran syntymistä. Rangaistavuuden edellytyksenä ei siis ole, että seksuaalisella teolla on vahingoitettu tai vaarannettu lapsen kehitystä.

Arvioidessaan tällaista seksuaalista tekoa tuomioistuin ei siten arvioi sitä, onko teko vahingoittanut tai aiheuttanut vaaraa lapsen kehitykselle. Ilmaisulla "on omiaan aiheuttamaan" tarkoitetaan sitä, että teko on luonteeltaan sellainen, joka tyypillisesti aiheuttaa tunnusmerkistössä kuvatun seurauksen. Yleistäen voidaan siis todeta, että lapsen kohdistuva seksuaalinen teko aina vahingoittaa lasta. Jos yksittäistapauksessa joku on eri mieltä, hänen on silloin tuotava väitteensä perusteeksi varsin varteenotettavia argumentteja eli tavallaan todistustaakka kääntyy. Ei ole pois suljettu, että olisi sellaisia tilanteita, mutta näitä ei voida etukäteen luetteloida eduskunnan toimesta. Tuomioistuin joutuu harkitsemaan. Itse voin hyvinkin kuvitella, että tilanne, jossa 15,5-vuotias kehittynyt nuori nainen seurustelee 23- tai 25-vuotiaan miehen kanssa, voi olla semmoinen, että hyvinkin perustellusti voidaan sanoa, että kysymyksessä ei ole teko, joka on omiaan vaarantamaan tämän nuoren naisen kehitystä, mutta näitä ei voida sen tarkemmin etukäteen tässä talossa määritellä.

Haluan myös todeta, että vastaavaa kirjoittamistapaa käytetään muuallakin rikoslaissa eikä tällaisten säännösten tulkinta ole oikeuskäytännössä osoittautunut ongelmalliseksi.

Seuraavaksi naisten asemasta.

Aloiton paljon keskustelua herättäneestä prostituutio-ongelmasta. On herätetty kysymys, tulisiko seksipalveluksen ostotarjous kriminalisoida vai ei. On myös väitetty, että lakivaliokunta olisi haluton puuttumaan tähän ongelmaan. Haluan kuitenkin heti kättelyssä torjua tällaisen käsityksen. Eri asia on, että lakivaliokunta on tun-

nustanut ongelman monitahoisuuden, sen poistamiseen liittyvät vaikeudet, ja että meille ei oman arviomme mukaan ole esitetty riittävästi pitävää selvitystä, jotta olisimme voineet vielä ottaa selvää kantaa tässä asiassa uskriminalisoinnin puolesta.

Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden lausunnot ovat olleet ristiriitaisia. Erityisesti kriminaalipolitiikan ja poliisioikeuden asiantuntijat ovat suhtautuneet kielteisesti seksuaalipalveluiden ostamisen kriminalisointiin ja sen vuoksi valiokunta on päätnyt ehdottamaan tämän lakialoitteen hylkäämistä. Lakivaliokunta on todennut, että rikosoikeudellinen järjestelmä ei ole ensisijainen eikä paras keino prostituutioon liittyvien epäkohtien vähentämiseen, ja itse asiassa tämä perusteluteksti on otettu suoraan tehdyn rinnakkaislakialoitteen perustelutekstistä, joten voidaan todeta, että jo aloitteentekijä on ollut realistinen ainakin lähtökohta-arvioissaan, mutta samojen argumenttien perusteella on päätnyt toisennäköiseen ratkaisuun.

Tämän lakialoitteen lähtökohtana on prostituution aiheuttama häiriö yleiselle järjestykselle ja asiakkaiden loukkaava ja häiritsevä käyttäytyminen naisia kohtaan. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että prostituutioon liittyy myös huomattavasti vakavampia seurausilmiöitä kuten lapsilla ja naisilla käytävä kansainvälinen kauppa ja pakottaminen prostituoiduksi. Kansainvälisen rikollisuuden torjuminen edellyttää valtioiden välistä yhteistyötä. Suomi on sitoutunut kansainvälisiin sopimuksiin muun muassa Yhdistyneiden kansakuntien kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevaan yleissopimukseen ja tällä hetkellä myös Euroopan unionissa on vireillä hankkeita naisten ja lasten seksuaalisen hyväksikäytön estämiseksi.

Valiokunta pitää tärkeänä, että oikeusministeriö, sisäasiainministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö yhteistoimin selvittävät eri mahdollisuudet ehkäistä ja vähentää prostituutiota. Valiokunta lähtee siitä, että siinä selvityksessä tulee nimenomaan punnita tätä, missä määrin myös rikoslaki olisi soveltuva keino tässä keinovalikoimassa. Valiokunta kehottaa myös hallitusta ja ministeriötä tässä suhteessa ottamaan huomioon muissa maissa saadut kokemukset samoin kuin nyt Ruotsin uudesta seksuaalipalveluiden ostamisen kriminalisointisäännöksistä saatavat kokemukset.

Seuraavaksi muutama sana raiskausrikoksista. Hallituksen esitys on herättänyt paljon kysymyksiä ja myös julkista kritiikkiä. Erityisesti te-

komuotojen porrastaminen kolmeen eri tyyppiin on ihmetyttänyt, enkä ihmettele. Jos näitä irrallisina luetaan, niin varmasti ihmetyttää.

On myös ollut vaikea jotenkin sisäistää se lähtökohta, joka on hallituksen esityksen pohjana, eli raiskaus on aina törkeä rikos, mutta myös törkeä rikos voi tapahtua hyvinkin erilaisissa olosuhteissa. Niin kuin jo aikaisemmin sanoin, rikosoikeudellinen suoja tällä alueella laajenee. Se tarkoittaa kansankielellä, että syytekynnys laskee. On varsin todennäköistä, että se sääntelytapa, joka tässä on omaksuttu, tuo syytteeseen ja tuomiolle tekoja, tekijöitä, joita ei saada nykyisen lain puitteissa syytteeseen taikka tuomituiksi.

Ottamatta tässä kantaa siihen, minkä hallituksen esityksen pykälän tai tekotavan mukaan tulisi arvioida näitä tekoja, haluan vain esimerkiksi nimaisesti todeta — tietysti tässä on kaksi ääriesimerkkiä: toinen se, että useat miehet pensaikossa pitelevät kiinni, raiskaavat nuorta naista vaikkapa vuoronperään, ja toinen se, että seurustelu-suhteen puitteissa, kenties alkoholin sumentamassa tilanteessa tapahtuu raiskaus. Näitä on voitava arvioida eri lailla. Näihin tietysti aina liittyy paljon olosuhteita, joita me emme voi tässä salissa etukäteen arvata.

Nämä teot porrastetaan siis seuraavasti: Puhutaan raiskauksesta, sukupuoliyhteyden pakottamisesta ja törkeästä raiskauksesta. Missään ei puhuta lievistä raiskauksesta. Tällä kirjoitustavalla korostetaan seksuaalisen itsemääräämisoikeuden suojan loukkaamattomuutta sekä henkilöön kohdistuvan väkivallan ja pakon tuomitavuutta. Raiskauksen rangaistusasteikko on ankara, ja tunnusmerkistöä ehdotetaan muutettavaksi muun muassa siten, että pakottavan vaaran vaatimus poistetaan, sukupuoliyhteyden määritelmää laajennetaan ja että nämäkin seksuaalirikokset tulevat aikaisempaa laajemmin virallisen syytteen alaisiksi.

Nykyisessä väkisinmakaamista koskevassa säännöksessä on erittäin lieventävien asianhaarojen vallitessa tehty tekoja varten niin sanottu nimeämätön sivuasteikko. Rikoslain kokonaisuudistuksessa noudatetun kirjoittamistavan mukaisesti lievemmin rangaistava teko on nyt ehdotettu kirjoitettavaksi omaksi tunnusmerkistöseen. Myös muita törkeitä rikoksia on kolmipor-taistettu. Muun muassa tahallinen henkirikos on jaoteltu murhaan, tappoon ja surmaan. Yhtä vähän kuin raiskauksen osalta voidaan täällä surmata vain vähän. Törkeitä nämä kaikki teot ovat.

Kirjoittamistapa ei ole johtanut tuomitsemiskäytännön vääristymiseen, ja rikoslain kokonaisuudistuksen toisen vaiheen eduskuntakäsittelyn aikana esitetyt voimakkaat epäluulot siitä, että perustekomuoto tappo syrjäytyy lievimmän tekemuodon surman kustannuksella, ovat osoittautuneet perusteettomiksi. Haluan tässä todeta, että ainakin kaikki rikosoikeuden asiantuntijat, joita valiokunta on kuullut, myös naiset, ovat puoltaneet tätä lainsäädäntötekniikkaa, jota tässä nyt sovelletaan. Sitä on myös julkisuudessa televisiossa puolustanut naisoikeuden professori Kevät Nousiainen. Siksihän me kuulemme asiantuntijoita, että osaisimme tehdä toimivaa lainsäädäntöä.

Saamansa selvityksen perusteella valiokunta puoltaa tätä hallituksen esittämää porrastamista. Aikaisempaa yksityiskohtaisempi ja laajempi tunnusmerkitsevä vahvistaa merkittävästi seksuaalisen itsemääräämisoikeuden ja henkilökohtaisen koskemattomuuden suojaa. Uusi kirjoittamistapa tukee rikoslain kokonaisuudistuksen tavoitetta ankaroittaa henkeen, terveyteen ja ruumiilliseen koskemattomuuteen kohdistuvien rikosten rangaistuksia omaisuusrikoksista tuomittaviin rangaistuksiin verrattuna. Lisäksi uusi kirjoittamistapa ohjaa tuomioistuimia nykyistä yhtenäisempään käytäntöön, kun se edellyttää tuomioistuinta perustelemaan, mitkä nimenomaiset seikat tapahtumaketjussa tekevät mahdolliseksi pitää rikosta kokonaisuutena arvostellen lieventävien asianhaarojen vallitessa tehtynä taikka törkeänä rikoksena.

Valiokunta pitää itsestäänselvänä, että raiskaussäännösten uusi kirjoitustapa näkyy myös tuomioistuinten rangaistuskäytännössä.

Hallituksen esityksessä raiskauksen rangaistusasteikoksi ehdotetaan vankeutta vähintään kuusi kuukautta ja enintään kuusi vuotta. Vähimmäisrangaistus on sama kuin nykyisin, siis hallituksen esityksessä. Esityksen perusteluissa arvioidaan, että ehdotettu enimmäisrangaistus on poikkeuksellisen ankara rikoksen perustekomuodon enimmäisrangaistukseksi. Valiokunta pitää korkeaa enimmäisrangaistusta perusteltuna ja esittää hallituksen esityksestä poiketen, että vähimmäisrangaistus nostetaan kuudesta kuukaudesta yhdeksi vuodeksi vankeutta. Vähimmäisrangaistuksen nostamisella valiokunta haluaa tehostaa seksuaalisen itsemääräämisoikeuden ja henkilökohtaisen koskemattomuuden rikosoikeudellista suojaa. Ja, niin kuin sanoin, tämän pitää näkyä myös tuomitsemiskäytännössä. Kuulemamme tuomarit ovat vakuuttaneet meil-

le, että tämän tyyppisellä viestillä, selkeällä viestillä eduskunnan taholta, kyllä oikeuskäytäntö muuttuu.

Pari sanaa vielä kiistellystä pakottamisesta sukupuolilyhteyteen. Tarkoitus on tässä nimenomaan, ettei eri tekemuotojen väliin jää rankaisemattomien tekojen aluetta niin kuin nykyisin. Nykyisin on niin, että on jäänyt käytännössä rankaisemattomia tekoja, joista ainakin lakivaliokunnan mielestä ehdottomasti olisi tuomittava rangaistus.

Hyvässä tarkoituksessa tehty muutosehdotukset tähän kirjoittamistapaan valitettavasti jättäisivät edelleen meidän lainsäädäntöömme sen aukon, jota tässä nyt halutaan paikata.

On tärkeää muistaa ja tiedostaa, että tämän tyyppisen lainsäädännön voimaantuloon ja täytäntöönpanoon liittyy laajamittainen koulutus-toiminta, jolloin hyvinkin seikkaperäisesti käydään läpi muun muassa, mitä eduskunnassa asiasta on todettu ja arvioitu. Ei ole mitään syytä epäillä, etteivätkö lain soveltajat saisi tietoa tästä.

Nämä säännökset pakottavat myös aivan toisella tavalla kuin tähän asti perustelemaan tuomiot. Se taas tekee mahdolliseksi eduskunnalle myöhemmin puuttua tilanteeseen, jos ei tämä uudistus viedään haluttuun tulokseen.

Lopuksi haluan vain todeta, että täytyy muistaa, ettei lainsäätäjä voi ennakoida kaikkia mahdollisia olosuhteita ja ettei tuomioistuimia voi ohjata kädestä pitäen. Tällainen ei ole missään maailmassa, missään oloissa onnistunut. Suunnan muuttamista tuomitsemiskäytännössä eduskunta kyllä voi saada aikaan. Valiokunnan mielestä tämä lakiehdotus tuo muun muassa seksuaalisiin tekoihin pakottamiseen selvää kiristystä, ja tätä tukee nimenomaan näiden tekemuotojen porrastus.

Fru talman! Jag hoppas att detta digra arbete skall bära frukt, att lagutskottets betänkande skall vinna riksdagens godkännande, att också allmänheten, som så småningom när dammet lägger sig och vi får se hur domstolarna och myndigheterna tolkar den här lagen, skall känna sig trygg och förstå varför vi i dag föreslår de regelsystem som vi föreslår. Naturligtvis hoppas jag också att alla de, som skall tillämpa den här lagen, skall uppleva att livet blir lättare och inte svårare.

Enligt lagutskottets uppfattning är det här en klar signal till domstolar och andra myndigheter om en skärpt inställning till brott som kränker

indivdens sexuella självbestämmanderätt och integritet och alldeles särskilt i det här sammanhanget beträffande barnens straffrättsliga skydd.

Ed. Lapintie: Arvoisa rouva puhemies! Tätä laajaa lakikokonaisuutta on käsitelty pitkään, ja siitä on 120-sivuinen valiokunnan mietintökin, joten en voi puuttua kaikkiin kohtiin. Puutun nyt ainoastaan kahteen kohtaan eli lukuun 20, joka käsittelee seksuaalirikoksia.

Käsittelyn yhteydessä eduskunnan naisverkosto on saanut sekä ansaittua että osittain myös ansaitsematonta kunniaa. Aloite on itse asiassa lähtenyt eduskunnan ulkopuolelta. Useat naisjärjestöt ottivat lain käsittelyn aikana yhteyttä eduskunnan naisverkostoon ja pyysivät tulla kuulluiksi. Näin myös tapahtui. Sen lisäksi, että lakivaliokunta on kuullut eri järjestöjä tämän asian yhteydessä, myös naisverkosto on erikseen keskustellut ja pohtinut näitä muutoksia naisjärjestöjen kanssa. Monet muutoksista on tässä lakiesityksessä korjattu, ja niihin en puutu.

Kaksi kohtaa on kuitenkin jäänyt korjaamatta. Ensimmäinen niistä koskee juuri raiskauksen määritelmää. Tällaiset naiseen kohdistuvat seksuaalirikokset ovat äärimmäinen ilmaus sukupuolten välisen valtasuhteen epätasapainosta. Seksuaalisessa väkivallassa ei ole kyse niinkään seksuaalisten tarpeiden tyydyttämisestä, vaan pikemmin vallankäytöstä naisia kohtaan. Kyse on naisten hallitsemisesta, alistamisesta, nöyryyttämisestä.

Tällainen seksuaalisen itsemääräämisoikeuden loukkaus on aina hyvin vakava rikos, joka voi aiheuttaa uhrille pitkäaikaisiaikin psyykkisiä ongelmia. Valitettavasti näiden rikosten vakavuus ei ole kuitenkaan näkynyt oikeuskäytännössä, vaan tuomioistuimet ovat raiskausrikoksissa käyttäneet pääasiassa vain nykyisen rangaistusasteikon alapäässä olevia rangaistuksia. Näistä on myös paljon keskusteltu julkisuudessa ja ihmetelty tätä käytäntöä.

Nyt valiokunnan mietinnössä ehdotetaan, että nämä raiskaussäännökset jaettaisiin kolmeen törkeysasteeseen. Sinänsä kyse olisi niin kutsutusta tavallisesta raiskauksesta, törkeästä raiskauksesta, ja sitten luotaisiin vielä erityinen pakottaminen sukupuoliyhteyteen -niminen tunnusmerkistö. Pakottaminen sukupuoliyhteyteen -pykälän 1 momentissa todetaan, että kyse on lieventävien asianhaarojen vallitessa tehdystä raiskauksesta. Tämän määritelmän vuoksi tätä pykälää on nimitetty lieväksi raiskaukseksi.

Pidän hyvin tärkeänä sitä, että raiskaukset mielletään niin tuomioistuimissa kuin koko yhteiskunnassakin vakaviksi rikoksiksi, joissa syvästi loukataan ihmiselle kuuluvaa perustavan laatuista oikeutta määrätä itse omasta ruumiistaan. Tämän vuoksi katson, että lieventävien asianhaarojen vallitessa tehdyn raiskauksen pykälästä tulisikin luopua.

Pykälän tarpeellisuutta on lakivaliokunnan mietinnössä perusteltu sillä, että mikäli tällaista lievän raiskauksen pykälää ei olisi, osa raiskauksista jäisi kokonaan tuomitsematta. Tämä perustelu on outo, koska kyseessä ei ainakaan olisi epävarmuus syytetyn syyllisyydestä ja jo oikeusvaltioperiaatteesta johtuu, että jos tuomioistuin ei katso tulleen näytetyksi, että makaaminen on tapahtunut vastoin uhrin tahtoa, syytetty tulee vapauttaa eikä tuomita lievemmästä tekemästä.

Raiskaussäännöksellä on tarkoitus suojata nimenomaan henkilön oikeutta itse määrätä omasta ruumiistaan. Itse asiassa tämä määritelmä muuttuu aika olennaisesti nykyisestä tulevaisuudessa, sillä myös miehen voi raiskata, eli siinä mielessä tämä ei ole edes pelkästään naisasiakysymys.

Tällainen ihmisen oikeus itse määrätä omasta ruumiistaan tulisi olla yhtäläisesti kaikilla. Mikään lieventävä asianhaara ei voi sitä muuttaa, ja näitä lieventäviä asianhaaroja on huumorilla höystettynä ja vakavammin pohdittu, mitä niitä voisi sitten olla, eli esimerkiksi minihameen käyttäminen, ravintolassa istuminen ja sieltä jonkun mukaan lähteminen, aiemmat sukupuoli-kontaktit tai edes prostituoituna toimiminen eivät poista henkilön oikeutta sanoa ”ei” ja edellytystä, että tätä tahdonilmaisua kunnioitetaan. Jos ihminen tästä huolimatta pakotetaan sukupuoliyhteyteen, kyseessä on niin vakava itsemääräämisoikeuden loukkaus, että tekoa tulee käsitellä raiskauksena.

Raiskausrikoksen rangaistusasteikko on nyt valiokunnan esityksessä vuodesta kuuteen kuukauteen vankeutta. Tämän asteikon sisällä tuomioistuimella on mahdollisuus riittävästi ottaa huomioon kaikki teon rangaistavuuteen ja sen ankaruuteen liittyvät tosiseikat. Esimerkiksi ensikertalaisen kohdalla tuomioistuimella on mahdollisuus tuomita rangaistus myös ehdollisena.

Katson, että tällaisesta pakottamisesta sukupuoliyhteyteen eli lieventävien asianhaarojen vallitessa tehdystä raiskauksesta on luovuttava, koska tämä pykälä on sekä harhaanjohtava että

tarpeeton. Tulen täysistunnon toisen käsittelyn yksityiskohtaisessa käsittelyssä tekemään 1 ja 3 §:ää koskevat muutosesitykset, jotka myös sisältyvät vastalauseeseen.

Toinen asia, joka naisjärjestöjen esille ottamista ongelmista ja eduskunnan naisverkoston työstä sekä pykälän muutosesityksistä huolimatta ei ole lakiesityksessä muuttunut ja jota ei ole otettu huomioon, koskee nimenomaan prostituutiopöytäalaa. Käytän esimerkkinä naapurimaatamme. Meillä on Pohjoismaiden kesken yhtäläisiä kansainvälisiä sopimuksia siitä, että pyrimme harmonisoimaan lainsäädäntöä, esimerkiksi perhelainsäädäntö kuuluu tällaisiin lakeihin.

Ruotsin eduskunta kielsi viime viikolla seksipalvelujen ostamisen. Vuoden 1999 alusta voimaan tuleva laki kieltää Ruotsissa hankkimasta seksuaalisia palveluja korvausta vastaan. Ostaminen tai ostamisen yrittäminen on rangaistava teko, josta voi seurata sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Seksipalvelujen myymistä sen sijaan ei kielletty, koska esimerkiksi ilotyttöjen hakeutuminen lääkärinhoitoon tai sosiaalipalvelun hoitoon ei haluttu vaikeuttaa, jotta ei vaikeutettaisi kenenkään mahdollisuutta luopua tästä ammatista ja sitten sitä kautta rangaistuksen pelossa jätettäisi hakeutumatta hoitoihin. Ruotsalainen laki on myös osa laajaa uudistusta, jolla on haluttu parantaa naisrauhaa.

Seksuaalisten palvelujen ostamisen kriminalisoinnilla halutaan painottaa yhteiskunnan suhtautumista tähän asiaan. Erityisesti rikoslaki kertoo sen, mitä yhteiskunnassa pidetään hyväksyttävänä ja mitä yhteiskunnassa ei hyväksytä, minkälaisia käyttäytymistä halutaan suosia ja minkälaista käyttäytymistä halutaan kieltää. Ruotsissa lain perustelujen mukaan prostituutio ei pidetä toivottavana yhteiskunnallisena ilmiönä. Rikoslaki ei kuitenkaan yksinään riitä, vaan lisäksi tarvitaan myös sosiaalisia toimenpiteitä, joiden osalta myös Ruotsissa ollaan pitämällä kuin meillä.

Nyt, kun me Suomen eduskunnassa olemme runsaan vuoden ajan käsitelleet rikoslain osauudistusta valiokunnassa, on yllättävää ollut, että naapurimaassamme nyt jo voimassa oleva laki tuntuu jostakin syystä edelleen herättävän valitettavasti varsinkin monissa mieskansanedustajissa kauhua. Nyt Suomessa ei ole varsinaista prostituution kieltävää tai edes sitä säännöstelevää lainsäädäntöä.

Prostituutio ilmentää erityisesti seksuaalikulttuurista ja valtasuhteita. Se on sidoksissa yhteis-

kunnan sosiaalisiin, taloudellisiin ja sukupuolten välisiin suhteisiin. Siihen liittyy väkivaltaa ja alistamista. Ylipäänsäkin lainsäädännöllä voidaan vain lähinnä lieventää ongelman muille ihmisille aiheuttamia hankaluuksia ja suojella prostituutia harjoittavia syrjinnältä ja riistolta.

Katuprostituutio ja sen kysynnän lisääntyminen on meillä Suomessa viime aikoina aiheuttanut mittavia häiriöitä erityisesti Helsingissä. Tunnettua on, että monet naiset kokevat olonsa turvattomaksi liikkeessaan eräissä Helsingin kaupunginosissa.

Olen valiokuntakäsittelyssä ehdottanut, että häiritsevä seksuaalipalvelun hankkiminen julkisella paikalla säädetään rangaistavaksi. Tiedän, että tämä on vain pieni askel siihen harppaukseen, joka Ruotsissa tehtiin, mutta parempi niin, että me tässä vaiheessa edes otamme tämän askeleen kuin että työnämme päämme pensaaseen emmekä tee asialle yhtään mitään. Myös tämän esityksen mukaan, jonka sitten teen lain toisessa käsittelyssä yksityiskohtaisessa käsittelyssä, uuden 9 §:n mukaan julkisella paikalla tapahtuva hintatarjouksen tai -tiedustelun esittäminen olisi rangaistavaa, jos se tuottaa häiriötä joko sille, johon kyseinen tiedustelu kohdistuu, taikka muille henkilöille. Julkisella paikalla tarkoitetaan katua, toria tai muuta aluetta, jonne yleisöllä on vapaa pääsy, ja myös esimerkiksi ravintolaa.

Toivon, että nämä muutokset menisivät läpi. Kyse ei ole hätiköidystä yhtäkkiä tehdystä päätöspäätöksestä, vaan todellakin yhtä kauan näitä muutosesityksiä on pohdittu kuin valiokunta on käsitellyt omaa esitystään, ja ne ovat aivan hyvin istutettavissa uuteen rikoslakiin. Toivon, että saamme nämä muutokset täysistuntokäsittelyssä tehtyä.

Ed. P r u s t i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluaisin kiittää valiokunnan puheenjohtajaa ja koko valiokuntaa siitä, että naisjärjestöjen näkemys on monelta osin otettu niin merkittävällä tavalla huomioon, että voimme todella antaa vilpittömän kiitoksen siitä, että näitä näkemyksiä on haluttu myös saada muutoksina ja ne on tänne kirjattu.

Pariin asiaan kuitenkin puutun. Hyvä asia on myös esimerkiksi se, että lapsen seksuaalinen hyväksikäyttöä käsittelevä...

P u h e m i e s (koputtaa): Kehotan kiinnittämään huomiota eritoten vastauspuheenvuoron luonteeseen.

**P u h u j a :** Kyllä, palaan siihen myös.

**Kun ed. Lapintie** puhui tekemuotojen porras-  
tuksista, olisin halunnut siihen liittyen todeta,  
että pelkkä yritys on jo niin vakava rikos, että  
mielestäni pitäisi huomioida se, että henkiset kär-  
simykset, joita tästä naisillekin tulee, vaikuttavat  
myös siihen, että tällaisista tekemuotojen por-  
rastusta ei tarvita. Olisin toivonut, että valiokun-  
nan mietinnössä olisi ollut tämä toisella tavalla  
kirjattuna, ja tullen mielelläni kuuntelemaan sit-  
ten niitä esityksiä, joita ed. Lapintie tulee esittä-  
mään. Itse olen myös sillä kannalla, mitä hän  
esitti.

**Ed. I h m ä k i** (vastauspuheenvuoro): Ar-  
voisa puhemies! Hyväksyn ed. Laxin näkemyk-  
set, että rikoslaki ei ole mikään moraalisäännös-  
tö. Kuitenkin ed. Laxin sinänsä ansiokkaassa  
esitys- ja puheenvuorossa ja pohdinnassa yksi tär-  
keä kysymys jäi avoimeksi, eli onko järjestys-  
sääntö vai laki oikea tapa lähestyä prostituutio-  
kysymystä. Miten yhteiskunnan olisi turvattava  
kansalaisrauhaa, laillako vai järjestyssäännöllä?  
Olkoon kumpi tahansa tai molemmat, yhteis-  
kunnan asioiden pitäisi olla niin järjestetyt, että  
kansalaisia ei kohtuuttomasti häiritä eikä tuoteta  
kansalaisten yksityisyydelle eikä rauhalle tarpee-  
tonta häiriötä. Häiriökäyttäytyminen on pystyt-  
tävä estämään ja tarvittaessa kriminalisoitava.

Toisaalta ihmettyttää, että Ruotsissa meni läpi  
laki seksuaalipalvelujen ostamisesta ja meillä  
tyydytään asian seuraamiseen.

**Ed. A. O j a l a** (vastauspuheenvuoro): Arvois-  
a rouva puhemies! Valiokunnan puheenjohtaja  
Lax yritti perustella raiskausta ja sen kolmea eri  
vaikeusastetta tai törkeysastetta hyvin perustee-  
lisesti, mutta minun täytyy myöntää, että se ei  
minua oikein tyydytä. Valiokunnan mietinnös-  
säkin yritetään perustella, että lievempää teko-  
muotoa koskevien säännösten pelätään heiken-  
tävän seksuaalista itsemääräämisoikeutta, koska  
tuomioistuinten epäillään ryhtyvän tuomitse-  
maan pakottamisesta sukupuoliyhteyteen.  
Hyvä, minusta on ihan paikallaan ja aiheellista  
epäilläkin tuomioistuinten käyttäytymistä, kun  
ajatellaan, miten ne ovat nyt käyttäytyneet. Siitä  
syystä minusta tämän kohdan pitäisi olla todella  
niin, että ei voida kuvitellakaan, että olisi min-  
kään näköistä lievää raiskausta, vaikka sitä sa-  
namuotoa nyt ei käytetäkään, koska olen sitä  
mieltä, että kyse on aina toisen ihmisen ruumiin  
koskemattomuudesta ja oikeastaan ruumiin hä-  
päisemisestä, ja sitä aina minusta raiskauksen

yrityskin on. Ei ole mitään lieviä asianhaaroja  
tähän asiaan liittyen.

Mutta tyytyväinen ja iloinen olen todella siitä,  
että naisjärjestöjen kannanottoja on aika pitkälti  
kuultu ja erityisesti on kannettu huolta lasten  
seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja myös porno-  
grafisista kuvataallenteista ja tietokonejärjeste-  
lyistä ja muusta, että tähän on oikein kiinnitetty  
vakavaa huomiota. Se on erittäin tärkeä asia.

**Ed. K a n k a a n n i e m i** (vastauspuheen-  
vuoro): Arvoisa puhemies! Edustajille Prusti ja  
A. Ojala totean, että ei naisverkoston kaikkein  
keskeisimpiä asioita ole otettu valiokunnassa  
huomioon, ei prostituution eikä niin sanotun lie-  
vän raiskauksen osalta. Mitä tulee ed. Lapintien  
esille nostamaan periaatekeskusteluun, mikä on  
yhteiskunnassa hyväksyttävää ja mikä ei, valitet-  
tavasti tällaista periaatekeskustelua, arvokes-  
kustelua ei hallitus ole käynyt eikä käynyt myös-  
kään lakivaliokunta. Mielestäni se oli tavatto-  
man suuri puute tässä koko asian mittavassa  
käsittelyssä. Tehtiin vain yksittäisiä pykälä kat-  
somatta sitä, mitkä ovat meidän tavoitteemme.  
Sitä yritin nostaa, mutta ei siitä tullut kuin sellai-  
nen kesken jäänyt keskustelu.

Mitä tulee prostituutioon, tässä todella pan-  
naan pää pensaaseen, niin kuin ed. Lapintie sa-  
noi, valiokunnan enemmistön kannan mukaises-  
ti. Ed. Kokkosen lakialoite oli esillä, ja se on  
ristiriitainen. Valiokunnan enemmistö otti, niin  
kuin ed. Lax totesi, perustelut huomioon. Minä  
ja muutamat muut otimme pykälän huomioon,  
ja se näkyy vastalauseesta kontra mietintö. Eli  
me halusimme tähän asiaan tartuttavan, mutta  
enemmistö halusi lakaista koko prostituutio-on-  
gelman pois, päinvastoin kuin Ruotsissa on teh-  
ty.

Samaten pakottamisessa sukupuoliyhteyteen,  
lievä raiskaus -termissä mentiin lievemmälle lin-  
jalle sillä tavalla, mikä johtaa todennäköisesti  
oikeuskäytännössäkin rangaistusten lievenemi-  
seen. Tämä ei saisi olla missään tapauksessa tu-  
loksena. Näissä asioissa lievyyttä kyllä löyde-  
tään: minihame, siniset silmät ja kylmä ilma voi-  
vat olla sellaisia tekijöitä, joiden takia sovelle-  
taankin lievintä tekemuotoa ja silloin mennään  
hakoteille.

**Ed. R ä s ä n e n** (vastauspuheenvuoro): Ar-  
voisa rouva puhemies! Raiskauksen jakaminen  
kolmeen eri törkeys- tai vakavuusasteeseen on  
herättänyt varsin hämmäntävää keskustelua, jos-  
ta ei-juristina ollut vaikea päästä selvyyteen.

Myönnän, että omakin näkemykseni on käsitteilyn aikana heilunut hiukan laidasta toiseen erilaisia perusteluja kuultuani.

Joka tapauksessa lievimmän raiskausmuodon, sukupuoliyhteyteen pakottamisen noustua lakipykälään, herää esiin kysymys, suhtaudutaanko jonkinlaiseen raiskaukseen vähättelevästi. Ymmärrän hyvin niitä raiskattuja naisia, jotka ovat tännekin ottaneet yhteyttä ja kokevat tämä pykälän loukkaavana. Toinen ilmeisesti parempi vaihtoehto olisi ollut käyttää rangaistusasteikon alapäätä yksinomaan jo sen takia, että raiskaus säilyttäisi aina vakavan luonteensa.

**Puhemies** (koputtaa): Ed. Räsänen, minä toivoisin, että tämä keskustelu keskittyy nyt tämän salin keskusteluun ja debattiin, jota käydään tässä, eikä niinkään viitata lakivaliokunnassa käytyyn keskusteluun, jotta saisimme tämän debatin liikkeelle ja jotta saisimme myös puheenvuorojen perusteella aina uusia debatteja ja uusia näkökulmia. Tätä tarkoitan, kun kehoitan pitäytymään vastauspuheenvuoroissa vastauspuheenvuoroihin.

**Puhuja**: Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä tässä keskustelussa esiin nousseeseen prostituution rajoittamiskysymykseen palata. Täällä on noussut esiin se, että valiokunnassa ei haluttu tässä yhteydessä puuttua prostituutioon. Kun ed. Prusti antoi hyvää palautetta lakivaliokunnalle, ajattelen, että kyllä lakivaliokunta on tässä yhteydessä sivuuttanut ja syrjäyttänyt naisverkoston erään kaikkein keskeisimmistä vaatimuksista. Sen takia toivon, että eduskunta nyt ottaisi tässä ryhdikkään otteen ja saattaisi sen lakiin.

**Puhemies** (koputtaa): Toivon ed. Räsäsen käyttävän siitä puheenvuoron omalla vuorollaan.

**Ed. Antvori** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustajat Lax ja Lapintie käyttivät molemmat erittäin hyvät puheenvuorot. Raiskauksen porrastuksessa on tavallaan helppo ymmärtää molempiakin näkökulmia, mutta kun itse on ole lakivaliokunnassa, kyllä raiskauksen porrastus kuitenkin tuottaa päänvaivaa. Kun ajattelee, mitä raiskauksessa ihan konkreettisesti tapahtuu ihmiselle fyysisesti saati henkisesti, on hirvittävän vaikea ymmärtää, mitkä ovat sitten niitä lieventäviä asianhaaroja. Ovatko niitä juuri minihame tai jokin muu? Olisi ehkä toivonut, että lakivaliokunta mietinnössään olisi voinut

ottaa joitakin konkreettisia esimerkkejä, koska esimerkiksi Ruotsissa nyt on käytetty lieventävänä asianhaarana minihametta.

Myös se pelottaa tässä niin sanotussa lievässä raiskauksessa, että tuleeko 3 §:stä niin sanottu kaatopykälä. Tapahtuuko oikeudessa sitten niin, kuten nyt rangaistukset ovat olleet hyvin lieviä, että tänne sitten kaadetaan kaikki mahdolliset raiskaukset ja sillä tavalla rangaistuskäytäntö tulee hyvin lieväksi?

**Ed. M. Pohjola** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Puuttuisin prostituutiokysymykseen, kun sekä edustajat Lapintie että Kankaanniemi esittivät, että eduskunta ja nimenomaan lakivaliokunta olisi tässä asiassa pannut päänsä pensaaseen. Minusta näin ei ole tapahtunut. Pikemminkin päinvastoin, kuten prostituutiota koskevassa lakialoitteessa ed. Kokkonen toteaa, että prostituutio on hyvin laajamittainen ongelma, jota on mahdollon ratkaista nimenomaan rikoslain keinoin. Tähän voi yhtyä.

Lakivaliokunta nimenomaan edellyttääkin, että prostituutiokysymys selvitetäisiin yhteistyössä eri ministeriöiden kanssa. Tällöin huomioitaisiin myös kansainvälinen yhteistyö, mitä voidaan tehdä tämän osalta kaupunkien järjestysääntöjä ja kunnallisia järjestysääntöjä käytettävällä, ja seurata myös, millaisen palautteen laki Ruotsissa tulee samaan. Tämän harkinnan pohjalta tehtäisiin sitten kokonaisratkaisuja ja katsotaan, mikä on tässä asiassa lopulta suomalainen kanta. Minusta tämä on viisautta eikä päänsä pensaaseen panemista.

**Ed. Lax** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Lyhyesti ed. Antvuorelle: Minihame ei varmasti riitä kriteeriksi, jotta raiskaus menisi lievimmän pykälän mukaan.

**Ed. Ihamaelle**: Juristit kiistelevät siitä, onko tämä lakikysymys vai järjestyskysymys, ja sen vuoksi se vaati selvittelyä.

**Ed. Arja Ojalalle** haluaisin vain sanoa, että kannattaisi pikkaisen tarkemmin lukea, mitä mietinnössä lukee, koska kun hän puhui epäilyistä, niin se oli lainaus niistä epäilyksistä, joita on esitetty ja joihin nyt lakivaliokunta mietinnössään antaa torjuvan vastauksen. Toivon mukaan myös rauhoittavan vastauksen.

Sanoisin seksipalvelujen ostamisen kriminalisoinnista vain sen, että totta kai voidaan olla sitä mieltä, halutaanko symbolilainsäädäntöä vai ei. Ei minulla ole siihen muuta lisättävää. Me olemme Suomessa toistaiseksi tällaista vältäneet,

koska me emme ole halunneet murentaa rikoslain suojatehoa.

En minä voi ed. Lapintielle sanoa muuta kuin että meillä on, lakivaliokunnalla ja hänellä, täysin sama tavoite raiskausrikosten osalta. Ero on vain siinä, että lakivaliokunta on luottanut asiantuntijoihin ja ed. Lapintie ei. Ruotsissa sovelletaan asiallisesti tismalleen samanlaista kolmijakoa. Eri asia on vain, että se on kirjoitettu samaan pykälään mutta eri momentteihin. Pykälä oli myös auki, kun seksipalvelun osto kiellettiin Ruotsissa, mutta tältä osin sitä ei ole muutettu eikä avattu eikä haluttu muuttaa, mikä on osoitus siitä, että Ruotsissa ollaan siihen tyytyväisiä. Se toimii. Se kuuluu nimenomaan kvinnofridslagstiftningeniin, joka hyväksyttiin siellä.

Ed. L a p i n t i e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin raiskauksen kolmiporrastuksesta todennut, että vaikka omassa esityksessäni lähdän siitä, että lievä raiskaus poistetaan, niin siitä huolimatta lakiin jää selkeä porrastus. Ainoa muutos on se, että erityisestä lieventävien asianhaarojen pohtimisesta päästään ja todetaan, että raiskaus on aina raiskaus. Sen lisäksi jää erityisesti törkeä raiskaus, jossa aiheutetaan tahallisesti vaikea ruumiinvamma tai tekijöitä on useita tai rikos tehdään erityisen raa'alla tavalla. Totta kai se on syytä erikseen säilyttää.

Mutta sitten on muita muotoja. On seksuaalista hyväksikäyttöä ja pakottamista seksuaaliseen tekoon, eli ei tämä kokonaan poista mitään asteikkoa vaan kyse on pelkästään siitä, että nimenomaan lieventävät asianhaarat poistetaan. Sen vuoksi lakivaliokunnalla ei ole esimerkkejä, kun aihe oli niin vaikea, että niitä ei voinut sinne kirjoittaa, koska jutuissa, mitä virallisesti tai vähemmän virallisesti esitettiin, kyse oli juuri minihameista ja ravintolasta mukaan lähtemisestä ja seurustelusuhteen sisällä tapahtuvasta raiskauksesta, niin kuin puheenjohtaja Lax hetki sitten eduskunnan puhujakorokkeeltakin totesi. Eli nämä ovat nimenomaan niitä ajatuskuvioita, joita liittyy lieventäviin asianhaaroihin, enkä voi niitä hyväksyä.

Toisaalta prostituutiossa on Ruotsissa selkeästi lähdetty siitä, että rikoslain tehtävänä on kertoa, mikä on sallittua ja mikä kiellettyä. En muista, mitä termiä ed. Lax käytti, mutta ei tässä ole kyse mistään näennäisestä lainsäädännöstä, vaan ihan oikeasta lainsäädännöstä, että tällainen ostaminen ja ostamisen yrittäminen tehdään rangaistavaksi silloin, kun se on häiritsevää. Parasta kokeiluahan olisi se, että kun Ruotsissa

tämä on nyt kokonaan kiellettyä ja Suomessa julkisella paikalla tapahtuva häiritsevä ostaminen kiellettäisiin, niin siinähan varsinaisesti olisi mahdollisuus verrata, miten nämä toimivat.

Ed. H ä k k ä m i e s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lakivaliokunta on mielestäni tehnyt tässä hyvää työtä ja suorittanut käsittelyä asiallisesti.

Ed. Lapintien ajatukset olisivat kyllä kiistatta johtaneet siihen, että eräät teot olisivat käytännössä jääneet kokonaan rankaisematta. Mielestäni tällä ongelma-alueella ei sellaista lainsäädäntöä missään tapauksessa saisi luoda.

Muutenkin toivoisin, että täällä ei kovin paljon minihame-esimerkkejä käytettäisi. Se antaa erittäin huonon viestin esimerkiksi siitä, millä kriteereillä suomalainen tuomioistuinlaitos toimii. Siellä todellakaan ei käydä keskustelua tältä pohjalta. Jos kansanedustuslaitos, kansanedustajat antavat ymmärtää, että päätöksiä, keskustelua ja arviointia tehdään tällaisten kriteerien perusteella, niin kansalaisille viestittyy sekä kansanedustuslaitoksesta että tuomioistuinlaitoksestamme ja rikoslainsäädännöstämme aivan väärä kuva.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Arvoisa puhemies! En puutu vastauspuheenvuoroissa esiin tullessiin kiistakysymyksiin, koska ne kuitenkin tässä mitavassa työssä, minkä lakivaliokunta on tehnyt, edustavat sekä jäsenien että koko asian mittavuuden kannalta hyvin pientä vähemmistöä. Äänestyksissähän lähinnä vastalauseiden muodossa olivat liikkeellä edustajat Lapintie, Andersson, Aittoniemi, Kankaanniemi ja Alaranta. Mutta niihin palataan varmaan myöhemmissä keskusteluissa ja niihin tulen mielelläni myös silloin osallistumaan. Mutta kun tässä ollaan lähestymässä historiallista työtä, minkä lakivaliokunta on saanut mielestäni arvokkaaseen ja hyvään päätökseen, on parempi kosketella niitä näkökulmia, mitä puheenjohtaja Lax äskeisessä puheenvuorossaan kosketteli. En kuitenkaan tee sitä aivan samalla tavalla ja samoista lähtökohdista.

Nythan meillä on, niin kuin jo aikaisemmin todettiin, käsittelyssä kolmas osa rikoslain kokonaisuudistuksesta ja esillä ovat viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvat rikokset ja seksuaalirikokset. Työ kesti kahdeksan kuukautta, jolloin kuultiin 72:tä asiantuntijaa eri tahoilta. Sen lisäksi ei valiokunnan toimesta vaan eduskuntaryhmien kautta valiokunnan eräitä jäseniä

pyydettiin vastaanottamaan lukuisia ulkopuolisia lähetystöjä, joissa oli hyvin erilaisia eturyhmiä. Ainakin minun aikani tässä talossa ensimmäisen kerran oli tavallaan virallisluontoisesti esillä, ja se otettiin erittäin vakavastikin ja myös monilta osin huomioonkin, nimittäin eduskunnan naisverkoston kirjelmä, johon sisältyvät ajatukset ja ehdotukset toki tulivat käsittelyyn myös naisverkostoon kuuluvien valiokunnan jäsenten kautta. Ja toistan sen, että nämä näkemykset mielestäni otettiin hyvin vahvasti huomioon. Kaiken sen huomioon ottamisen jälkeen ihmettelinkin, että siitä huolimatta nämä aika lailla yhdessä puidut keskeiset asiat tulivat vastalauseissa ja kohta nähtävästi tulevat ehdotuksien muodossakin taas esiin.

Minä olisin tässä yhteydessä todennut sen, että koko sen ruljanssin, mikä syyskuun alussa lähti liikkeelle tämän asian tiimoilta, jälkeen lakivaliokunnan jäsenet ovat aika lailla kurkkua myöten täynnä näitä asioita, mitä siinä lakiesityksessä on, ja puhehalutkin tyydytettiin siellä valiokunnassa aika pitkälti. Erityisesti uskon, että puheenjohtaja Lax on näin kokenut, mutta urhoollisesti hän kuitenkin mainion esittelypuheenpuoronsa täällä esitti. Puheenjohtaja on ilahduttavalla sitkeydellä ja kärsivällisyydellä kuunnellut meitä ja asiantuntijoita ja myös asiantuntijoiden välistä kinastelua ja sovitellut valiokunnan erittäin suuren valtaenemistön tuella nämä vaikeimmatkin asiat maltillisesti ja rikosoikeuden järjestelmään sopivalla tavalla, jossa on otettu nimenomaan huomioon tämänhetkinen oikeustaju, joka kansalaisilta, niin miehiltä kuin naisiltakin, meille on välittynyt.

Tästä oikeustajusta haluankin tuoda joitain ajatuksia esille. Eduskunnassa harvoin varsinkin rikoslain yhteydessä keskustellaan arvoista ja erilaisista etuuksista, joita niinkin raadolliseen asiaan kuin rikoslaki kuitenkin sisältyy. Voidaan keskustella arvoista ja kansan oikeustajusta ja siitä, millä tavalla kansalaiset haluavat jonkun konkreettisen rikoksen tuomittavaksi, ollaanko siis lievemmillä kepillä liikkeellä vaiko ankarilla tuomioilla.

Olin vuonna 87—90 lakivaliokunnassa käsittelemässä esimerkiksi rikoslain ensimmäistä osauudistusta, joka koski omaisuuteen, vaihdantaan ja talousasioihin kohdistuvia rikoksia ja joka laki tuli vuoden 91 alusta voimaan. Siitä lainsäädännöstä aistii selkeästi silloisen kadunmiehen ja kadunnaisten, tarkoitan meitä aivan tavallisia kansalaisia, jotka kadulla kuljemme, tunnelman. Tavallisen varkauden ja kavalluksen

rangaistusmaksimia lievennettiin huomattavassa määrin. Sen sijaan suurempikatteisia talousrikkoksia, sanottaisinko valkokaulusrikollisia koskevia rikostyyppejä tuli useita uusina mukaan ja ne rikokset sanktioitiin erittäin ankarasti.

Olihan rikoslakimme viime vuosisadan puolestavälistä pääosin, vaikka omaisuusrikostenkin kohdalta sitä toki oli osittain korjailtu tai paranneltu. Kuitenkin agraariyhteiskunta 1800-luvun puolenvälin jälkeiseltä ajalta painoi siihen leimansa. Muun muassa kirveen varastaminen oli siihen aikaan erittäin ankara rikos, josta joutui vankeuteen samoina aikoina, jolloin henkirikoksen tehnyt lähetettiin Siperiaan pitemmäksi ajaksi taikka loppuiäksi oleskelemaan; mutta saattoi siltä palatakin ajan oloon Suomeen.

Vuosina 91—94 käsiteltiin toinen osakokonaisuus eli ruumiillinen koskemattomuus ja henkirikokset. Silloin oli lakivaliokunta — silloin en siihen kuulunut — erityisen ankara väkivaltarikoksiin ja henkirikoksiin nähden. Ulkomainen rikollisuus oli jo tunkeutunut tänne, ja toisaalta myös katuväkivalta suomalaisten keskuudessa oli levinnyt, ja ne näyttävät jatkuvastikin olevan leviämässä. Silloin todella rangaistuksia kovenettiin, kun — niin kuin sanoin — omaisuusrikoksissa aikaisemmassa osassa rangaistuksia pääasiassa pienennettiin.

Nyt on kysymyksessä erittäin tärkeät oikeushyvät, joita tulee suojella: kansalaisen turvallisuus, kansalaisen oikeus saada oikeudenmukainen oikeudenkäynti käräjäsalilla ja sitä ennen poliisikuulustelussa. Edelleen annetaan yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi rangaistuja määräyksiä, suojellaan poliisin toimintaa ja ennen kaikkea myös annetaan naisille ja lapsille turvaa erityyppisiä seksuaalirikoksen tekijöitä vastaan.

Lakivaliokunta on aika useassa kohdassa ottanut ankaramman kannan kuin hallitus esityksessään nimenomaan rangaistusten koventamisen muodossa. Mainitsen muutaman esimerkin.

Perätön lausuma tuomioistuimessa — kansankielessä ”väärä vala” — taikka väärä vakuutus tuomioistuimessa: Siinä edellytti hallitus esityksessään sakkoo tai vankeutta enintään kolme vuotta. Lakivaliokunta poisti sakkomahdollisuuden. Eli väärästä valasta tulee aina vankeutta, kuitenkin enintään kolme vuotta.

Omaisuutta koskevan viranomaiskiellon rikomisesta rangaistusmaksimi nostettiin yhteen vuoteen, kun se hallituksen esityksessä oli kuusi kuukautta.

Valtionrajarikoksessa, joka varsinkin itärajalä asuvia kiinnostaa, esitti hallitus sakkoo ja kor-

keintaan kuuden kuukauden vankeusrangaistusta. Lakivaliokunta nosti vankeuden yhteen vuoteen.

Uskonrauhan rikkomisesta hallitus esitti sakkoa tai kolmea kuukautta vankeutta. Lakivaliokunta korotti sen kuuteen kuukauteen. Sakkomahdollisuus silti on. Uskonrauharikoksesta mainittakoon, että lakivaliokunta hallituksen esityksen mukaisesti poisti jumalanpilkkasäännösten ja puhuu uskonrauhan rikkomisesta. Suomalaisista yli 90 prosenttia kuuluu jompaankumpaan valtionkirkkoon. Näiden kirkkojen hallintoelimet, muun muassa kirkkohallitus evankelisluterilaiselta puolelta, olivat tyytyväisiä tähän, että nimikkeeksi ja pääasialliseksi sisällykseksi tulee uskonrauhan rikkominen, koska uskontoja tulvii Suomeen myös monenlaisia muitakin, eikä aina ole paras mahdollinen sanamuoto, niin kuin kirkkohallituksen asiantuntijana kuultuna hyväksyi, että mainitaan Jumala. Uskonrauhan rikkomisessa oli rangaistusehdotus kolme kuukautta, mutta valiokunta nosti sen kuuteen kuukauteen.

Hautarauhan rikkominen on melkein joka päivä ollut lehdistä jossain muodossa. Kymmeniä, ellei satoja hautakiviä on kaadettu. Siinä tuli maksimiksi yksi vuosi vankeutta, kun se hallituksen esityksessä oli kuusi kuukautta.

Raiskauksessa tuli vähimmäisrangaistukseksi yksi vuosi vankeutta ja maksimiksi kuusi vuotta, kun hallitus oli esittänyt kuutta kuukautta vähimmäisrangaistukseksi. Yhdyn tässä ed. Laxin ynnä muiden näkemyksiin, että nimenomaan "pakottaminen sukupuoliyhteyteen" eli raiskauksen lievin muoto lisää rangaistuksen käyttöalaa. Yhä useampi raiskausrikokseen syyllistynyt joutuu poliisin tutkittavaksi ja myöhemmin syytteeseen ja tuomittavaksi. Vaikka nainen, joka on raiskattu, tulisi poliisin puheille ilman, että hän on saanut mitään ulkoista vammaa, asia tutkitaan, ja on mahdollista, että syyllinen tulee tuomituksi silti normaalista raiskausrikoksesta eikä pakottamisesta sukupuoliyhteyteen. Mutta kynnys naiselle tai miehelle mennä poliisiasemalle, jos tulee raiskatuksi, mataloituu ja mahdollistaa silloin näitten konnien kiinni saamisen.

Sitten olisin puhunut suoja-ajasta. Lapsen sekaantumisen suojaraja on meillä ollut 16 vuotta, ja hallitus esitti 15:tä vuotta. Lakivaliokunta päätyi pysyttämään 16 vuotta. Mainitsen tässä, olen kirjoittanut ylös, muutaman ulkomaan vastaavan vuosimäärän: Espanjassa 12 vuotta; Italiassa 13 vuotta; Itävallassa, Portugalissa ja Saksassa 14 vuotta; Irlannissa, Kreikassa, Ranskas-

sa, Ruotsissa ja Tanskassa 15 vuotta; Belgiassa, Hollannissa, Luxemburgissa, Englannissa, Walesissa ja Skotlannissa 16 vuotta; Pohjois-Irlannissa 17 vuotta. Tähän pykälään, joka koskee juuri lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä, tuli meillä lisälauseke, joka toteaa, että lapsen sekaantuminen, mikäli on kysymyksessä vanhempi tai samassa taloudessa asuva vastaava ym. vanhempi henkilö, tulee myös rangaistavaksi silloin, kun lapsi on alle 18-vuotias.

Hyppään seuraavaksi, ettei tule liian pitkää tarinaa, lakialoitteeseen, jonka ed. M. Pohjola ym. toivat esiin ja joka koski lapsen törkeästä seksuaalisesta hyväksikäytöstä rangaistukseen, vankeuteen, tuomitun ehdonalaan laskemista. Aloitteessa esitetään, että asianomaista ei laskettaisi ehdonalaan vapauteen, ennen kuin hän suostuu kemialliseen kastrointiin, jossa on ruiskeena tai suun kautta otettavien lääkkeiden vaikutuksesta seurauksena sukupuolisen halun ja kyvyn vähittäinen häviäminen. Mutta koska se edellyttää lääkkeen jatkuvaa käyttöä, ongelmaksi tulee se, millä jatkuvaa käyttöä se valvotaan sen jälkeen, kun vankilan ovi on takana sulkeutunut. Tämä on tavallaan prostituutioasiaankin läheisesti kytkeytyvä kysymys sikäli, että on monen viranomaisen, ei pelkästään käräjäoikeuden, asia ratkaista, mikä on paras tapa hoitaa uusiutuvasti seksuaalirikoksiin syyllistyneitä henkilöitä.

Erityisen tärkeä oli lakivaliokunnan lisäys rikoslain 1 luvun 11 §:ään, jossa säädetään kaksoisrangaistavuuden vaatimukseen eräissä asioissa tehtävistä poikkeuksista. Vaikka suomalainen tai Suomessa pysyvästi asuva ulkomaalainen tekisi ulkomailla tietyt rikokset ja ulkomaan laissa nämä rikokset eivät ole rangaistavia, Suomeen tultuaan hän joutuu täällä vastaamaan niistä. Nämä rikokset ovat sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan levittäminen, lasta esittävän, sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan hallussa pitäminen, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttäminen, törkeä muoto myös tässä rikoksessa, sekä seksuaalipalveluksen ostaminen nuorelta sekä paritus, joka kohdistuu alle 18-vuotiaaseen.

En puutu tässä yhteydessä eläinsuojelurikokseen ja -rikkomukseen, vaan uskon, että siihen keskustelussa myöhemmin vastauspuheenvuorossa voin palata.

Olen selkeästi sitä mieltä, että lakivaliokunta on tehnyt todella vakavaa, historiallista ja pitkälle hiottua työtä noudattaen sitä systematiikkaa, mitä on harrastettu aikaisemmissakin kokonais-

uudistuksen osissa. Me annamme valiokunnan mietinnössä nimenomaan laajan harkintavallan monissa tapauksissa tuomioistuimelle. Meidän tuomioistuimellamme onkin kansainvälisesti erittäin hyvä maine, vaikka julkinen sana aina välillä tietysti löytää siinä arvostelemista ja aivan perustellustikin. Esille tulleet epäkohdat ovat kuitenkin yksittäistapauksia, joiden kaltaiset saattavat monessa muussa maassa niin idässä, etelässä kuin lännessäkin olla melkein pä käytännönä.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkki aivan ansiokkaasti esitteli lakivaliokunnan minunkin mielestäni erittäin hyvää työtä. Meillä on iso rikoslain kokonaisuudistus nyt edessämme ja pitkälti voi olla samaa mieltä, että se on todella mittava ja arvokas asia, kuten myös lakivaliokunnan puheenjohtaja toi jo aiemmin esiin. Tämä hyvä lakiesitys olisikin tullut vielä paremmaksi, jos siihen ei olisi jäänyt kahta mielestäni arveluttavaa asiaa ja kohtaa, jotka tämän hyvän esityksen arvoa heikentävät. Tässä kohdin haluan yhtyä niihin näkemyksiin, joita ed. Lapintie puheenvuorossaan toi esiin.

Haluaisin vielä korostaa sitä seikkaa, että hyvä puoli tässä asiassa on muun muassa se, että lakivaliokunnassa korjattiin todella monia asioita. Tässä kohdin nostan esiin nimenomaan lasten seksuaalisen koskemattomuuden ikärajan säilyttämisen 16 vuotena. Tiedän sen, että kun asiasta keskusteltiin, puhuttiin siitä, että ei voida määritellä esimerkiksi kahta rajaa. Tytöt kypsyvät aikaisemmin ja pojat hitaammin. Minusta on erittäin arvokas asia se, että säilytettiin 16 vuotta. Mutta todella toivoisin vielä sitä, että ed. Lapintien täällä esittämät näkemykset saisivat enemmän kannatusta.

Ed. R o o s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen suurella mielenkiinnolla seurannut maallikkona tätä keskustelua, koska itse en kuulu lakivaliokuntaan, mutta kuitenkin aihe on sellainen, joka monessakin mielessä varmasti meitä kaikkia omalla tavallamme kiinnostaa. Minusta ed. Vähänäkki puhui hyvin tästä asiasta. Minusta kaikki sellaiset asiat, joilla me voimme turvata naisten tai lasten aseman yhteiskunnassa, ovat äärettömän tärkeitä. Niin meidän varmasti kuuluu toimia. Kaikki raiskaukset tai ylipäättään lapsiin sekaantumiset ovat mielestäni sellaisia asioita, jotka pitää raaimmalla, kovalla tavalla tuomita — sanon maallikkona näin

— mutta sen sijaan, jos, arvoisa puhemies, sallitte, minä sanon myös näin, että koen jollain tavalla hurskasteluna esimerkiksi ed. Kokkonen tekemän lakialoitteen, johon huomasin hyvän ystävänä ed. Lapintienkin omalla tavallaan puuttuneen, koska luulen, että lainsäädännöllä sitä ei kuitenkaan pystytty estämään. Ostettua rakkautta julkisella paikalla on harjoitettu niin kauan kuin on ollut ihmisiä.

On varmasti niin, että se pitäisi pystyä jollain tavalla estämään, mutta maailma kuitenkin kulkee omalla tavallaan. Parempi on se kuin se, että ne ihmiset sitten käyttävät tätä asiaa jollakin muulla väärällä tavalla hyväkseen. Kyllä mielestäni joidenkin muiden järjestyssääntöjen pitäisi se estää sen sijaan, että me täällä hurskastelemme ja puhumme syvällä rintaäänellä siitä, että ostettu rakkaus pitää lailla kieltää. Me emme siihen koskaan lailla pysty. Se on varmasti kiistan tosiasia. Hyviä pyrkimyksiä varmasti saa olla, niin kuin näissä lakialoitteissa on, mutta kyllä joillakin muilla asioilla pitää siihen pystyä vaikuttamaan.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin lyhyesti vielä todennut ed. Roosin puheenvuoron jälkeen sen, että ei ed. Kokkonen lakialoitteessa kielletä ostettua rakkautta, vaan siinä lakialoitteessa on sama asia, jonka ed. J. Andersson on esittänyt hyväksyttäväksi. Nimenomaan seksipalveluiden ostamistarjous häiritsevästi julkisella paikalla on vallan kokonaan eri asia.

P u h e m i e s : Edelleen toivon, että me pysymme tässä keskustelussa, joka käydään tässä salissa, eikä viitata siihen, mitä on tapahtunut lakivaliokunnassa.

Koska ed. Kokkonen on mainittu nimeltä moneen kertaan, annan hänelle vastauspuheenvuoron, mutta tilaisuus varmasti tämän asian esille ottamiseen tulee ihan oikeiden puheenvuorojen jälkeenkin. Pysykäämme nyt tässä vastauspuheenvuorolinjassa, joka liittyy tähän keskusteluun.

Ed. K o k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen muiden tehtävien vuoksi ollut estynyt olemasta aiemmin salissa enkä tiedä, mitä aikaisempia viittauksia on ollut. Kun ed. Roos äsken totesi oman aloitteeni hurskasteluksi, pidän sitä hyvin loukkaavana, koska se on vakavalla mielellä tehty, aivan niin kuin jo ed. Rimmeri toi esiin. Minusta on epäloogista ajatella,

että voidaan kriminalisoida ostaminen, joka kohdistuu alle 18-vuotiaaseen, mutta sen jälkeen kun on 18 vuotta täyttänyt, se ei olisikaan enää mahdollista. Eikö se ole hurskastelua?

Ed. Tahvanainen: Arvoisa puhemies! Tätä rikoslainsäädännön uudistuksen osaa on käsitelty eduskunnassa viime syksystä alkaen. Lakivaliokunnassa, jossa istun, on kyllä lakipaketti käyty hyvin huolella läpi.

Olemme kuulleet valiokunnassa joukon asiantuntijoita, jotka ovat tuoneet toisistaan hyvinkin poikkeavia näkemyksiä esille. Sen haluan tässä tuoda julki. Samalla on käyty myös laaja kansalaiskeskustelu erityisesti lakiesitykseen liittyvistä seksuaaliasioista, mutta myös monista muista seikoista.

Rikoslain uudistus tuo monia parannuksia ja selvennyksiä olemassa olevaan lainsäädäntöön verrattuna ja uudistus myös yhtenäistää lain kirjoittamistapaa ja rikosten luokittelua aiempaan uudistustyöhön, mitä eduskunnassa minua ennen on tehty. Keskustelua ovat keskeisimmin herättäneet täällä jo esille tulleet raiskauspykälät, lapsen hyväksikäyttö, seksuaalinen suojaikäraja, sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan levittäminen, eläintenpitokielto ja muun muassa jumalanpilkkapykälä.

Ed. Kokkosen aloite katuprostitutiosta ja myös toinen aloite, joka koskee pedofiilien kemiallista kastratiota, ovat olleet laajassa keskustelussa lakivaliokunnassa.

Haluan tuoda esille, että henkilön koskemattomuus ja seksuaalinen itsemääräämisoikeus ovat periaatteita, joita kaikkien tulee kunnioittaa. Ruumiilliseen koskemattomuuteen kajoetaan, kun tehdään toiselle väkivaltaa, jos toinen raiskataan tai tämä henkilö pahoinpidellään. Tästä teosta tietenkin seuraa aina teon vakavuuden mukaan rangaistus ja me säädämme siitä lailla, oikeuslaitos sitten tulkitsee lakia.

Lakiehdotuksessa ehdotettu kolmeen törkeysluokkaan jaettu raiskaussäädännös on ollut kovan arvostelun kohteena, koska pelätään, että vakavimmiksi raiskauksen muodoiksi nyt luokiteltavat teot tuomittaisiin tulevaisuudessa lievemmällä pykälämuodolla "pakottaminen sukupuoliyhteyteen". Arvostelijat ovat myös korostaneet, ettei lievää raiskausta ole olemassakaan.

Minä henkilökohtaisesti yhdyn näihin vastustajien argumentteihin siitä, ettei lievää raiskausta ole olemassa ja että lain muutos ei saa johtaa tuomiodien lievenemiseen. En kuitenkaan yhdy siihen näkemykseen, että nyt säädettävällä lain-

säädännöllä heikennettäisiin nykyistä tilannetta. Arvostelu on noussut nimenomaan lain kirjoittamistavan vuoksi, sillä asteikossa käytetään yleistä rikoslainsäädännössä käytettyä sanontatapaa "lieventävien asianhaarojen vallitessa" ja tässä tapauksessa lieventävien asianhaarojen vallitessa tehty pakottaminen sukupuoliyhteyteen.

Lakivaliokunta on siis tähdentänyt, ettei kyseessä ole lievä raiskaus, vaan lain kirjoittamistapa. Eihän ole olemassa myöskään lievää tappoa, sillä kyseinen säädös on nykyisessä rikoslaissa kirjoitettu samalla tavalla kolmiportaiseksi: tappo, surma tai murha. Ihminen kuolee aina tai ihminen raiskataan aina. Siitä voidaan kuitenkin tuomita hieman eri tavoin sen perusteella, millaiset olosuhteet ovat olleet, kun kyseinen teko on tehty.

Rikoslain kokonaisuudistuksen yhteydessä me maallikkojäsenet eli ei-juristit, voisin sanoa, olemme korostaneet, että myös tunnepitoiset, tavallisten kansalaisten mielipiteet tulee ottaa vakavasti huomioon. Valiokuntakäsittelyssä nämä mielipiteet on mielestäni hyvin huomioitu ja asioita on selvennetty mietinnössä. Monia pykälä on myös muutettu kansalaismielipiteen johdosta. Kaikesta ei kuitenkaan pelkän tunteen avulla voida tehdä päätöksiä, vaan joudumme rationaalisesti arvioimaan lain järkevyyttä ja sisältöä kaikkien osapuolten kannalta.

Kansalaismielipiteellä on ollut merkittävä rooli siinä, että lakivaliokunta päätyi esittämään yleiseksi seksuaali-ikärajaksi 16 vuotta hallituksen esittämän 15 ikävuoden sijaan. Itse olisin voinut hyväksyä myös 15 vuoden rajan sen jälkeen, kun teimme muun muassa lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevaan pykälään muutoksen, mutta kansalaismielipiteen johdattamina olemme päätyneet kuitenkin 16 ikävuoteen.

Me tiedämme, että nuoret aloittavat nykyisin seksuaalisen kanssakäymisen aiempia sukupolvia aiemmin. Tätä tietenkään ei tule kriminalisoida. Näin ei myöskään tässä esityksessä nyt päätetä. Nuorten seksuaalinen kanssakäyminen on sallittua, mutta selvät hyväksikäyttötapaukset tietenkin kriminalisoidaan.

Lakivaliokunnan kuulemien asiantuntijoiden ja kansalaiskeskustelun mukanaan tuomien argumenttien pohjalta päädyimme tähän ikärajaan ja samalla teimme äsken jo mainitsemani lisäksi seksuaalista hyväksikäyttöä koskevaan pykälään, jossa voidaan 16 vuotta, muttei 18 vuotta täyttäneen henkilön hyväksikäytöstä rangaista. Tässä ovat edellytyksinä törkeä nuoren hyväksikäyttö ja se, että nuoren kypsyttämättömyyttä, ky-

vyttömyyttä itsenäisesti päättää seksuaalisesta kanssakäymisestä ja henkilöiden välistä ikää käytetään hyväksi törkeällä tavalla.

Samassa lakikokonaisuudessa on ollut myös monia muita asioita käsiteltävänä. Näistä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan, lasta esittävän kuvan hallussapito on myös keskusteluttanut paljon. Lakivaliokunta on siinä ansiokkaasti huomioinut jälleen kerran sekä kansalaismielipiteen että myös yleiset asiantuntijoiden tuomat kommentit. Olemme korjanneet pykälää siten, että lasta esittävän ja halventavan kuvan hallussapito on kriminalisoitua silloinkin, kun se ei ole todellisuuteen pohjautuva eli lasta ei ole hyväksikäytetty varsinaisesti kuvaa tehdessä. Lasta halventaa myös se, että kuva näyttää todenmukaiselta, eli olemme kirjaneet todellisuuspohjaisen määritelmän sijaan "todellisuudenmukainen" kuva.

Lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevan 6 §:n osalta on esitetty eduskunnassa ja myös julkisuudessa kritiikkiä sen osalta, että pykälässä sanotaan, että "joka on omiaan vahingoittamaan" lapsen kehitystä. Tätä muotoilua on tulkittu lakivaliokunnan mietinnössä. Sen voimme lukea väärin. Olemme saaneet hyvän selvityksen siitä, mitä lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskeva pykälä tarkoittaa. Tämä ei missään tapauksessa tule tarkoittamaan sitä, että syyttäjälle tulisi todisteluvelvollisuus siitä, onko lapsen kehitystä vahingoitettu tällä teolla, että lasta on hyväksikäytetty.

Näiden seksuaalista kanssakäymistä koskevien asioiden lisäksi haluan tuoda tässä myös esille sen, että täällä on yksi asia, joka on noussut myös keskusteluun ja jonka osalta olemme päässeet kohtuulliseen kompromissiin lakivaliokunnan mietinnön mukaisesti, ja se koskee seuraamuksia eläinsuojelurikoksen ja -rikkomuksen osalta. Seuraamuspykälässä, joka hallituksen esityksessä on, eläinsuojelurikoksesta ja -rikkomuksesta tuomittu voidaan tuomita eläintenpitokieltoon. Olin alunperin sitä mieltä, että pykälän muotoilun tulisi olla ehdottomampi, että aina tuomitaan eläintenpitokieltoon, mutta tämä kanta ei kuitenkaan saanut kannatusta valiokunnassa, joten olemme valiokunnan mietinnössä sitten tähdentäneet sitä, että pääsääntöisesti tämä pykälä tarkoittaa sitä, että henkilö tuomitaan samalla eläintenpitokieltoon, kun hänet on tuomittu eläinsuojelurikoksesta, ja tämä on ihan hyvä lisäys.

Arvoisa puhemies! Haluan tässä lopuksi kiittää valiokuntaa, valiokunnan puheenjohtajaa ja

valiokuntaneuvoksia tästä työstä, kuin myös naisverkostoa, joka on tehnyt ansiokasta työtä, jonka pohjalta olemme tehneet monia korjauksia tähän lakiesitykseen.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tahvanainen ihan hyvällä tavalla selvitti tuota asiaa, mutta tuosta kohdasta, mihin hän lopussa kiinnitti huomiota, mietinnön 17 luvun 23 §:n sisällöstä haluaisin todeta, että mielestäni ed. Tahvanaisen alun pitäen valiokunnassa edustama linja olisi kyllä ollut parempi, niin kuin hän kertoi, että eläinsuojelurikokseen syyllistymisestä olisi tullut suoraan seuraamukseksi eläintenpitokielto. Viittäisin vielä mietinnön arvoon. Sillä tietysti on oma arvonsa, mutta kuten esimerkiksi eläinsuojelua aktiivisesti tehnyt eläinsuojeluvalvoja Eerikäinen on monta kertaa todennut, nykyäänkin eläintenpitokielto jätetään käyttämättä. Kun annetaan mahdollisuus ottaa pian eläin uudelleen, asianomainen syyllistyy usein uudelleen samaan eläinsuojelurikokseen, ja sillä tavalla kierre jatkuu.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tahvanainen, kuten muutkin täällä jo puhuneet ovat tietysti käsitelleet 20 lukua seksuaalirikoksista, esimerkiksi tätä 2 §:ää törkeästä raiskauksesta, jossa 1) kohdassa puhutaan ruumiinvammasta. Tämä on asia, jota olen vähän ihmetellyt, että tähän kohtaan ei ole tarkemmin pysähdytty, koska minä ihmettelen tätä sanaa ruumis tässä yhteydessä. Se vaikuttaa kovin vanhanaikaiselta, että puhutaan ruumiinvammasta ja tavallaan unohtetaan jälleen se, että sielunvamma on vähintäänkin yhtä kova juttu, ja jotenkin tämä vanhakantainen psykiatristen sairauksien vähättely vielä näkyy. Vasta saman pykälän 2) kohdassa puhutaan asiasta muodossa henkinen kärsimys, joka mielestäni taas ilmaisutavaltaan on selkeästi lievempää laatua kuin 1) kohdassa esitetty muotoilu. Kun yritin hallituksen esityksen perusteluista kaivaa, löytyisikö jotain viitettä, miksi juuri tämä sanamuoto on valittu, niin sieltä ei saanut kyllä mitään apua siihen. Minua kyllä kiinnostaisi tämän keskustelun kuluessa kuulla, onko tämä näkökulma myös valiokunnan käsittelyssä täydellisesti ohitettu, että tänä päivänä ei pitäisi enää puhua ruumiinvammasta vaan vammasta yleisesti.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti. Ed. Tahvanainen mo-

nien muiden tavoin on kommentoinut tätä kysymystä, pitäisikö raiskauksen lievempi tekomuoto olla erillisenä rikosnimikkeenä laissa vai ei. Itse olisin samaa mieltä hänen kanssaan sikäli, että on perusteltua, että lievempi tekomuoto laissa on. Sehän on myös nykyisessä laissa, tällä hetkellä sen nimi on vapautta loukkaava hau-reus. Mielestäni olennainen ongelma on, missä menee perustekemuodon eli raiskauksen raja, ja siinä asiassa puolestaan olen yhtä mieltä edustajien Lapintien ja J. Anderssonin vastalauseen kanssa, että muunkinlaisen pakottamisen kuin fyysisen väkivallan uhkan pitäisi riittää täyttämään varsinaisen raiskauksen tunnusmerkit.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Tahvanainen sanoi, että hänelle olisi 15 vuoden suojaikäraja kyllä kelvannut sen jälkeen, kun lakivaliokunta löysi tällaisen lisätunnusmerkistön, joka koskee hyväksikäyttöä, joka siis menee yli tämän rajan. Minä olen hänen kanssaan täsmälleen samaa mieltä. Haluaisin siihen vielä vain todeta muutaman seikan. Nimenomaan psykiatrien antamien lausuntojen perusteella todettiin, että tällaisen ikärajan määrittäminen on hyvinkin mielivaltaista loppujen lopuksi. Tämä oli varmasti hyvä parannus, että me löysimme tämän lisätunnusmerkistön.

Haluan vielä kuitenkin korostaa, että vielä paljon, paljon tärkeämpää ja vaikeampaa, ja siihen me emme pääse tällä lainsäädännöllä kiinni, on itse asiassa se, millä me saamme nämä syylliset kiinni, pedofiilit, perheen piirissä tapahtuvat lapsen hyväksikäyttötapaukset, niiden ympärille muodostuvat sellaiset psykologiset muurit. Niiden murtaminen, että päästään jäljille, on koko asiassa ylivoimaisesti suurin ongelma, ei pykälien kirjoittaminen. Siinä mielessä minusta, ihan niin kuin ed. Tahvanainen sanoi, ikärajan valinta 15:n ja 16:n välillä oli symboliikkaa, ja 16 tuli kansalaismielipiteen painostuksesta.

Epähuomiossa jäi korjaamatta: Ed. Prusti aikaisemmin ihmetteli, ettei yritys ole rangaistava. Hän on kyllä huonosti lukenut hallituksen esitystä. Yritys on rangaistava raiskauksen kaikissa tekemuodoissa.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin ed. Tiusasen lievästi kritiikkiin vastannut seuraavaa: Yksi lakivaliokunnan yläperiaatteista oli, että tuomioistuinten annettaisiin mahdollisimman suuret valtuudet harkita asioita, koska kyllä ihmiselämä on niin monimuotoista, että ei voi edeltä käsin arva-

ta, minkälaisia tilanteita tulee esiin. Näin ollen eläinsuojelurikokseen syylistynyt valiokunnassa hyväksytyn sanamuodon mukaan ”voidaan tuomita” eläintenpitokieltoon, mutta olemme nimenomaan panneet asiassa aika lailla tiukat läntget mietintöön eli pääsääntönä on oltava, että tuomitaan eläintenpitokieltoon. Edelleen, mikä on oikeastaan mielestäni aika harvinaista mietin-noissä, toteamme, että mikäli lakivaliokunnan kantaa ei noudateta, lakiin pyritään tekemään muutos. Vaikka tämä mietinnön sanamuoto ei ole suora lain tulkitsemisohje, mutta jos sen noin lukee, niin kyllä se melkein sellaiseksi voidaan silloin sanoa. On ollut kohtuuttomia tapauksia, joissa ihminen voi menettää toimeentulonsa, jos jonkin erehdyksen tai hairahduksen vuoksi ovat eläimet joutuneet kärsimään ja tekijä tuomitaan aina ehdottomasti eläintenpitokieltoon.

Ed. T a h v a n a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Henrik Laxin kanssa samaa mieltä, että emme voi lainsäädännöllä estää ja ehkäistä näitä tapauksia syntymästä. Sen sijaan voimme jälkiseuraamuksia ankar-roittamalla kenties yleisesti muuttaa mielialaa ja ehkäistä sillä tavalla lasten seksuaalista hyväksikäyttöä.

Mutta sitten ed. Tiusasen esille tuomaan eläintenpitokieltoasiaan. En olisi missään tapauksessa hyväksynyt hallituksen esityksen pykälää, ellei mietintöön olisi tullut näin velvoittavaa perusteluosaa, jossa sanotaan: ”Valiokunta katsoo kuitenkin, että silloin, kun henkilön näytetään syylistyneen eläinsuojelurikokseen, selkeänä pääsääntönä pitää olla henkilön tuomitseminen menettämään oikeutensa pitää eläintä”. Sen lisäksi: ”Oikeusministeriön on seurattava tuomioistuinten käytäntöä ja ryhdyttävä toimenpiteisiin säännösten muuttamiseksi, jos oikeuskäytäntö ei vastaa lakivaliokunnassa omaksuttua kantaa”. Näin on toimittava sitten oikeuslaitoksen puolel-la.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa rouva puhemies! Myönnän avoimesti, että itse olin kyllä pettynyt siihen, että lakivaliokunta ei kyennyt korjaamaan pitkästä työskentelystä huolimatta eräitä hallituksen esitykseen liittyviä puutteita ja parantamaan ennen kaikkea lasten ja naisten asemaan liittyviä puutteita, kun he joutuvat seksuaalirikosten kohteiksi. Naisverkoston näkemykset sivuutettiin kaikkein keskeisimmiltä osil-ta, mutta niistä tullaan salissa vielä äänestämään. Luotan siihen, että ainakin asiaan paneutuneet

naiskansanedustajat pysyvät ryhmästään riippumatta vakaumustensa takana.

Merkittävä parannus, josta haluan kyllä valiokunnalle antaa tunnustuksen, liittyy suojaikärajoihin, joita korotettiin hallituksen esitykseen nähden 16 vuoteen. Lapsipornografian määritelmä jäi edelleen nykyistä kapeammaksi. Haluan tähän kiinnittää huomiota, vaikka valiokunta sitä kyllä joltakin osin paransikin laajentamalla kiellon todellisuuden mukaisiin kuviin todellisuuspohjaisten kuvien lisäksi, mikä auttaa lähinnä tietokonemuunneltujen kuvien ollessa kyseessä.

Huomaan, että äänitallenteiden ja kirjallisen pornografian sääntelyn puuttuminen aiheuttaa käytännössä nauhoitteen tai tarinan muodossa olevan lapsipornon levittämisen tulevan sallituksi. Samoin esimerkiksi piirretty, vaikkapa sarjakuvan muodossa oleva lapsiporno tulisi lailliseksi levittää ja pitää hallussa. Tässä muodossa toteutuessaan tämä tulee aiheuttamaan lapsen oikeusturvaa heikentävän ja myös lapsipornokauppiaita hyödyntävän porsaanreian.

Kiinnitän eduskunnan huomiota siihen, että esimerkiksi seksipuhelinpalvelujen joukosta on löytynyt lapsipornografiaa niin nauhoitteina kuin keskustelupalveluina. On täysin mahdollista, että esimerkiksi nauhoitteiden teossa käytetään lasta, lapsen ääntä. Tällaisten nauhoitteiden levittäminen ei olisi nyt enää kiellettyä.

Lasten hyväksikäyttö on tällä vuosikymmenellä noussut varsin vakavasti otettavaksi yhteiskunnalliseksi kysymykseksi. Lastensuojelun Keskusliiton tekemän tutkimuksen mukaan alle murrosikäisistä tytöistä noin 7 prosenttia on joutunut seksuaalisen ahdistelun kohteeksi. Poikien kohdalla vastaava luku on noin 3 prosenttia. Poliisin tiedossa on kymmenen viime vuoden ajalta yhteensä noin 500 lapsiin kohdistunutta siveellisyyserikosta, mukaan lukien laajamittaisia hyväksikäyttötapauksia ja murhiin päätyneitä seksuaalirikoksia. Huolimatta kansainvälisesti suhteellisen alhaisista luvuista kyseessä on rikosryhmä, jonka seuraukset ovat erittäin pitkäkestoisia ja vakavia ja sen vuoksi tuomittavia.

Suomen lainsäädäntö on edelleen monelta osin puutteellinen lasten suojaamisen kannalta. Otan esiin erään ongelman, josta tiedän, että lakivaliokunta on siitä kyllä keskustellut tässäkin yhteydessä. Nimittäin tuomio lapseen kohdistuneesta seksuaalirikoksesta ei esimerkiksi estä nykyisellään saamasta työpaikkaa alalta, jolla työskennellään lasten kanssa. Tunnetaan tapauksia, joissa hyväksikäytöstä tuomittu las-

ten kanssa työskennellyt on onnistunut saamaan uudelleen saman alan työpaikan, minkä seurauksena on ollut jälleen lukuisa joukko hyväksikäytettyjä lapsia.

Eräänä ratkaisuna tähän ongelmaan olisi se, että säädettäisiin lasten kanssa työskentelyä sisältäviin työtehtäviin hakevien taustojen selvittämisestä, siitä mahdollisuudesta, että työnantajalla olisi oikeus saada tiedot hakijan mahdollisista lapsiin kohdistuneista rikoksista langetetuista tuomioista. Tämä edellyttäisi, että rikosrekisteri-asetusta muutettaisiin tältä osin. Vastaavanlaisia taustaselvityksiään tehdään muilla aloilla, mihiin rikosrekisteriasetus antaa mahdollisuuden, esimerkiksi poliisin tai puolustusvoimien palveluksessa. Ajattelenkin, että mikäli esimerkiksi ylinopeussakot voivat eräillä aloilla toimia esteenä koulutuksen ja työn saannille, niin lapseen kohdistuneiden rikosten selvittäminen ei mielestäni ole kohtuuton edellytys sille, että ihminen voi työskennellä sellaisessa ammatissa, jossa lapset ovat hänen armoillaan. Norjassa ja Yhdysvalloissa on voimassa tämäntapaiset säädökset.

Esityksessä todellakin on myönteistä se, että sukupuolilyhteyden ostaminen alle 18-vuotiaalta nuorelta on kiellettyä, mikä toivon mukaan hillitsee viime vuosina lisääntyneitä alaikäisten käyttöä prostituoituina. Itse asiassa alaikäisten prostituution tällä hetkellä salliva lainsäädäntö on varsin takapajuinen ja häpeäksi maallamme.

Kuitenkin ajattelen, että 18-vuotiaakin on liian nuori tekemään valinnan prostituoidun urasta. Mielestäni ei ole todellakaan mitään eslettä tämän saman periaatteen laajentamiselle vanhempiin ikäluokkiin, jos se kerran on täysin mahdollista alle 18-vuotiaitten osalta.

Mielestäni sukupuolilyhteyden ostaminen tulisi kieltää, jolloin pystyttäisiin parhaiten puuttumaan myös prostituution naisille tuomiin ongelmiin. Toki täytyy todeta se, että ed. Lapintien vastalauseessa esitetystä muotoilusta, joka hyvin pitkälle pohjautuu ed. Kokkosen tekemään lakialoitteeseen, puututaan prostituutioon lähinnä katurauhan näkökulmasta kieltämällä ostotarjouksen tekeminen julkisella paikalla. Tämäkin olisi erittäin hyvä uudistusaskel. Se suojelee ennen kaikkea niitä naisia, jotka eivät ole liikkeellä itsensämyyntitarkoituksessa. On todella loukkaavaa saada ostotarjouksia tai hinta-arvioita perheenäitinä ostoksilta palatessaan tai töihin lähtiessään.

Mutta korostan kuitenkin sitä, että tämäkään esitys ei ratkaisisi varsinaisesti prostituution todellisten uhrien eli prostituoitujen tilannetta. Ni-

mittäin merkittävä osa prostituutiosta tapahtuu käytännössä privaalisti julkisten tilojen ulkopuolella, käytännössä bordellihuoneissa tai muuten esimerkiksi lehti-ilmoitusten tai puhelimen välityksellä.

Korostan nyt sitä, että Ruotsin juuri hyväksytyssä lainmuutoksessa kielletään seksipalvelujen osto laajemmin. Kieltoa ei ole rajoitettu vain julkiselle paikalle tai häiritsevään seksipalvelujen ostoon, vaan siellä on uskallettu ottaa varsin laaja-alainen, prostituutiota kaikissa tilanteissa rajoittava askel. Ed. Kankaanniemen vastalauseessa esitetty muotoilu vastaa hyvin pitkälle Ruotsissa hyväksyttyä lakia, ja mielestäni se olisi ehdottomasti paras muotoilu meillä Suomessa.

Olen koko lailla vakuuttunut siitä, että tämän askeleen vielä joudumme lähivuosina ottamaan. Emmehan toki halua tulla jonkinlaiseksi prostituutioturisminkaan kohdemaaksi, jos Ruotsista prostituuttipalveluita hakevat miehet tulevat tänne vapaan lainsäädännön markkinoille.

Ajattelen, että samalla Ruotsin mallin mukainen muutos mahdollistaisi helpommin myös poliisin puuttumisen ongelmaan, kun olisi kysymys laaja-alaisemmasta lainsäädännön muutoksesta. Samalla se auttaisi prostituoitujen ohjaamista ihmisarvoiseen elämään.

Lopuksi menen tässä laajassa lakipaketissa lyhyesti toiseen asiaan seksuaalirikoslainsäädännön ulkopuolelle.

Olin myös pettynyt siihen, että valiokunta ei palauttanut jumalanpilkan kieltoa lakiin. Mielestäni se olisi tullut laissa säilyttää ei Jumalan suojelemiseksi vaan meidän itsemme suojelemiseksi, kansakuntamme suojelemiseksi. Jumala ei tarvitse lain suojaa, mutta yhteiskuntamme tarvitsee suojaa Jumalaan kohdistuvalta pilkalta. Korostan sitä, että "Jumala" on paljon eksaktimpi ja selkeämpi ilmaus kuin tämä ilmaus: se, mitä uskontokunta pitää pyhänä.

Mielestäni sinänsä uskonnollisuuden ilmeneistä ja jopa tapoja harjoittaa uskontoa tulee voida arvostella ironisessakin sävyssä. Omalla kohdallani ei loukkaa, jos tällainen arvostelu kohdistuu minua, mutta en varmasti ole ainoa Jumalaan vastakoiva ihminen, jota loukkaa syvästi se, jos julkinen pilkka ja herjaus kohdistuu Pyhään Jumalaan.

---

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

---

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ed. Lapintie lausui taannoin Iltalehdessä epäilevänsä tämän lain tasoa siitä syystä, kun valiokunnassa on kaikenlaista porukkaa Aittoniemestä alkaen. No, se oli oikeastaan aika hauska sanottu, ja kun sain vielä kuvan kanssa itseni lehteen, niin ei minulla ole mitään henkilökohtaisesti, ed. Lapintie, tästä lausumasta sanottavaa. Mutta totean, että kun luette minun vastalauseeni valiokunnan mietinnöstä, niin kyllä kai asia on sillä tavalla, että jos tätä lainsäädäntöä olisi säädetty sen mukaisesti kuin vastalauseessa on, niin ed. Lapintienkin näkemykset olisivat olleet perusteettomia. Mutta se siitä. Vastalauseen perusteella me voimme täällä tietysti jossakin vaiheessa tätä lainsäädäntöä muuttaa.

Herra puhemies! Minä olen varmasti ainoa lakivaliokunnan jäsen, joka on ollut mukana kaikissa rikoslain kokonaisuudistuksen kolmessa osassa, niiden käsittelyssä. Sanoisin, että parasta lainsäädäntöä kokonaisuutenaan tehtiin viime eduskuntakauden aikana kakkososan käsittelyssä. Mielestäni se on erinomaisen hyvä kokonaisuus. Se on saanut erinomaisen hyvät arvostelut. Siellä pidettiin sitkeästi kiinni muun muassa sellaisesta asiasta silloisen ed. Häkämiehen kanssa, sittemmin ministeri Häkämiehen kanssa, että niin sanottu tappelupykälä jätettiin 21 lukuun. Vaikka sitä ei ollut kymmeniin vuosiin käytetty, nyt se on tullut käyttöön. Skinien ja somalien välisissä tappeluissa ja siihen liittyvässä oikeudenkäynnissä käytetään juuri tätä tappelupykälää. Oli hyvä, että se silloin sinne jäi hyvän lainsäädännön pohjalta ja siihenkin asiaan on olemassa omat lääkkeensä.

Kolmas uudistus, jota nyt käsitellään, on ollut erikoinen siitä, että se on saanut huomattavasti enemmän kuin aiemmat uudistukset julkista huomiota. Se on selvää, että kun seksuaalirikosyhtymyksiä käsitellään, niin vaikka kohta seksuaalista kiihtymystä ei olisikaan, kuitenkin asia kiihdyttää keskustelemaan myös julkisuuden ja kansalaisten puolelta. Siinä mielessä tämä on ollut tietyllä tavalla erityyppistä.

Mitä tulee itse lakivaliokunnan työskentelyyn ja tulokseen, niin vaikka minulla on 13 sivua pitkä vastalause, olen tyytyväinen valiokunnan työskentelyyn. Siellä on saanut omia näkemyksiään itse kukin esille ja ne on huomioitu, niin kuin meillä nykyisin lakivaliokunnassa tapahtuu, ja se on aivan hyvä asia.

Siitä huolimatta olen erityisesti rangaistusasteikkojen puolella ollut eri mieltä. Minähän olen huomattavasti ankarampien rangaistusten kan-

nattaja kuin mitä valiokunnan mietintö sellaiseenaan on päättänyt, ja myös eräistä tunnusmerkistöistä olen ollut eri mieltä. Nyt tässä puheenvuorossani käsittelen muutamalla sanalla ensinnäkin tiettyjä kohtia valiokunnan mietinnöstä ja sitten puutun varsinkin seksuaalirikosten rangaistusasteikkoihin, joiden osalta olen sitä mieltä, että niiden olisi pitänyt olla huomattavasti ankarampia.

Yksi asia on vankilan väkivaltainen järjestyksen rikkominen, voimassa olevan lain 16 luvun 12 §, joka on vähän samanlainen kuin 21 luvussa aikaisemmin mainitsemani tappelupykälä. Toisin sanoen, jos vankilassa useat vangit samanaikaisesti hyökkäävät henkilökunnan kimppuun, siitä aiheutuu, totta kai, väkivallan seurauksena vammoja, saattaa olla pahempaaakin, mutta ei pystytty selvittämään sitä, kuka yksityiskohtaisesti sellaisen on aiheuttanut. Silloin tietyn kaavan mukaan tuomitaan kaikki tästä teosta vähän samalla tavalla kuin aikaisemmin mainituissa tappelupykälässä.

Useat asiantuntijat olivat sitä mieltä, että ottaen huomioon vankilan olosuhteet, tämän lainkohdan olisi pitänyt jäädä sinne. Hiljattain muistaakseni Kuopion vankilassa oli juuri siinä vaiheessa, kun lakia käsiteltiin valiokunnassa, vastaava tapaus, ja näitä varmaan tulee olemaan myöhemminkin. Lainkäytön kannalta olisi ollut hyvä tämä lainkohta säilyttää. Lakivaliokunta ei ollut kuitenkaan samaa mieltä.

Toinen asia on laittoman maahanmuuton järjestäminen. Se liittyy hyvin pitkälti myös käsitellyssä olevaan Schengenin sopimukseen. Alun perin rangaistavuuden ehtona oli se, että maahanmuutonnissa avustavalle aiheutui siitä hyötyä. Tämä kuitenkin poistettiin lainsäädännöstä lähinnä Schengenin sopimuksen vaatimusten perusteella. Olin jo oikeastaan aika tyytyväinen, koska rangaistavaa olisi ollut se, saa hyötyä tai ei, kunhan tuo laittomasti tähän maahan pakolaisia, joiden meidän järjestyksemme mukaan pitäisi tulla, niin kuin pakolaiset tulevat, raja-asemien kautta avoimesti ja pyytää turvapaikkaotteutta.

Sitten tuli kuitenkin kylmä suihku, kun tähän pykälään sen jälkeen, kun tuo hyötymomentti oli poistettu, lisättiin 2 momentiksi toimenpiteistä luopumista koskeva kohta, joka tarkoittaa sitä, että jos on olemassa tietyt humaniset perusteet, silloin rangaistusta maahantuojalle ei toteuteta. Nythän on lähdeettävä tietysti siitä, että aina näissä tapauksissa voidaan löytää perusteita, jotka täyttävät tämän 2 momentin vaatimuksen.

Näin ollen laittoman maahantulon järjestäminen menetti tässä muodossa, kuin se nyt on valiokunnan mietinnössä, kokonaisuudessaan merkityksensä.

Toimenpiteestä luopumista koskevaa 2 momenttia ei olisi tarvinnut tähän laittaa lainkaan, koska sellainen on meillä jo olemassa sekä poliisitoimia, syyttämättä jättämistä että tuomitsematta jättämistä koskevassa lainsäädännössä. Tämä olisi riittänyt, mutta kun tämä tuotiin erityisesti tähän pykälään, se vesittää asian kokonaisuudessaan. Olen esittänyt momentin poistamista.

Kolmanneksi uskonrauhan rikkominen, jumalanpilkkapykälä. Jumalaa vastaan on käyty sotaa tässä eduskunnassa jo niin kauan kuin minä olen ollut täällä ja näitä asioita on käsitelty aina siten, että Jumala-sanaa on pyritty sieltä poistamaan. Minä en ymmärrä sitä intoa, mikä siihen on ollut. Sanotaan, että Jumala ei tarvitse rikoslain suojaa, eikä varmasti tarvitsekaan. Mutta se on kuitenkin tietynlainen uskonnollinen peruskäsite, ja sanoisin näin, että kun me ihmiset joudumme kovaan hätään, on minkälainen ateisti tahansa, niin Jumalan puoleen se kuitenkin huutaa kädet ristien, samoin sodan aikana suuret sankarimme, arvokkaat sankarimme Taipaleenjoella ja muualla, kun mikään muu ei enää auttanut, niin Jumalan puoleen käännettiin ja huudettiin.

Nyt me teemme sen, että me poistamme tämän käsitteen rikoslaista vallan. Minä pidän sitä täysin järjettömänä päätöksenä. Se osoittaa, mihin suuntaan tämä yhteiskunta on tietyllä tavalla menemässä. Minä en ole mikään uskovainen ihminen, ei silti, mutta lähdän siitä huolimatta peruskäsitteestä, joka pitäisi säilyttää. Vastalauseessani ehdotan myös tuon aikaisemman maininnan säilyttämistä ehkä hiukan eri sanamuodossa.

Neljäs kohta ovat aviorikokset, tarkoittaa kaksinnaimista ja sen poistamista 19 luvussa. Toisin sanoen kaksinnaiminen ei olisi enää rangaistavaa. Minä en edes tarkkaan ole lukenut, mitkä ovat perustelut. Lähdän siitä kuitenkin, että jos nämä poistetaan, sehän merkitsee käytännössä sitä, että siitä vain vihkiäلتارille, jos lain ja virkamiesten seula tällaisen läpäisee, siitä vain naisia vihkiäلتارille, on sitten naimisissa ennestään tai ei, eikä se ole lainkaan rangaistavaa. Tietenkin on olemassa muita seuraamuksia, en väitä sitä, rekisteriseuraamuksia, mutta minä en ymmärrä sitä, miksi kaksinnaiminen poistetaan laista. Se olisi pitänyt jättää sinne niin kuin

on tämänhetkisessä laissa. Eihän tämä olisi aiheuttanut toisaalta mitään haittaa mihinkään suuntaan.

Herra puhemies! Seuraavaksi menen alle 18-vuotiailta sukupuolipalvelusten ostamiseen. Hyväksyn tämän pykälän. Olen maininnut siitä vastalauseessani mutta en ehdota siihen mitään muutoksia. Lähdän kuitenkin siitä, että kun lakia tehdään, sen täytyy olla realistisella pohjalla. Ajatellaan nyt esimerkiksi, että jossakin Aleksis Kiven kadun — Pääskyläntien seutuvilla on joku tänä päivänä tai myöhemmin tarjoamassa sukupuolisia palvelujaan. On aika epämääräinen käsite, millä tavalla, jos tämä tarjoaja on 18 vuotta pian täyttävä nainen, tarkistetaan hänen henkilöllisyytensä ja ikänsä. Tämä on siis asiallinen pykälä ja lainkohta, mutta se on täysin tyhjä toteutuksen kannalta, sillä ei siis ole mitään merkitystä. Se on vain laissa, mutta sillä ei ole mitään merkitystä. Minä uskon, että kukaan ei siellä henkilöllisyystodistusten kanssa heilu, vaan kyllä se on semmoista summaarista prosessia tämä prostituoitujen toiminta ja heidän palvelujensa ostaminen. Mutta en esitä mitään muutosta ja hyväksyn totta kai tämän.

Sitten on lapsipornon hallussapito. On jopa menty siihen, että mainitaan jollakin tavalla tietokoneella tehty kuva, joka ei ole todellisuuspohjainen, ja minä hyväksyn tämänkin enkä tee muutoksia siihen. Mutta ajatellaan, että joku on jostakin joskus tuonut, jonkin ruokakaapin lähellyllä on tuollainen kuva. Se edellyttäisi, että poliisi tulee tekemään kotietsinnän, kun joku tällaisesta kantelee, ja alkaa etsiä sitä sieltä. Hiukan ylilyödään tässäkin asiassa lain tarkoituksen ja toteutuksen ja toisaalta rikosoikeudellisen aiheuttamisen suhteen. Mutta olkoon siellä ja hyvä asia sellaisenaan, mutta tietyllä tavalla sekin on lainkohta, jota ei varmasti pystytä toteuttamaan, mutta olkoon nyt siellä, koska se on tällä tavalla säädetty, enkä esitä tähän mitään muutosta.

Herra puhemies! Menee yli kymmenen minuutin, mutta tämä on tärkeä asia, kun tässä on jo vuosi tehty työtä lakivaliokunnassa.

Rikoslain 20 luku, seksuaalirikokset. Siellä tullaan sellaiseen aiheeseen, johon täytyy hetkeksi pysähtyä, kolmijakoon: raiskaukseen, törkeään raiskaukseen sekä sukupuoliyhteyteen pakottamiseen. Minä olen tarkoin sitä harkinnut ja ottaen huomioon suomalaisen tuomioistuinkäytännön ja lakiehdotuksen perustelut ei ole mitään aihetta luopua tästä lainsäädännössä perinteiseksi tulleet kolmijako. On aivan riittävä, että

tämä on kolmeen kohtaan jaettuna. Tuomioistuimien ei missään tapauksessa tule menemään siihen halpaan, että siirtää perusraiskauksen tunnusmerkistön täyttävän teon lievempään muotoon eli sukupuoliyhteyteen pakottamiseen. Tuomioistuimien pystyy nämä asiat harkitsemaan. Päinvastoin voisi olla niin, että hyvin helposti, jos tällaista pykälää ei olisi, jätettäisiin jokin teko vallan rankaisematta, koska katsottaisiin, että se ei sovi ankarimmin rangaistaviin kohtiin, ja kun lievempää ei ole, silloin se jäisi vallan rankaisematta.

Mielestäni tämä jako on erinomaisen hyvä tältä osin. Mutta rangaistusasteikot ovat pielessä. Niihin minä olen ehdottanut korotuksia. Perusraiskauksen osalta lakivaliokunta onkin päättänyt samaan, mitä itse olen ehdottanut, minimi vuosi, mutta säilyttänyt edelleen maksimin kuutena vuotena. Minä ehdotan siihen, että maksimi on kahdeksan vuotta. Samoin törkeässä raiskauksessa minun ehdotukseni on kahdesta kahteentoista vuoteen, kun valiokunnan mietinnössä muistaakseni on yhdestä kymmeneen vuoteen. Pakottamisessa sukupuoliyhteyteen kolmen vuoden sijasta olen ehdottanut neljän vuoden rangaistusmaksimia.

Samaa linjaa olen noudattanut lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä ja törkeässä seksuaalisessa hyväksikäytössä, vastaavalla tavalla ehdottanut, että sekä minimiä että maksimia nostetaan nimenomaan lapsen törkeässä seksuaalisessa hyväksikäytössä kahdesta kahteentoista vuoteen, siis minimi kaksi, maksimi kaksitoista vuotta. Perusteena ovat tietyllä tavalla voidaan sanoa varsin omituisetkin.

Yhteiskunnassa ja vankilaelämässäkin kaikkein hyljeksityimpiä ja toiseksi alemmalla asteella ovat raiskaajat ja kaikkein alimmalla asteella ovat lapsiin seksuaalisesti sekaantuneet henkilöt. Siellä on oma arvomaailmansa, mutta se noudattelee aika paljon täällä tavallisessa elämässä olevien ihmisten noudattelemaa ajattelua. Mikään ei ole niin raakaa kuin naisen alistaminen, sukupuoliyhteyden itsemääräämisoikeuden sekä ruumiillisen koskemattomuuden loukkaaminen. Pieniin lapsiin kohdistuvissa teoissa, jos ajatellaan alle 10-vuotiaista lasta, ei mikään rangaistus oikein riitä tällaisille tekijöille, mutta joissakin rajoissa on tietysti Suomen lain mukaan pysyttävä, kun sähkötuolia ei voida käyttää. Minä en hyväksy tällaisia tekoja. Sen vuoksi lähdän siitä, että rangaistusasteikot ovat liian pienet.

Samoin myös törkeässä raiskauksessa, kun siellä puhutaan vammaan aiheuttamisesta ja käy-

tetään sanaa "tahallaan" ja naisverkosto on esittänyt, että tahallaan-sana otettaisiin pois, minä olen ehdottanut sitä poistettavaksi ja äänestytännyt, mutta arvot naiset äänestivät ehdotustani vastaan sokeasti lakivaliokunnan kokouksessa, vaikka tätä ehdotin. Te ette seuranneetkaan kellokkaina oman naisverkostonne ehdotusta, että olisi tämä tahallaan-sana poistettu. Ei sillä mitään väliä ole, millä tavalla aiheuttaa sen vaikean vamman naiselle, onko se tahallaan tai ei tahallaan. Näin ollen se tahallaan-sana olisi pitänyt siitä poistaa.

Tällä tavalla olen suhtautunut näihin 20-luvun rikoksiin. Menemättä enää sen syvällisemmin niihin: huomattavasti ankarammat rangaistukset kuin nyt on valiokunnan mietinnössä.

Loppujen lopuksi vielä, herra puhemies, prostituutiosta ja lex Kokkosesta. Lex Kokkonen on käsitetty varmasti monella tavalla väärin. Se selkeästi pyrkii suojelemaan asukkaita. Se on lievästi jopa populistinen, mutta populistejahan me täällä olemme kaikki omalla tavallamme, enemmän tai vähemmän tilanteesta riippuen. Oikeastaan minä sanoisin, että ed. Kokkonen on tehnyt tietyllä tavalla työsuojelujärjestelmiä. Hän on ikään kuin verhotusti sanonut, että siirretään prostituutit katon alle sellaisiin paikkoihin, missä he voivat toimia, ei tarvitse kadulla työskennellä ja häiritä ihmisiä. Mutta sellaisenaan minä en tietysti kannata tätä ed. Kokkonen ehdotusta.

Totean myös sen, niin kuin on todettu ja niin kuin valiokunnan mietinnössä sanotaan, että prostituutiota ei poisteta rikoslain säännöksillä. Se on maailman vanhin ammatti. Näin ollen sitä ei pystytä millään tavalla poistamaan. Lähdän siitä, että yhteiskunnan pitää nyt kiireesti paneutua tähän asiaan sillä tavalla, että otetaan järkevästi tämä asia käsittelyyn ja järjestetään tämä yhteiskunnallisesti. Prostituutiota emme pysty kieltämään emmekä lopettamaan, mutta meidän täytyy sitten hoitaa sillä tavalla asiat, että se on yhteiskunnallisesti järjestyksessä ja myös niiden ihmisten, jotka itseään myyvät, turvallisuuden kannalta järjestyksessä. Se on mahdollista jopa kansainvälisten esimerkkien mukaan. Mutta jos me lähdemme sitä lailla kieltämään, he menevät maan alle. Siellä on heidän oma turvallisuutensa vaarassa, ja siellä liikkuu kaikinainen rikollisuus, niin kuin voi liikkua. Toisin sanoen otetaan järki käteen ja ryhdytään miettimään, millä tavalla prostituutio järjestetään mahdollisimman vähän yhteiskuntaa haittaavasti. Pois sitä emme pysty saamaan.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi loppuhuipentumassaan puuttui siihen asiaan, joka itseäni, kun pyysin äsken vastauspuheenvuoroa ed. Räsänen puheenvuoron johdosta, jäi nyt ihmetyttämään, kun on kuunnellut näitä keskusteluja, eli lähinnä se, että ainoastaan hankkimisesta puhutaan. Itse olin toistakymmentä vuotta Helsingin poliisilaitoksessa silloin, kun oli irtolaislaki. Silloin pyrittiin vaikuttamaan myös niihin henkilöihin, jotka myyvät itseään eli tavallaan houkuttelevat viattomia poikia ja miehiä, jotka kadulla liikkuvat ja tulevat muualta tänne. Mielestäni pitäisi asiaa, niin kuin ed. Aittoniemi sanoi, vakavasti pohtia molemmilta puolilta eikä vain yhdeltä näkökannalta. Mielestäni, kun ed. Kokkonen on hyvin ansiokkaasti paneutunut tähän asiaan, olen odottanut koko ajan, että hän kaivaisi esiin vanhan irtolaislain ja sieltä lähtisi rakentamaan tätä. Uskoisin, että sen jälkeen me voisimme saada jotakin järkeä tähän keskusteluun. Mielestäni tämä on aivan liian yksipuolista sillä tavoin kuin ed. Aittoniemi totesi.

Ed. K o k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Jos ed. Vistbacka haittailee irtolaislain kaivamisen suuntaan, hän lakimiehenä itsekin sen voi sieltä kaivaa. Tuskin siihen nyt minun apuani tarvitaan, mutta jos hän tarvitsee minua siihen, minä voin sen hänelle kaivaa.

Pyysin puheenvuoron siitä syystä, että ed. Aittoniemi piti aloitettani populistisena. Siitä ei suinkaan ole kysymys. Olen tänään viimeksi ollut Kallion Tietotuvassa asukkaiden kanssa keskustelemassa asiasta. Se on hyvin vakava kysymys näille ihmisille, mitä kaduilla tapahtuu. Se, että aloitteessa numero 66, joka kulkee nimelläni, puututtiin prostituutioon vain katurauhan näkökulmasta, johtuu siitä, että kun tuolloin keskustelimme hyvin laajasti eri puoluerajojen yli, emme me silloin voineet päästä pitemmälle tässä asiassa. Se oli se konsensus, jonka silloin saatoimme saavuttaa. Siinä on tuon lähtökohta. En ymmärrä sitä älyllistä ajattelutapaa, jossa alle 18-vuotiaalta voidaan kieltää eikä siinä ole mitään näyttövaikeuksia mutta sen jälkeen, kun asianomaisella on syntymäpäivä ollut, kakut kynttilästä puhallettu, kaikki näyttövaikeudet astuvat kuvaan.

Ed. J. Leppänen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. J. Andersson: Arvoisa herra puemies! En ole juristi enkä poliisi. Siksi olen ehkä ärsyttämiskynnykseen asti valiokunnassa jankuttanut siitä, miten tällainen ihminen kuin minä lukee meidän rikoslakipykäläämme, koska lakia lukevat myös muut kuin tuomarit, syyttäjät ja juristit. Tämän kaiken jankuttamisen seurauksena meidän perustelumme ovat mielestäni erittäin hyviä. Niissä tuodaan nyt esiin se, mikä on lain tarkoitus, niin että myös ihminen, joka tekee sosiaalityöntekijän työtä, ei vahingossa tulkitsisi niitä väärin. Mutta joissakin pykälissä ei ollut tulkittamishämmästä. Ongelma oli tosiaan pykälissä. Olen iloinen siitä, että monia näitä pykäläiä saatiin myös muutettua parempaan suuntaan.

Kokonaisuus on siis nyt paljon parempi kuin jossakin vaiheessa pelkäsin. Etenkin juuri perustelut auttavat tähän, että nyt tämä laki on sellainen, että voin aika pitkälle sanoa, että olen ylpeä siitä. Lopputuloksen aikaansaamiseen edesauttoivat erittäin paljon valiokuntaneuvokset Timo Tuovinen ja Kaisa Vuorisalo. Olen heille suuren kiitoksen velkaa siitä, että he melkein joka ikisen kokouksen jälkeen jakoivat vielä kanssani keskustella siitä, mitä eri pykälät tarkoittavat ja miten ne voitaisiin tehdä paremmin jnp.

Jag riktar också ett varmt tack till rdm. Henrik Lax som orkat gå igenom den här långa juridiska proceduren med mig, när jag gick igenom förslagen och kom med min tolkning av lagen som kan läsas på olika sätt. Man skall skriva lagen så att varje människa verkligen uppfattar vad vi i riksdagen vill, vad vi säger att är rätt och fel.

Vaikka lain päätehtävä on tuomita ja sanoa, millä tavalla tuomitaan eri rikoksista, sillä on myös vaikutus ihmisten moraaliin, vaikka sen päätavoite on toiseen suuntaan, että moraaliala toteutetaan lailla, mutta se myös vaikuttaa siihen, miten ihmiset kokevan oikean ja väärän.

En kuitenkaan ole täysin tyytyväinen meidän lopputulokseemme. Nyt tulen kritiikkiosaan. Tänäpä on puhuttu paljon katurauhasta. Haluaisin nyt puhua katurauhasta sekä naisille että miehille. Äänestin tässä kohdassa ”tyhjää” valiokunnassa. Äänestin ”tyhjää” keskusteltuani asiasta monen ihmisen kanssa ja etenkin, kun sain kuulla, että Helsingin kaupunginvaltuustossa oli äänestetty ja siellä oli merkittävä enemmistö ollut sitä mieltä, että kuntalakiin, kunnalliseen järjestysääntöön tulisi saada kohta, jossa voidaan kieltää häiritsevä prostituutio. Tämä tarkoittaisi sekä ostotarjouksen tekemistä sellaisel-

le, joka ei halua itseään myydä, että myös itsensä tyrkyttämistä sellaiselle, joka ei halua ketään ostaa, koska molempiin suuntiin on ongelmia. Molempiin suuntiin käytetään hyväksi ihmisiä, ja molempiin suuntiin tapahtuu häirintää.

Kuulin äsken eräältä mieheltä, että oli ollut mies, joka oli hieman hiprakassa kävellyt iltamyöhään Helsingissä ja oli tullut vastaan nainen, joka oli tarttunut hänen sukupuolielimeensä ja vetänyt häntä mukaansa, melkein, voisi sanoa, pakottanut mukaansa. Toinen mies tuli sitten auttamaan tämän miehen pois tilanteesta. Tämä olisi varmaan nytkin voitu tuomita jonkun lain mukaan, mutta jotta tämä asia etenee eduskunnassa ja jotta myös miehet voivat sanoa, että tämä on hyvä asia, luulen että meidän pitää laajentaa perspektiiviä niin, että otamme molemmat sukupuolet huomioon. Silloin ehkä voimme saada jotain tapahtumaan ja ehkäpä ed. Paula Kokosen aloite jossain muodossa toteutuu. Näin toivoisin.

Esimerkkejä siitä, miten törkeitä ostotarjouksia tehdään kadulla liikkuville naisille, on vaikka kuinka paljon eikä niitä tarvitse edes lisää kertoa. Niitä on niin paljon, niin paljon, ettei mitään määrääkään. Tämän mukana tulee lisäksi ympäristöongelma eli katuralli, joka on sekä häiritsevää että saastuttavaa ja johon tällä pitäisi myös pystyä puuttumaan.

Mutta tämä on syy, miksi en äänestänyt ”kylä” enkä ”ei”, vaan äänestin ”tyhjää” ja toivoin, että saamme asiasta jonkun sellaisen käytäntöön soveltuvan lopputuloksen, joka menee läpi täällä joko pykälän, pöytäkirjan tai jossain muussa muodossa, niin että jotakin varmasti tapahtuu tämän seurauksena.

Sitten raiskauksiin. Valiokunnassa äänestin ed. Annika Lapintien ehdotuksen puolesta. Olen melko varma, että tulen tekemään sen myös uudestaan salissa.

Yritin vielä loppusuoralla valiokunnassa löytää ehkä jonkinmoisen kompromissin, joka olisi voinut mennä läpi, mutta toin varmaan liian myöhään uusia tapoja ajatella, koska niin myöhään sain käsiini Ruotsin raiskauslain. Kun luin Ruotsin lain nopeasti, niin ajattelin, että tämähän on aika pitkälle sama kuin Suomen laki. Ihmettelin kuitenkin, minkä takia tämä ei laki ei töki sillä tavalla kuin Suomen lakia lukiessa tulee semmoinen olo, että tässä on nyt joku asia, joka häiritsee. Ruotsin laissa on joitakin eroja.

Kun siellä muun muassa puhutaan uhasta, että kun uhataan jotakin henkilöä niin, että tapahtuu raiskaus, niin siellä sanotaan, että myös

sellainen uhka, jonka uhattu kokee välittömänä vaarana, kelpaa uhaksi. Eli uhka koetaan uhrin näkökannalta, miten hän kokee sen asian. Toinen ero, joka on mielestäni aika iso ero, on se, että Ruotsin laissa tavallisessa raiskauspykälässä mainitaan sekä sukupuoliyhteys tai muu seksuaalinen kanssakäyminen, kun taas näissä Suomen pykälissä on oikeastaan neljä porrastusta, ei vain kolmea. Meillä on tässä neljäs porras, joka on pakottaminen seksuaaliseen tekoon, johon tulevat lisäksi muut teot.

Sitten tämä ongelmapykälä, pakottaminen sukupuoliyhteyteen. Ruotsissa on saman tapainen pykälä. Jos sen suoraan kääntää, niin kuin yritin, niin siinä puhutaan jotenkin näin: Jos rikos huomioon ottaen väkivallan tai uhkauksen laatu taikka muut rikokseen liittyvät seikat kokonaisuutena arvostellen voidaan katsoa vähemmän vakavaksi, niin on kyseessä tällainen tapaus. Tässä ero Suomen lakiin on se, että ei käytetä sanaa raiskaus ollenkaan näistä tapauksista eikä puhuta väkivallan vähäisyydestä, puhutaan sen laadusta, eikä käytetä termiä "lieventäviä asianhaaroja". Luulen, että tällaiset pienet muutokset olisivat voineet tehdä asian helpommaksi hyväksyä.

Sitten asia, josta kovasti keskusteltiin ja jota tuotiin esiin monessa vaiheessa, eli terapia. Kun tekijä saadaan kiinni ja uhri on kertonut tapahtuneesta, niin sen jälkeen se asia ei saisi jäädä siihen. Maksuton terapia uhrille on asia, jonka asianajaja, joka on erikoistunut raiskaustapauksiin, toi minulle esiin. Ongelma on se, että kun ollaan sitten tuomioistuimissa, niin ruumiilliset vammat on usein hoidettu jo ennen käsittelyä ja hoidosta tulleet laskut on korvattu, mutta terapia jatkuu yleensä tämän tuomioistuinkäsittelyn jälkeenkin. Ongelma on siinä, että jälkeinpäin tapahtuvaa hoitoa ei sitten enää korvata. Tämä on ongelma, koska terapia tulee erittäin kalliiksi eikä ole ilmaista uhrillekaan.

Terapia ei ole tärkeää ainoastaan uhrille vaan erittäin tärkeää myös tekijälle, jotta hän ehkä lopettaisi tällaisten rikosten toistamisen, jos hän taas pääsee vapaalle jalalle tai jos hän vaikkapa ei edes joutuisi vankilaan, vaan menee ehdonalaiselle.

Tämän käsittelyn aikana minulle soitti mieshenkilö. Hän ei kertonut minulle olevansa raiskaaja, mutta jotenkin vakuutuin siitä, että hän ehkä sattuisi olemaan tällainen henkilö. Syy, miksi hän soitti, oli kemiallinen kastraatio ja sitä koskeva lakialoite. Se kauhistutti häntä aivan hirveästi. Hän koki sen erittäin vääränä, että edes

puhutaan tästä ääneen, se on niin loukkaavaa hänen miehisyystään kohtaan. Mutta sitten hän rupesi kertomaan itsestään ja elämästään ja siitä, miten eri naiset ovat kohdelleet häntä huonosti ihan äidistä opettajiin ynnä muihin asti. Lopuksi, kun kysyin häneltä, miten hän itse kokee, mikä olisi oikea tapa hoitaa raiskaajia, että tämä asia ei toistuisi, hän sanoi, että hänestä raiskaajat pitää kyllä tuomita vankilaan, mutta vankilassa pitää olla eri osastot raiskaajille, jotta he eivät joudu koston objekteiksi vankilassa, kun sitä he pelkäävät kovasti. Sen lisäksi hän sanoi, että olisi erittäin tärkeää, että rasikaaja saisi olla miesterapeutin kanssa useaan otteeseen ja tavallaan yrittää saada purettua kaikki ne traumat, mitä hänellä on sisällään. Tätä terapiaa hän korosti kovasti, että raiskaajan pitäisi saada ulos kaikki patoutumat itsestään.

Sitten hänen viimeistä toivettaan on meidän vähän vaikeampi saada aikaan. Hän toivoi lopuksi, että löytäisi naisen, joka häntä rakastaisi ja arvostaisi. Sitten meidän puhelumme loppui.

Ylipäätään tätä rikoslakia käsitellessä olen tavannut erittäin monenlaisia ihmisiä ja saanut oppia elämästä asioita, jotka joskus ovat aika raskaitakin kuultavia. Eräs ihminen oli minuun yhteydessä moneen otteeseen ja hän oli taas pedofiilin uhri. Hän soitti aina välillä ja kysyi, missä mennään. Hänellä oli erittäin tarkka paperi siitä, mitä hänen mielestään pitäisi muuttaa tässä lakiehdotuksessa. Olin erittäin tyytyväinen, että kun hän sitten viimeisenä päivänä soitti ja me olimme lyöneet lukkoon kaikki pykälät, niin pystyin kertomaan hänelle, että oikeastaan kaikki ne asiat, joista hän oli huolissaan, olimme saaneet muuteiksi niin, että mielestäni ne olivat hyvässä mallissa, ja hän oli aika helpottunut.

Yksi niistä asioista oli suojaikäraja, 16 vuotta. Mutta oikeastaan ehkä vielä tärkeämpää tässä oli tämä toinen muutos, joka tuli, että myös niit alle 18-vuotiaita nuoria, jotka ovat niin kypsy-mättömiä, etteivät pysty vastustamaan vanhemman ihmisen asemaa ja ystävyyttä ja sitä houkuttusta, millä aikuinen ehkä sitten houkutteleein mukaansa, tällaisia kypsy-mättömiä ihmisiä suojellaan niin pitkälle. Tämä on mielestäni suuri voitto, mikä saatiin aikaan.

Kun sitä momenttia sitten väännettiin viimeiseen asti, niin siellä oli aluksi, että piti olla sekä ruumiillisesti että henkisesti kypsy-mätön, jotta tämä pykälä tepsisi. Silloin minä otin esiin sen, voiko todellakin olla niin, että pitää olla molemmat samaan aikaan. Jos on ruumiillisesti erittäin kypsy-nyt mutta henkisesti ei, niin mielestäni se

riittäisi aivan hyvin. Kysyin jopa sillä tavalla, että kun yleensä tytöt kehittyvät aikaisemmin kuin pojat, niin onko tällä tarkoitus suojata pedofiiliringiltä vain pikkupoikia, jotka ovat kyllä usein uhreja.

No, tätä kun kovasti väännettiin ja pohdittiin, niin loppujen lopuksi poistettiin molemmat sanat, sekä ruumiillinen että henkinen ja jätettiin vain se kysymätön niin, että tuomioistuimien saa sitten pohtia, miten se tulkitsee, missä määrin pitää olla näitä molempia. Perusteluissa kyllä korostettiin, että henkinen puoli on se tärkeämpi.

Suojaikärajasta vielä se, minkä koen myös tavallaan tärkeäksi asiaksi, vaikka se ei ole lain tarkoitus, sen tiedän, on tämä viesti nuorille ihmisille. Jos me olisimme alentaneet suojikärajan 15 vuoteen, niin viesti täältä olisi luultavasti median kautta ollut se, että eduskunta on sitä mieltä, että 15-vuotiaat voivat antaa palaa vain, että se kuuluu asiaan. Näin tätä olisi voitu tulkita nuorison piirissä. En tiedä, olenko moralisti tai mikä lie, mutta mielestäni siinä ei ole mitään pahaa, jos vähän odottaa. Elämässä ehtii tekeään paljon. Olen ollut itse muun muassa opettamassa seksuaalivalistusta koulussa ja siellä pohdittiin kovasti, missä iässä pitäisi aloittaa ja mikä olisi fiksua ja mikä ei. Luulen, että useimmiten on tyytyväisempi, jos on viitsinyt odottaa vähän pitempään ja silloin kun on ollut aivan varma, niin ei ainakaan kadu jälkeensä. Viesti siitä, että meidän mielestämme on ihan OK, että odottaa vähän pitempään, ei ole ollenkaan huono viesti.

Sitten vielä oli yksi asia, josta olin huolissani erittäin pitkään, ja se oli se, että kun pornografisissa tuotteissa käytetään etenkin nuoria naisia, jotka ovat alle 18-vuotiaita mutta kuitenkin yli suojikärajan, niin meillä ei ollut mitään suojaa heille. Jos heidät saatiin puijattua olemaan mukana vaikkapa pornovideossa ilman maksua, niin ei ole ollut mitään tapaa sitten siihen puuttua. Mutta nyt tämä uusi 2 momentti suojaa myös tältä, eli jos ihmisen kysymättömyyttä käytetään hyväksi ja saadaan hänet näin mukaan pornograafiseen tuotteeseen, niin sekin on rikos. Toinen asia sitten on, jos hän todella on kypsä ja pystyy itse päättämään, että hän todella haluaa tällaista tehdä. Sitten se on hänen oma valintansa. Mutta sitä, että hän on vielä henkisesti kysymätön, ei saa käyttää hyväksi.

Sitten oli tämä erittäin hankala lause, että jokin teko on omiaan vahingoittamaan lapsen kehitystä. Tämä oli juuri niitä lauseita, joista minä jankutin, jankutin ja jankutin, että näin tulkitse-

vat sosiaalityöntekijät tämän asian, näin tulkitseen minä ja te tulkitsette eri tavalla tämän asian. Mielestäni perusteluissa kuitenkin saatiin erittäin hyvin esiin se, mitä se tarkoittaa ja mitä se ei tarkoita, että se ei missään nimessä tarkoita sitä, että pitää todistaa, että juuri tämä lapsi on kärsinyt tästä teosta vaan se tarkoittaa sitä, että ylipäätään tällaiset teot ovat haitallisia. Eli se käytännössä tarkoittaa, että tavallinen pussaileminen ja halaileminen eivät ole rikoksia, vaikka näissä määrityksissä nekin ovat seksuaalisia tekoja, jos joku niistä kiihtyy. Toinen asia valkeni vasta sitten vähitellen, eli kun tässä puhutaan niin laajasta skaalasta kuin 0–16-vuotiaista, niin jos tämä ”on omiaan” ei olisi siinä, niin kun 15-vuotias tyttö seurustelee kaksikymppisen pojan kanssa ja he suutelevat kiihkeästi, niin tämä poika olisi tehnyt rikoksen.

Sitten siihen asiaan, josta ed. Sade Tahvanainen puhui eli eläintenpitokiellosta. Tämä oli asia, josta voin myös kuvitella, että valiokunnassa jotkut ehkä väsyivätkin siihen innokkuuteen, jolla siitä puhuttiin. Olen aika lailla tyytyväinen lopputulokseen, vaikka yksi asia jäi kyllä pohdittutamaan. Ennen tätä esitystä eläintenpitokiellon rikkominen ei ole ollut rangaistavaa, eli tämän jälkeen se vasta on rangaistavaa. Jos on jo saanut eläintenpitokiellon ja rikkoo sitä, niin siitä saa tämän jälkeen sakkoja. Toinen parannus on se, että jos välikätenä auttaa jotakin toista rikkomään eläintenpitokieltoa, niin sekin on rangaistavaa. Eli esimerkiksi jos vaimo on saanut eläintenpitokiellon ja eläimet laitetaan miehen nimiin, niin tämä mies auttaa häntä välikätenä eläintenpitokiellon rikkomisessa, ja tämä on siis myös rangaistavaa. Tämä on hyvä parannus, mikä saatiin aikaan nyt tässä käsittelyssä.

Mutta yksi asia jäi ihmetyttämään. Ensimmäisessä käsittelyssä ehdotin pykälämuutosta eläintenpitokiellon määrittelyssä. Meillä on erikseen lievät eläinrääkkäystapaukset ja oikein kovat rääkkäystapaukset, ja näistä lievista saa myös sakkorangaistusta ja vakavista saa aina vankilarangaistusta. Ehdotin, että aina kun saa tämän rankemman mukaan tuomion, tulisi automaattisesti myös eläintenpitokielto ja vain erityistapauksissa siitä voitaisiin luopua, kun nyt se on päinvastoin, että ainoastaan erikoistapauksessa säädetään eläintenpitokiellosta. Tästä äänestettiin ensimmäisessä käsittelyssä ja yhdellä äänellä esitykseni hävisi.

Onneksi sitten perustelut kyllä tätä asiaa ovat erittäin paljon korjanneet. Se on mielestäni hyvä asia, että nyt perustelut kuuluvat näin: ”Valio-

kunta katsoo kuitenkin, että silloin, kun henkilön näytetään syyllistyneen eläinsuojelurikokseen, selkeänä pääsääntönä pitää olla henkilön tuomitseminen menettämään oikeutensa pitää eläintä. Oikeusministeriön on seurattava tuomioistuinkäytäntöä ja ryhdyttävä toimenpiteisiin säännösten muuttamiseksi, jos oikeuskäytäntö ei vastaa lakivaliokunnassa omaksuttua kantaa."

Tämä toivottavasti todellakin vie käytännön siihen suuntaan, mikä olisi tarkoitus, sillä silloin pykälämuutos, joka jäi tekemättä, ei ehkä sittenkään ole niin vaarallinen asia, jos tämä todella myös muistetaan tuomioistuimissa joka kerta, kun päätetään näistä asioista.

Viimeiseksi, arvoisa puhemies, asiasta, josta ed. Aittoniemen kanssa olemme erittäin eri mieltä eli laittoman maahantulon järjestämisestä. Asiahan eteni niin, että alun perin piti olla kysymys taloudellisesta hyödystä, että olisi tuomittu rikoslain mukaan laittoman maahantulon järjestämisestä. "Taloudellinen hyöty" herätti närkästystä Krp:ssä sekä Rajavartiolaitoksessa. Heidän kritiikkinsä ansiosta ministeri Häkämies ehdotti taloudellisen hyödyn poistamista. Samalla hän myös ehdotti muutenkin koko asian tiukentamista niin, että mitään humanitaarista pohdintaa näissä asioissa ei suoritettaisi, vaan raa'asti, jos joku tuo laittomasti toisen henkilön maahan, suoraan otetaan kiinni.

Silloin olin kyllä aika hädissäni ja ajattelin etenkin Kalle Augustonnin tapaisia ihmisiä, jotka eivät todellakaan tällaisesta toiminnasta itse hyödy millään lailla, paitsi että heille ehkä tulee hyvä olo sydämeen. Asiasta käytiin kyllä aika monta debattia. Onneksi sitten tuli Schengen-sopimus, koska sen kautta päästiin uusiin neuvotteluihin myös ministeri Tarja Halosen virkamiesten kanssa. Täytyy nyt sanoa, että luotan tässä asiassa nimenomaan enemmän ministeri Tarja Haloseen kuin ministeri Häkämieheen.

Uudet neuvottelut veivät oikeastaan erittäin hyvään lopputulokseen, josta nyt ed. Aittoniemi oli eri mieltä, hänen mielestään lopputulos oli huono. Minusta on erittäin hyvä, että sanomme ääneen sen, että humanitaariset asiat todella vaikuttavat katsomukseemme siitä, onko tämä rikos vai ei. Tämä on yksi niistä asioista, joista olen ehkä kaikkein tyytyväisin, että tämä saatiin aikaiseksi.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. J. Andersson sanoi aivan oikein, että pykälä lukevat myös muut kuin tuomarit ja ju-

ristit. Haluaisin sanoa, että kuitenkin vain tuomarit tuomitsevat. Sen vuoksi on annettava erityinen paino sille asialle, että he ymmärtävät, mistä on kysymys.

Tästä menisinkin siihen, että ei pidä noin helpopohintaisesti verrata eri maiden lainsäädäntöä. Pykälät kirjoitetaan vähän eri tyyliin, tulkitaan eri tavoin eri kulttuurimuodoissa. Minä ihmettelin, kun ed. J. Andersson sanoi, että Ruotsin lain mukaan siellä otetaan huomioon — ja luki vielä sen pykälän — miten uhri kokee tilanteen, ikään kuin näin ei olisi tässä. Minä kaivoin saman pykälän esille, luin sen ja väitän, että kynnyks uhrin näkökohtien huomioon ottamiseksi nimenomaan tässä kohdin on alempi sen pelkotilan myötä, joka on kirjoitettu raiskauspykälän 2 momenttiin.

Haluun vain todeta, että nämä ovat kyllä niin monitahoisia asioita, että niitä ei voi tunteen ja hetken mielihohteen perusteella lähteä rakentamaan. Silloin asetamme omat viranomaisemme ja tuomarimme hämmennyksen tilaan ja luomme epävarmuutta. Silloin me emme ohjaa käytäntöä, vaikka sitä me kaikki tässä oikeastaan nyt peräänkuulutamme.

Ed. J. A n d e r s s o n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ruotsin laki tuli meille vasta ihan viime päivinä. Halusin vain sanoa lakivaliokunnan puheenjohtajalle ed. Henrik Laxille, että Ruotsin laissa on myös sana "pelkotila", "vanmakt": "försätta någon i vanmakt" eli on sekä pelkotila että se, miten uhri kokee. Mutta tiedän, että tämä on ehkä detaljeihin puuttumista.

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Mitä debattiin tulee, voin yhtyä puhemiehen näemykseen.

Rikoslaki täyttää ensi vuonna 110 vuotta, ja todettakoon, että tätä rikoslain uudistusta on käsitelty vuodesta 1972 lähtien. Silloin valmistelu alkoi, ja nyt käsittelemme uudistuksen kolmatta osaa. Kaikkiaan eduskunta on käsitellyt näitä kolmea osaa kaksi vuotta ja kuusi kuukautta, joten kyllä tähän aikaa on pantu.

Ensiksi tuli talousrikospaketti voimaan 91, sitten henkeen, terveyteen ja vapauteen liittyvät sekä työrikkokset, ympäristörikkokset ja yleisvaaralliset rikokset vuoden 95 alusta lukien. On tarkoitus, että kolmas osa tulisi voimaan vuoden 1999 alusta lukien.

Näyttää siltä, että tämä mittava paketti on hukkumassa sen yhteen osaan, joka muodostaa uudistuksesta vajaan kolmanneksen, nimittäin

seksuaalirikososaan. Se on täällä ollut päällimmäisenä, ja se on ollut päällimmäisenä julkisuudessa. Kuitenkin rikoslain uudistuksessa on hyvin paljon muuta merkittävää ja myös yhtä syvältä kansalaisia koskevaa.

Arvoisa puhemies! Kriittikkiä voitaneen kohdistaa lain valmistelijoihin kohtaan siinä mielessä, että he alun alkaen ovat nousseet ikään kuin latvasta puuhun. Ensiksi on kirjoitettu erityispykälät, ja niin sanotut yleiset opit on tarkoitus jättää vasta rikoslain kokonaisuudistuksen viimeiseen vaiheeseen. Tämä on aika erikoista lainsäädäntöä.

Voi tietysti sanoa, että hyvä puoli tässä on se, että kun lakipykälät kirjoitetaan ensiksi, ne ovat hyvin käytännön läheisiä ja ihmisiä lähellä ja teoria joudutaan tavallaan kirjoittamaan sen jälkeen: perustelut eli yleiset opit näille pykälille. Voihan näinkin edetä, mutta melko eriskummallista lainsäädäntöä tämä kyllä kokonaisuudessaan on. Tämä seikka ei ole nykyisen hallituksen vika, vaan sen johtuu alun alkaen siitä, että on lähdetty väärästä päästä liikkeelle ilmeisesti resurssipulan johdosta.

Tämän johdosta voidaan todeta, että lakivaliokunta on joutunut ottamaan pitkälti kantaa siihen, mitkä ovat ne etuudet ja arvot, joita nyt tahdotaan edistää ja suojata. Säännöksiä on tarkistettava muuttuvan oikeustajun mukaisesti, niin kuin on tapahtunutkin, ja rangaistus-säännökset heijastelevat nykyistä yhteiskunnallista oikeudenmukaisuuskäsitystä eivätkä niitä käsityksiä, jotka olivat voimassa 110 vuotta sitten.

Voidaan todeta, että uudistukseen on jätetty jotain vanhaa, jopa ankaroitettu joitain kohtia, ed. Aittoniemi, mutta paljon on muuttunut ajan mukana. Otan muutaman esimerkin.

Esimerkiksi perättömän lausuman johdosta tuomioistuimessa ehdotettiin säädettäväksi vankeuden ohella myös sakkorangaistus. Lakivaliokunta katsoi, että tuomioistuimessa tulee puhua aina totta, koska se on oikeusjärjestyksen kulmakivi, johon kohdistuva rikkomus täytyy kriminalisoida ankarasti; valiokunta ei hyväksynyt tähän sakkorangaistusta. Minusta tämä on oikea kannanotto.

Täysin uutta tässä on esimerkiksi oikeudenkäynnissä kuultavan henkilön uhkaamisen kriminalisointi. Tämähän on merkittävä askel todistajansuojelun suuntaan, mutta ei mielestäni riittävä. Me tarvitsemme erityisen todistajansuojelua koskevan lainsäädännön. Tämä on ongelma ja akuutti kysymys tällä hetkellä koko Euroo-

pan unionin puitteissa, ja olen täysin vakuuttunut siitä, että asia joudutaan melko pian korjaamaan uudella todistajansuojelua koskevalla esityksellä. Totean myöskin, että olen tästä tehnyt lakialoitteen.

Lakiehdotuksessa on huomioitu myös Schengenin sopimuksen edellyttämät muutokset ja koordinointi. Tämäkin kuvastaa hyvin ajan rajua rientoa.

Arvoisa puhemies! Julkisuudessa on väitetty, että rikoslain osauudistuksella lievennetään oleellisesti nykyistä rangaistuskäytäntöä. Näin yksioikoinen asia ei ole. Otan muutaman esimerkin.

Lakiehdotuksessa ehdotetaan, että seksuaalirikokset ovat aikaisempaa laajemmin virallisen syytteen alaisia. Tämä merkitsee siis huomattavasti laajempaa suojaa asianomistajille kuin aikaisemmin.

Virallisella syyttäjällä on laaja syyteharkintavalta, jossa syyttäjän on otettava huomioon sekä yleinen että yksityinen etu. Syyttäjän asemahan on korostunut, kun Suomessa vuonna 97 siirryttiin niin sanottuun akkusatoriseen oikeudenkäyntimenettelyyn eli syyttäjävetoiseen rikosprosessiin. (Ed. Aittoniemi: Se oli virhe!) — Ei välttämättä.

Toiseksi, lakivaliokunta esittää, että raiskauksen vähimmäisrangaistus nostetaan kuudesta kuukaudesta yhdeksi vuodeksi ja enimmäisrangaistus pidetään erittäin ankarana kuutena vuotena. Minusta tämä ilmaisee selvän lakivaliokunnan tahdon siitä, miten se suhtautuu seksuaalirikoksista ankarimpaan eli raiskaukseen.

Niin ikään valiokunta katsoo, että lasten ja nuorten seksuaalista koskemattomuutta on suojattava laajemmin kuin hallitus esityksessään ehdottaa. Lakivaliokunta katsoi myös, että lapsen seksuaalinen suojaikäraja on syytä pitää 16 vuodessa. Kuulimme ed. Vähänäkin esityksen siitä, miten tämä kysymys on Euroopassa järjestetty, ja nähtiin, että käytäntö on kovin kirjava. Siellä löytyi ikävuosia aina 12:sta lähtien. Lapsipornoa esittävien kuvien hallussapidon selvittämiseksi mahdollistetaan nyt kotietsintä ja henkilötarkastus eli siis pakkokeinot, vaikka minimirangaistus on alle kuusi kuukautta vankeutta.

Täällä on ansiokkaasti ja monipuolisesti käsitelty yksityiskohtia. En halua mennä niihin laajemmalti. Totean, että minusta tässä on olosuhteet huomioon ottaen tehty hyvää lainsäädäntöä, ja olen pääosin tyytyväinen lakivaliokunnan työskentelyyn.

Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi pari vastausta esitettyihin kysymyksiin, jotka tulivat esille ennen kuin puhemies tuli saliin.

Ed. Vehkaoja kritisoi törkeän raiskauksen kategorisointia "vaikean ruumiinvamman" osalta ja kysyi, miksi siinä ei voi olla vain "vamman", tarkoittaen sillä erityisesti, että se pitäisi sisällään myös sielullisen vamman. "Vaikean ruumiinvamman" aiheuttaminen on rikosoikeudellista systematiikkaa. Se kuuluu rikosoikeudelliseen luokitteluun silloin, kun luokitellaan teon törkeysastetta. On usein käytetty luokittelua "vaikea ruumiinvamma", "vaikeata vähäisempi ruumiinvamma" ja "lievä ruumiinvamma". Minusta on itsestäänselvää, että raiskaus aina aiheuttaa mielelle vamman, ja siihen tietysti puututaan.

Ed. Räsänen katsoi, että lakivaliokunta ei ole kyennyt säätämään sellaisia säännöksiä kuin hän olisi tahtonut. Toteaisin tähän, että ei ole kysymys lakivaliokunnan kyvystä vaan tahdosta. Lakivaliokunta ei ole tahtonut säätää sellaisia säännöksiä, kuin hän olisi tahtonut, ja luulen, että tästä eduskunnasta ei löydy sellaista lakivaliokuntaa, joka tahtoi säätää juuri sellaisia säännöksiä kuin hän tahtoo. Tämä juuri osoittaa sen, miten säännökset ovat eri näkökohtien synteesi, kompromissi. Näinhän lainsäädäntö aina on. Se heijastelee yhteiskunnassa vallitsevia käsityksiä. Ne eivät ole yhden ihmisen tai yhden tekijän käsityksiä.

Ed. Aittoniemi otti esille vankilan järjestyksen väkivaltaisen rikkomisen, joka nyt on poistettu lainsäädännöstä. Itse olin valiokunnassa pitkälle samalla kannalla, että se olisi tullut säilyttää, mutta taivuin lopuksi sen johdosta, että pykälä tulee korvatuksi virkamiehen väkivaltaista vastustamista koskevalla pykälällä sekä myös henkeen ja terveyteen kohdistuvilla säännöksillä, joita useimmiten voidaan näissä tapauksissa soveltaa.

---

Ed. Halonen merkitään läsnä olevaksi.

---

Ed. Hassi: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitokset lakivaliokunnalle ja myös sen valiokuntaneuvoksille hyvästä ja isosta työstä. Yhdyn niihin käsityksiin, joita tässä salissa on esitetty siitä, että tässä on pääosin erittäin hyvä laki ja hyvä mietintö ja laki on eduskuntakäsittelyssä myös parantunut.

Mielestäni tämän lakiesityksen lähtökohta, että se suojaa ihmisen seksuaalista itsemäärää-

misoikeutta on erittäin hyvä. Ed. Lapintie jo puhui siitä, että seksuaalisen itsemääräämisoikeuden loukkauksissa, kuten raiskauksissa ja myös muissa loukkaamismuodoissa, itse asiassa on hyvin vähän kyse seksistä ja enemmän vallankäytöstä. Rärkeimmilläänhan tämä on ilmennyt tapauksissa, joissa joukkoraiskausta on käytetty sodankäynnin keinona, kuten Bosniassa aivan muutama vuosi sitten.

Historiasta löytyy vastaavia esimerkkejä. Esimerkiksi muistan pikkutyttöä koulussa lukeeneen historiankirjasta, että Aleksanteri Suuren jälkeen, kun oli valloittanut jonkin paikan, en muista minkä, järjesti "joukkohäät", niin että hänen sotilaistaan suuri joukko meni naimisiin paikallisten naisten kanssa. Myöhemmin olen ajatellut, että ehkä "avioliitto" ei noiden naisten puolelta ollut kovin vapaaehtoinen.

Mielestäni lainsäädännön kehittäminen ja tarkentaminen siten, että se suojaa ihmisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta, on hyvin tärkeää historiallista kehitystä ihmisarvoa yleisesti suojaavana lainsäädäntönä.

Kuten on jo todettu useampaan kertaan, seksuaalisen itsemääräämisoikeuden loukkausten monesti tärkein haitta on se, että ne aiheuttavat uhrille niin sanotusti sielunvamman. Tyypillistä on pitkään ollut myös se, että erityisesti raiskausrikoksissa, kun uhri on kertonut siitä, mitä hänelle on tehty, ja noston tai yrittänyt nostaa syytteen, on joko asiaa vähätelty tai suorastaan syyllistetty uhria. Esimerkiksi itse tunnen tuttavapiiristäni sellaisia tapauksia, että kun raiskauksen uhriksi joutunut nainen on raiskauksen jälkeen heti toiminut nopeasti siten, että tekijä on saatu kiinni ja poliisi on saatu paikalle, niin poliisi on ilmoittanut naiselle, että hänen on aivan turha tehdä tästä rikosilmoitusta, koska hän ei pysty todistamaan, ettei itse olisi toiminut raiskaajan kanssa täydessä yhteisymmärryksessä. Esimerkiksi tiedän tapauksen, jossa syksyisessä puistossa tapahtui raiskaus (Ed. Aittoniemi: Ed. Hassi tuntee kummallisia tapauksia!) ja tosiaan poliisi saatiin paikalle, mutta poliisi sanoi tälle uhrille, että on turha nostaa syytettä.

Tässä mielessä pidän erittäin tärkeänä ed. Laxin esille ottamaa näkökohtaa, että ei ole kysymys pelkästään siitä, miten säädetään lakeja ja rangaistusasteikkoja ja tekojen määritelmiä, vaan myös kysymys on siitä, miten saadaan syylliset kiinni. Siinä mielestäni yksi keskeinen asia on se, miten saadaan myös näiden tekojen uhrit rohkaistua tekemään rikosilmoituksia, kertomaan siitä, mitä heille on tapahtunut.

Seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen kohdistuville rikoksille näyttää myös olevan tyypillistä se, että naiset ja miehet suhtautuvat niihin keskimäärin hieman eri tavalla. Se debatti, mitä tässä nyt on ollut myös eduskunnan naisverkoston ehdotuksista ja ed. Kokkosen lakialoitteesta, mielestäni kertoo siitä, että myös eduskunnassa naisilla ja miehillä tuntuu olevan hieman erilaista suhtautumista näihin asioihin. En nyt tarkoita sitä, että kaikki naiset olisivat toisella puolella ja kaikki miehet toisella puolella, mutta selvästi tämmöistä suhtautumiseroa on havaittavissa. Tämä on siinä mielessä ymmärrettävää, että vaikka raiskauksen uhrina voi olla yhtä hyvin nainen kuin mies, niin uhreista kuitenkin valtaosa on naisia. Uskon, että tässä talossa toimivista kansanedustajista naisilla enemmän on tästä asiasta omakohtaista kokemusta ja he enemmän myös ovat keskustelleet tuttavapiirissään ihmisten kanssa, joilla on näistä asioista henkilökohtaista kokemusta.

Käsittelen tässä nyt ensin niitä pykäläiä, jotka koskevat raiskausta. Varsinaisen raiskauksen perusmuotopykälän parannuksena nykyiseen pidän ensinnäkin sitä, että sukupuoliyhteyden määritelmää on laajennettu. Pidän edistyskenä myös tasa-arvoa eli tässä ei rajoiteta raiskausta siihen, että uhrina on nainen, kuten vanhassa ja nyt vielä voimassa olevassa laissa tehdään. Voimassa olevassa laissahan mies voidaan katsoa vain lievemmän tekemuodon eli vapautta loukkaavan haureuden uhriksi, jossa rangaistus on nolasta neljään vuoteen vankeutta tai sakkoja, ja nyt siis uudessa laissa myös mieheen kohdistuva teko voidaan tulkita raiskaukseksi, josta rangaistus on yhdestä kuuteen vuoteen vankeutta. Tässä on yksi esimerkki siitä, miten selvästi laki kiristyy entiseen nähden. Pidän edistysaskeleena myös raiskauksen rangaistusminimin nostamista.

Sitten tämä lievemmän tekemuodon pykälä, pakottaminen sukupuoliyhteyteen. Totesin jo lyhyesti vastauspuheenvuorossa, että mielestäni on ihan aiheellista, että tällainenkin pykälä laissa on, kuten on nykyisessäkin laissa. Olennaista on mielestäni se, mihin vedetään varsinaisen raiskauksen ja lievemmän rangaistavan teon tai rikoksen eli sukupuoliyhteyteen pakottamisen raja. Mielestäni lieventävinä asianhaaroina ei voi pitää esimerkiksi uhrin seksikästä ulkonäköä tai seksikästä vaatetusta. Lieventävänä asianhaarana ei saa pitää esimerkiksi sitä, että asianomaisilla on ollut tai on suhde. Olen kuitenkin edustajien Lapintie ja J. Andersson vastalauseen kanssa sa-

maa mieltä sikäli, että kannatan heidän ehdotustaan itse raiskausteon rajaamisesta siten, että muukin kuin uhrin henkilöön kohdistuvan väkivallan uhka voi olla se uhka, joka tekee teosta raiskauksen, siis myös esimerkiksi uhrin toimeentuloon tai muuhun vastaavaan liittyvä uhkaus.

Sitten haluan, arvoisa puhemies, kommentoida vielä keskustelua seksikaupasta. En usko, että prostituution kieltäminen sinänsä toisi mitään edistysaskelta. Siitä on kokemusta yhteiskunnassa, että se johtaa ongelmiin, jotka voivat olla suurempia kuin itse prostituutio. Mutta minä nimenomaan haluaisin lähestyä tätä asiaa katurauhan kannalta, kuten ed. Kokkosen lakialoitteessa on tehty. Olen ed. J. Anderssonin kanssa samaa mieltä siitä, että prostituutio on häiritsevää ja voidaan kokea häiritseväksi sekä miesten että naisten taholta.

En ole aivan varma, onko rikoslaki paras mahdollinen tapa tarttua tähän asiaan, mutta mielestäni on hyvä asia, että rikoslain yhteydessä tästäkin asiasta on noussut keskustelu. Tärkeintä mielestäni on se, että jokin yhteiskunnallinen toimenpide, jolla tätä asiaa yritetään korjata, löydetään. Mielestäni ei ole mitään syytä alistua siihen, että esimerkiksi Helsingin kaduilla naiset tavan takaa joutuvat seksiestotarjousten kohteiksi tai miehet seksimyyntitarjousten kohteiksi.

Olisin todennut vielä paritusta koskevasta pykälästä hiukan. Edellisellä eduskuntakaudella itse puutuinkin kirjallisilla kysymyksillä siihen, että on olemassa myös välillistä paritusta, välillistä tietoista hyötymistä prostituutiosta. Hallituksen esityksen perustelut ovat mielestäni pääosin hyviä, mutta osittain epäsuoran parittamisen kohdalle jää aukko tässä laissa erityisesti siltä osin, että on olemassa esimerkiksi ravintoloita, joiden liikeidea on se, että ne saattavat yhteen prostituoituja ja heidän asiakkaitaan ja jotka tällä toiminnallaan ovat omiaan myös levittämään prostituutiota. Tätä toimintaa ajatellen tämä laki ei anna uusia välineitä, mikä on mielestäni vahinko. Tosin en ollenkaan halua vähätellä sitä, miten hankalaa rajanveto näissä asioissa on. Sinänsä näissä asioissa on tapahtunut edistystä sen jälkeen, kun edellisen eduskunnan aikana tästä käytiin aika kiivastakin keskustelua.

Lopuksi, arvoisa puhemies, haluan sanoa muutaman sanan seksuaalisesta ahdistelusta, joka ei ole suoranaisesti nyt käsiteltävän rikoslakimuutoksen piirissä, mutta kuitenkin läheisesti liittyy samaan aihepiiriin. Koen viime viikkoina tästä aiheesta käydyn keskustelun osittain aika

matalatasoiseksi. Tässä keskustelussa on ollut piirteitä, joissa kokemastaan seksuaalisesta ahdistelusta tai tungettelusta kertoneita naisia on yritetty leimata jollain tapaa tähtäneiksi tyypeiksi, syyllistää heitä siitä, että he ottavat esille tällaisen asian, joka on kuitenkin aika monen naisen käytännössä kokemaa todellisuutta. Voin kertoa, että kun itse olen näistä asioista julkisesti jotain sanonut, esimerkiksi aika moni niin eduskunnan työntekijöistä kuin kansanedustajista on minulle tullut tästä asiasta puhumaan, että on hyvä, että tästä keskustellaan, ja tullut kertoamaan omia kokemuksiaan.

Mielestäni se, että näistä asioista keskustellaan asiallisesti, olisi omiaan luomaan yhteiskunnassa sellaista ilmapiiriä, jossa myös varsinaisiin seksirikoksiin syyllistyneet on helpompi löytää, kuten valiokunnan puheenjohtaja Lax totesi, koska näiden rikollisten löytämiseksi yksi ensimmäisiä edellytyksiä on se, että uhrin uskaltavat kertoa siitä, mitä heille on tapahtunut. Jos ihmisiä syyllistetään ja leimataan jo sen perusteella, että he ottavat tavallaan tämän alan lievempiä asioita esille, se ei todellakaan edistä sellaisen ilmapiirin syntymistä yhteiskunnassa, jossa varsinaisten seksuaalisten rikosten uhrin uskaltavat tehdä jotakin.

Minun mielestäni seksuaalinen itsemääräämisoikeus tarkoittaa sitä, että jokaisella ihmisellä pitää olla oikeus myös osoittaa olevansa seksuaalinen olento, pukeutua seksikkäästi jne. ilman vaaraa siitä, että hänet leimataan prostituoiduksi, tai ilman vaaraa ahdistelluksi joutumisesta jne. Tällaisen aidosti ihmisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta kunnioittavan ilmapiirin luominen edellyttää herkkyyden kehittämistä, toisen ihmisen tunteisiin kohdistuvan herkkyyden kehittämistä. Mielestäni yksi perusasia, joka sitä edistää, on se, että näistä asioista keskustellaan ja että myös ihmiset kokevat olevansa vapaita kertomaan siitä, mitä ovat itse kokeneet.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Herra puhemies! Lakivaliokunnalla on suuri urakka takana. Siitä omalta osaltani myös valiokunnan jäsenenä annan kiitoksen. Käsittely oli asiallista. Nämä ongelmat, joihin tässä jouduttiin paneutumaan, ovat vaativia ja vaikeita säädellä pykälien avulla ja perustella järkevästi ja vastuullisesti niin, että saataisiin toimivaa lainsäädäntöä. Nyt on arvioinnin paikka isossa salissa. Valitettavasti sali on liian tyhjä asian merkitykseen nähden.

Herra puhemies! Rikoslain säännökset näiltä osin ovat 110 vuotta vanhoja. Ensi vuonna tulee

täyteen 110 vuotta siitä, kun ne on säädetty. Varmaan muutoksia on tehty vuosien varrella, mutta peruslähtökohta on sieltä, jolloin on selvää, että yhteiskunnallinen muutos edellyttää näiden säännösten uudistamista.

Se ongelma, mikä tähän kokonaisuuteen sisältyy, on mielestäni se, että mitään selkeitä tavoitteita tälle uudistamistyölle ei ole asetettu. Ilmeni valiokunnassa, että niitä on asetettu kymmenen vuotta siten, kun rikoslain kokonaisuudistuksen ensimmäinen osa annettiin eduskunnan käsitteilyyn. Ainoastaan ed. Aittoniemi on ollut käsittelemässä silloinkin sitä lakivaliokunnassa, mutta hänkään ei tainnut kertoa, mitkä olivat ne perustellut tavoitteet, jotka uudistukselle annettiin.

Tämä paketti, joka nyt on käsiteltyssä, on kuitenkin sellainen, että tämä erityisesti kaipaasi arvopohdintaa, tavoitteenasettelua koko eduskunnalta. Tällaista ei ole käyty. Hallitus ei ole tällaista perustavaa laatua olevaa työtä tehnyt. Se vain esittää uudistuksia, joilla pääsääntöisesti alistutaan lainsäädännön mukauttamiseen valitsevaan yhteiskunnalliseen tilanteeseen ilman päämäärätietoisia tavoitteita. Hallitus esittää lähes poikkeuksetta rangaistusten alentamista. Edelleen se sivuuttaa melko ylimalkaisesti eräät vakaviksi koetut ongelmat, kuten paljon puhutun prostituution. Voi oikeastaan sanoa, että hallitus ei selkeästi kanna vastuuta kansakuntamme henkisestä tilasta ja sen turvallisuus- ja muusta kehityksestä.

Eduskunnan tehtävä on käydä syvälinen arvokeskustelu ja asettaa tällaiset määrätietoiset tavoitteet. Eduskunnan tulee määritellä, millaiseksi suomalaista yhteiskuntaa halutaan kehittää myös rikoslain uudistamiseen liittyen. Tällaista keskustelua ei siis ole etukäteen käyty ja nyt se on tiettyssä mielessä myöhäistä, ei kokonaan, koska valinnan paikka on äänestysissä, kun toisessa käsittelyssä valitaan pykälille sanamuotoja.

Arvoisa puhemies! Nähdäkseni oman ajatteluni pohjalta näiksi tavoitteiksi, joihin meidän tulisi pyrkiä, tulisi asettaa terveet ja kestävät arvot ja niiden vahvistaminen, ihmisarvon nostaminen aina markkina-arvon yläpuolelle, tasa-arvon parantaminen, kansakunnan eettisen ja moraalisen tason korottaminen, elämän suojeleminen ja toisen ihmisen henkisen ja fyysisen koskemattomuuden tinkimätön kunnioittaminen ja näin sivistysvaltion palauttaminen ja rikollisuuden vähentäminen. Tässä olisi eräs luettelo niistä tavoitteista, joita uudistukselle pitäisi asettaa. Valitettavasti en tästä kokonaisuudesta löydä juuri kuin eräiltä osin näihin liittyviä tavoitteita.

Rikokset oikeudenkäyttöä ja viranomaisia vastaan ovat osittain entisenlaisia, mutta osittain niihin on tullut mukaan myös tietoyhteiskunnan ja kansainvälistymisen mukanaan tuomia uusia kestävien arvojen syrjäytymisestä johtuvia piirteitä. Näiden rikoslain 15 ja 16 luvun säännösten osalta lakivaliokunta on onnistunut tekemään hallituksen esitykseen yksimielisesti peruteltuja korjauksia aika moneen pykälään. Muutamien keskeisten säännösten kohdalla rangaistusasteikon alentaminen kuitenkin antaa lainsäätäjältä kyseenalaisen viestin, joka saattaa johtaa näiden rikosten määrän kasvuun.

Rikokset yleistä järjestystä vastaan, josta säädetään rikoslain 17 luvussa, sisältävät perinteisten rikosmuotojen ohella kokonaan uudenlaisien ilmiöiden esiintulon. Esimerkiksi saatananpalvontailmiöön liittyvät rikokset kohdistuvat uskonrauhan rikkomiseen, uskonnon harjoittamisen estämiseen, hautarauhan rikkomiseen sekä ikkivaltaan. Nämä rikokset koskettavat syvästi ihmisten tunteita ja aiheuttavat erityistä pahennusta. Rikosten rangaistusasteikkojen voimakas alentaminen ei ole paikallaan. Myös jumalanpilkan säilyttäminen nimenomaisena rikoksena on kestävien arvojen korostamisen kannalta paikallaan.

Rikoslain 17 lukuun sisältyvät myös sukupuoliliveellisyttä koskevat säännökset. Tältä osin hallituksen esitys ja lakivaliokunnan mietintö antavat periksi sille epäterveelle kehitykselle, joka on alkanut viime vuosikymmeninä ja jatkuu ensi vuosituhanneille siirryttäessä kiihtyvällä vauhdilla. Sukupuoliliveellisyttä loukkaava toiminta eri muodoissaan lisää ihmisarvon murenemista, murtaa kansakunnan eettistä selkäranka ja ilmenee sairauksien, turvattomuuden ja muunkin rikollisuuden kasvuna. Lainsäätäjän on määrätietoisesti pyrittävä ohjaamaan kehitystä terveeseen, ihmisarvoa ja tasa-arvoa vahvistavaan ja kaupallisuutta rajoittavaan suuntaan. Tässä suhteessa lakivaliokunta on valinnut valitettavasti helpoimman tien eli mukautumisen tämän ajan hengen mukaan eikä ole asettanut selkeitä tavoitteita. Mielestäni tämä linja on kannsamme edun vastainen.

Hallitus esittää rikoslain 19 luvun aviorikoksia koskevien säännösten poistamista kokonaan. Vaikka eräät muut säännökset osittain korvaavat nämä säännökset, ei niiden kumoamiselle ole riittäviä perusteita. Rikoslain 20 luvun säännökset seksuaalirikoksista ovat aiheuttaneet koko uudistuksen laajimman julkisen keskustelun. Kansalta on tullut selkeä palaute ja se edellyttää

määrätietoisien voimakasta puuttumista raiskauksiin, seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön.

Myös paritus ja prostituutio ovat ilmiöitä, joihin puuttumiseen kohdistuu suurta painetta. Lapsiin kohdistuva pedofiilinen toiminta on saanutkin asian vakavuuden edellyttämän huomion lakivaliokunnassa. Suojaikärajaa ei esitetä alennettavaksi hallituksen ehdottamalla tavalla. Ikäraja voisi perustellusti olla korkeampikin kuin 16 vuotta, mutta 16—17-vuotiaita suojaavan erillis-säännöksen sanamuoto mahdollistaa eräissä tapauksissa asiaan puuttumisen.

Keskeisten säännösten sisällyttäminen virallisen syytteen alaisiksi on myös selkeä parannus. Sen sijaan paritus ja prostituutio, joihin muun muassa Ruotsissa ollaan parhaillaan lainsäädännöllä voimakkaasti puuttumassa, eivät ole hallituksen esityksessä eikä lakivaliokunnan mietinnössä saaneet riittävä painoarvoa eikä näiden toimintojen tuomitavuutta ole riittävällä vakavuudella korostettu. Alle 18-vuotiailta seksipalvelujen ostaminen on tosin kriminalisoitu, mikä on erittäin tärkeä ja hyvä asia.

Muun muassa niiden alueiden asukkaille, joissa prostituutioilmiötä erityisen paljon esiintyy, aiheutuu häiriötä, mihin lakivaliokunta ei ottanut selkeästi kantaa. Prostituutioon ja paritukseen liittyy lähes poikkeuksetta muuta rikollisuutta, kuten väkivaltaa, huumerikoksia ja uhkailua. Lain kiristäminen olisi tältä osin erityisen tarpeellista kaikkien osapuolten ja koko yhteiskunnan kannalta.

Arvoisa puhemies! Totean, että niin sanottu Lex Kokkonen eli ed. Kokkonen lakialoite oli käsittelyssä ja siinä tuli eteen se, että siellä perusteluissa oli sanottu, että tällä tavalla asiaa ei voida hoitaa, ja kuitenkin pykälä oli sitten toisenlainen kuin perustelut. Tämä on antanut niille, jotka ovat eri mieltä koko asiasta, pohjaa menetellä niin kuin valiokunnan enemmistö menetteli.

Omalta osaltani kannatin tästä ed. Lapintien esittämää pykäläehdotusta valiokunnassa, mutta valiokunnan enemmistö hylkäsi tämän muodon ja valitsi lakialoitteesta sen perustelut, ikävä kyllä. Tähän liittyy vielä se, että ed. Kokkonen iltapäivälehdessä moitti koko lakivaliokuntaa. Mielestäni se oli kyllä harkitsematonta ja sopimatonta, että koko valiokuntaa moitittiin. Olisi pitänyt moittaa vain valiokunnan kolmea kokoomuslaista ja muita hallitusrintaman edustajia lukuun ottamatta ed. Lapintietä ja meitä oppositio edustajia.

Tässä suhteessa ei hallitus — oppositio-rintama sentään ollut niinkään merkittävä, vaan puolueiden välillä oli hajontaa, niin kuin täällä on ilmennyt tämän päivän keskustelussakin. Mutta ikävää, että asia meni tällä tavalla, että me, jotka olimme ed. Kokkosen aloitteen allekirjoittajina samalla linjalla asiassa alusta lähtien, saimme lehdestä lukea vallan toisenlaista tietoa valiokunnan keskusteluista ja äänestyksistä.

Arvoisa puhemies! Tämän ensimmäisen käsittelyn keskustelussa tämä tästä yleisesti. Ihan lyhyesti totean, että olen jättänyt vastalauseen, jossa on yksityiskohtaiset perustelut, ja niihin varmasti toisen käsittelyn yhteydessä on syytä tarkemmin mennä. Totean vain lyhyesti, että rangaistusasteikkoja olen esittänyt kiristettäväksi valiokunnan mietintöön nähden muutamien törkeiden rikosten osalta. Vakavan rikoksen ilmoittamisvelvollisuuden osalta haluan säilyttää ripisalaisuuden. Jumalan nimen haluan säilyttää laissa. Pornografian osalta haluan mennä pitemmälle kuin valiokunta ja hallituksen esitys edellyttävät, kun ne kieltävät vain lapsi-, väkivalta- ja eläinpornon. Minusta siinä suhteessa on mentävä pitemmälle eli muukin pornografia on pantava aisoihin. Mainitsin, että aviorikokset haluan säilyttää laissa.

Sitten lievä raiskauspykälä on sellainen — anteeksi, että käytän tuota nimeä, vaikka se ei nyt ihan sitä ole, mutta pykälä ”Pakottaminen sukupuoliyhteyteen” alkaa sanoilla ”jos raiskaus” ja siellä myöhemmin puhutaan lieventävistä asianhaaroista, jolloin sen sisällöstä löytyy yksiselitteisesti se, että se on niin sanottu lievä raiskaus, mikä johtaa ajatuksen siihen, että raiskaus voisi olla jossakin tilanteessa lievä. Tähän en ole yhtynyt, vaan vastalauseessa on muoto, että ”Raiskaus”-pykälä laajennettaisiin, sovellettaisiin sitä aina eikä mentäisi kolmijakoon tällä tavalla. Lisäksi tahallisuus raiskauksen osalta on syytä poistaa.

Liitelaeista totean, että olen epäsiiveellisten julkaisujen levittämisen osalta viittaamassa siihen, että Ruotsissa on parempi järjestelmä kuin meillä. Meidän huonoa järjestelmäämme huononnetaan edelleen hallituksen esityksessä. Suomessa olisi syytä mennä tässä saman tapaiseen valvontajärjestelmään, joka Ruotsissa on luotu ja josta kuulumme, kun kävimme elokuvataarkastamossa.

Video- ja muiden kuvaohjelmien tarkastamisesta ja elokuvien tarkastuksen toimittamisesta säädetyissä laeissa hallituksen esityksessä ja valiokunnan mietinnössä ollaan poistamassa koko-

naan vankeusrangaistus. Kun tiedetään, että nämä toiminnot ovat suuren rahan pyörittämistä, niin jos sieltä poistetaan kokonaan vankeusrangaistus ja jätetään pelkkä sakko, niin nämä rikolliset nauravat koko asialle. Se ei tehoa yhtään. He maksavat pimeillä tuloillaan nuo kohtuullisen pienet sakot, mitä siitä tulee, ja toiminta jatkuu. Eli purevuutta poistetaan aivan tarpeettomasti. Näihin syihin vedoten on syytä pitää kuuden kuukauden enimmäisrangaistus, myös vankeusrangaistus mukana näiltä osin.

Ed. K o k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemi on hyvin kokenut median suhteen myös ja tietää varmaan, että otsikot tulevat joskus vähän räväkäämmiksi kuin ehkä itse toivoisi. Olen Ilta-lehteen lähettänyt oikaisupyyntöä, että saisin vastata tuohon otsikointiin 28.5. Sitä ei havaintojeni mukaan ole vielä julkaistu, mutta totean siinä muun muassa sen, että olen pahoillani siitä, että räväkkä juttu otsikointineen johti ajatukset siihen, ettei kansanedustajien parissa olisi muita ilmiöön puuttumista kannattavia kansanedustajia kuin allekirjoittanut. On totta, että ainakin eduskunnan naisverkoston työjaosto ja monet miehetkin ovat seksuaalipalvelujen ostamisen kriminalisoinnin kannalla.

Ed. M i k k o l a : Arvoisa puhemies! En ole lakivaliokunnan jäsen ja siinä mielessä en ole tähän varmaan yhtä perehtynyt kuin muut puhujat, koska puhujina ovat olleet vain valiokunnan jäsenet ja he ovat kiistelleet täällä keskenään. Siksi pyysin muun muassa vastauspuheenvuoroa, kun ajattelin, että ulkopuolinenkin olisi voinut siihen osallistua.

Sanon heti, mihin olisin pyytänyt vastauspuheenvuoroja, mikä tämä asetelma on. Minä en käy tätä samaa debattia. Täällähän on oikeastaan keskustelu liikkunut rikoslain 20 luvun seksuaalirikoksissa, nykyisen lain mukaan siiveellisyysrikoksissa, jotka pykälät eivät ole kovin vanhoja. Kun täällä puhuttiin, että lait ovat 110 vuotta vanhoja, ed. Kankaanniemi sanoikin, että on kysymys tietysti pohjimmiltaan myös myöhemmistä laeista. Koko nykyinen 20 lukuhan on säädetty 1971 eduskunnassa.

Otan siitä kuitenkin sen verran esille, että kun on puhuttu sukupuoliyhteyteen pakottamisesta, niin täällä on sitten sanottu, jos on haluttu olla hiukan populistisempia, ”lievä raiskaus”. 3 §:ssä puhutaan nimenomaan raiskauksesta, jossa asianhaarat ovat lievemmat. Siis raiskaus on ko-

konaisuutena. Tämä on aivan samanlainen kuin nykyinen laki. Minä luen nykyisestä laista. Nykyinen laki on vielä oikeastaan tässä pidemmälle menevä, toisin sanoen tämä kolmijako. Nykyinen laki kuuluu: "Joka pakottaa naisen sukupuoliyhteyteen väkivallalla taikka sellaisella uhkauksella, jossa pakottava vaara on tarjona, on tuomittava väkisinmakaamisesta vankeuteen vähintään kuudeksi kuukaudeksi" — siis siinä on minimi pienempi kuin nyt ehdotetussa, lakivaliokunta ehdottaa minimiksi vuotta — "ja enintään kymmeneksi vuodeksi - -" — lakivaliokunta ehdottaa kuutta vuotta. Mutta sitten täällä sanotaan: "- - tai, jos asianhaarat ovat erittäin lieventävät, vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi."

Täällähän on "erittäin lieventävät asianhaarat". Joku voisi sanoa, että raiskauksessa ei voi missään nimessä olla koskaan erittäin lieventäviä asianhaaroja. Tämä on rakenteeltaan aivan samanlainen kuin nykyinen, mutta en tiedä, onko tähän kiinnitetty niin kovasti huomiota, että tämä on ollut kamalan huono.

Nyt kun täällä on tullut tämä kolmijako selkeästi esille, niin kyllähän tämä, ovatko sanonnat samanlaisia, johtuu meidän lakitekniikastamme. Se, että käytetään lieventäviä tai erittäin lieventäviä asianhaaroja, johtuu lakitekniikasta. Haluan tämän sanoa. Mutta en ole tähän problematiikkaan paneutunut niin paljon, että siihen kiinnittäisin enempää huomiota muuta kuin sen verran, että nykyisessä laissa tämä on selvästi olemassa.

Mutta se, mihin olisin pyytänyt vastauspuheenvuoron, oli se, kun ed. Janina Andersson puhui siitä, että hän luopui tästä katuprostitutiota koskevasta pykälästä, ettei se tulisi rikoslakiin, vaan että se otettaisiin kuntalakiin tai yleensäkin kunnalliseen järjestyssääntöön. Minä ilmoitan olevani jyrkästi eri mieltä, aivan ehdottoman jyrkästi. Suomessa on 452 kuntaa. Siis joka kunnassa olisi omat järjestyssääntönsä, että tällainen on meillä kiellettyä ja meillä ei ole tätä. Mikä on ihmisten mahdollisuus esimerkiksi kuntarajoja tietää? Minä kuulun niihin, jotka kieltäisivät oitis kunnalliset järjestyssäännöt, koska on aivan mahdotonta tietää, minkä kunnan alueella ihmiset pyörivät jnp.

Rikosoikeuden kannalta tämä toi tuntua vähäpätöiseltä, mutta tämä on ihan keskeisiä kysymyksiä. Kunnallisten järjestyssääntöjen sijasta meillä pitäisi olla yleinen järjestyslaki. Muutenkin se, että tämä kunnalliseen päätöksentekoon viedään, on mielestäni täysin virheellinen. Pitäisi mennä vallan toiseen suuntaan. Jos Helsingissä meinataan, että järjestyssääntöön tämä pistettä-

siin, pitäisin sitä huonona tapana. Tietysti voi sanoa, että nyt, kun ei ole yleisessä laissa sitä, sekin, että asia on kunnallisella järjestyssäännöllä säännelty, on parempi kuin että se ei ole missään. Mutta että lähdetäisiin järjestyssääntötielle, juridisessa mielessä pidän sitä erittäin huonona. (Ed. Aittoniemi: Kai jokainen tietää, missä kunnassa kulloinkin on!) — Ei tahdo tietää. Kyllä minä luulen, että on aika vaikeata tietää, missä kunnassa kulloinkin ollaan. (Ed. Aittoniemi: Kunnossa?) — Ei kun kunnassa, missä kunnassa.

Mutta minä menen tällaiseen kohtaan, joka voi tuntua pieneltä, vähäpätöiseltä tässä kohtaa, mutta lain systematiikan kannalta en pidä sitä hyvänä ja käsittelen sitä. Tähän, mitä nyt esitän, ei liity suuria poliittisia intohimoja myöskään. Menen rikoslain 16 lukuun, rikoksista viranomaisia vastaan.

Lakivaliokunta on muuttanut hallituksen esitystä tässä kohtaa. Tässähän on siis systeemi se, että 16:1 on virkamiehen väkivaltainen vastustaminen; joka väkivaltaa käyttäen tai uhkaamalla estää, että virkamies tekisi jonkun toimen. Se on peruspykälä. Siinä on 2 momenttina se, että jos on viranomaisen pyynnöstä, poliisiviranomaisen esimerkiksi, avustamassa tai jos on sotilas virkatehtävässä, niin se rinnastetaan tässä virkamieheksi.

Mutta sitten täällä tulee 2 §, joka on virkamiehen vastustaminen. Se on todellisuudessa tämä väkivaltainen vastustaminen sillä erolla, että siinä on lieventävät asianhaarat kokonaisuutena. Mutta sen nimike on Virkamiehen vastustaminen. Minun tulkintani edelleen on se, että tästä puuttuu se 2 momentti, joka on 1 §:ssä. Sen pitäisi olla myös tässä, jotta tästäkin voitaisiin tuomita, ja se on mielestäni virhe tässä.

3 § on haitanteko virkamiehelle. Tämä ei tarkoita ollenkaan, että käyttää väkivaltaa, vaan nykyisen lain mukaan haitantekoa on esimerkiksi esiintyä täysin passiivisesti, kun virkamies käskää poistumaan tai muuta tällaista. (Ed. Aittoniemi: Se on taas niskoittelua se!) — Niskoittelu voi olla haitantekoa myös. Niskoittelulla ja haitanteolla voi olla päällekkäiset tunnusmerkistöt osittain. Haittiin pistäminen on myös tyypillistä haitantekoa. — Tästä ei voi seurata mitään muuta kuin sakkoa, jos virkamieheen kohdistuu haitanteko.

Otan esille 17 luvun 6 §:n. Nyt on nimittäin ensimmäisen kerran eriytetty, että järjestysmiehet eivät enää olekaan virkamieskäsitteen takana 16 luvussa. Jos järjestysmieheen käyttää väkivaltaa — samassa pykälässä on väkivalta ja haitan-

teko — siitä tulee sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta. Siis esimerkiksi sama henkilö tanssipaikalla tekee ensin haittaa järjestysmiehelle — tämä on normaalikuvio — ja sen jälkeen henkilö tekee haittaa poliisille. Kun asiaa käsitellään järjestysmiehen osalta, siitä tulee sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta, mutta kun toimii poliisia kohtaan, saa enintään sakkoa.

Miksi tämä on merkittävä asia? Tämä on sen takia merkittävä, että rikosprosessuaalisesti, jos seuraa vain sakkoa, käsittely on yksinkertaisempaa, ei tarvita rikosrekisteriotteita eikä muita, mutta jos on sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta, niin ne täytyy olla. Koko systeemi menee sekaisin, kun se on väärinpäin. (Ed. Aittoniemi: Minun vastalauseeni korjaa tuon kohdan!) — Aivan, ed. Aittoniemen vastalause menee vielä hullummaksi tässä. Ed. Aittoniemi nimittäin sanoo, että virkamiehen haitanteosta — siinä hän kyllä nostaa asteikkoa — tulisi sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta. Mutta mitä hän tekeekään järjestysmiehen kohdalla? Hän nostaa siten, että haitanteosta sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta, se menee vielä hullummaksi.

Systemaattisesti nämä ovat nimittäin tekoja, jotka usein toistuvat niin, että sama henkilö on järjestysmies ja poliisi yhtä aikaa. Kun niitä käsitellään käräjillä, mennään aivan eri pykäliin ja eri rangaistussysteemeitten mukaan. Kun ne ovat samassa käsittelyssä, ne antavat aika erikoisia viestityksiä. Tämä mielestäni pitäisi korjata.

Vielä lopuksi vain yhteen kohtaan. Menen rikoslain 16 luvun 5 §:ään. Se on niin sanottu sakkovilppi. Sitä ei valiokunta ole sen enempää käsitellyt, se on hyväksynyt hallituksen esityksen. Kuulun niihin, jotka haluavat sanoa tässä, että siitä tulee erinomainen soppa. Se on ollut vaikea tähänkin asti. Toisin sanoen se, että ilmoittaa poliisille tai muulle tulonsa ja varallisuutensa virheellisesti, jotta pääsisi pienempään sakkoon, säädetään nyt rangaistavaksi.

Tämä on kauhean ongelmallinen pykälä. Ymmärrän sen tavoitteet, että tällainen pitäisi olla rangaistavaa. Mutta miksi pidän tätä nyt vielä sekavampana? Siksi, että meillä on hallituksen esitys, jossa mennään nettopalkkasakkojärjestelmään. Nettopalkasta määriteltäisiin päiväsakko. Sanon, että ihmisten on erittäin vaikea tietää yleensä tulojaan. Vielä vaikeampaa nyky maailmassa on tietää nettotulojaan ja mikä on verotuksen määrä. Se on aivan mahdotonta, koska jonain kuukautena voi olla tuloja ja seuraavana kuukautena ei ole. On projektiluontoisia tehtä-

viä. Hallituksen esityksessä on sanottu nettosakkojärjestelmästä, että katsotaan verotietoja. Siis vanhoja, vähintään vuoden, puolitoista vuotta vanhoja verotietoja. Niillä ei ole juuri mitään yhteyttä tähän päivään. Tästä koko systeemistä, kun mennään nettosakkojärjestelmään, ei voi tietää.

Hallituksen esityksen perusteluissa tässä kohdalla sanottiin rangaistavuuden raja näin, että jos se ylittää bruttopalkan ja nettopalkan eron. Sanotaan, että 15 000 markkaa on bruttopalkka ja 5 000 olisi verot eli 10 000 olisi nettopalkka. Jos virhe on suurempi, silloin se tulee rangaistavaksi. Tämä on perustelu.

Minä väitän, että tämä on sen takia ongelmallinen, että tavoite sakkovilpistä on hyvä ja sitä pitäisi osata käyttää ja voida käyttää, että se todellisuudessa toimisi. Mutta jos taas on olemassa pykälä, että se on rangaistava, ja se ei ollenkaan toimi, niin tämän tapaisen lainsäädännön säätäminen on yleisen lainkuuliaisuuden kannalta mielestäni valitettavaa.

Kokonaisuutena sanon, että minusta on hyvä asia, että lakivaliokunta on lopultakin saanut tämän ison lakipaketin pois. Yleisesti ottaen uskon, että tämä on ollut hyvää työtä. Tässä on ollut paljon hiomista. Niin kuin mietinnöstä näkyy, töitä lakivaliokunta on tehnyt ja ansaitsee kaiken kunnioituksen siinä suhteessa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Mikkola on oikeassa sikäli, että 17 luvun 6 §, järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen, pitäisi jakaa kahteen momenttiin, joista ensimmäinen koskisi sitä, joka uhkaamalla käyttää väkivaltaa, estää tai yrittää estää jne. Toisessa momentissa sitten: tai muuten vaikeuttaa sanotun tehtävän suorittamista. Se on ongelma, mutta se on hallituksen esityksen ongelma. Myös valiokunnan mietinnössä se on sillä tavalla.

Mutta tämä ei ole mikään ongelma käytännössä, koska esimerkiksi minulla, joka vaadin rangaistuksen nostamista kuudesta kuukaudesta kahteen vuoteen, siinä on sakosta kahteen vuoteen, siinä asteikko on käytettävissä. Mutta on kiistämättä näin, että sen pitäisi olla kahtena momenttina. Mutta se on hallituksen ja valiokunnan virhe eikä minun virheeni. Minä olisin jakanut tämän kahteen eri momenttiin. Sellaisenaan virkamiehen väkivaltainen vastustaminen, vastustaminen, haitanteko ja niskoittelu ovat synkronissa toistensa kanssa, mutta valiokunnan mietinnön mukaan se on täysin hakoteillä.

Ed. M i k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valitettavasti tämä ei ole synkronissa kokonaan. Tämä olisi helpoimmin korjattavissa niin, että valiokunta ei olisi kirjoittanut 16 luvun 1, 2 ja 3 §:ää eri pykäliin, vaan olisi yhdistänyt 2 ja 3 §:t. Jos se olisi pistänyt lievän virkamiehen väkivaltaisen vastustamisen ja haitanteon samaan momenttiin niin kuin järjestysmiehen kohdalla, silloin olisi ollut asteikko sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta, ja ongelma olisi kokonaan poistunut. Sanon tämän sen takia, että se tulee aiheuttamaan teknisiä ongelmia oikeudenkäyntimenettelyssä, jos tätä ei korjata.

Ed. A l a r a n t a : Herra puhemies! Ensiksi haluan ottaa sellaisen varauksen, että kun en ole ehtinyt kirjoittaa valmista puhetta, niin voi olla, etten aivan pysy suositusajassa. Mutta tarkoitukseni ei ole kovin moneen otteeseen asiasta puhua, vaan, ei ole huomennakaan mahdollisuutta, joten tämä ehkä jää sitten palautekeskustelun ensimmäiseksi ja viimeiseksi puheenvuoroksi omalta osaltani.

Haluaisin myös todeta, että vaikka esitän nyt varmaan monen edustajan mielestä tiukkoja mielipiteitä, en haluaisi olla kova enkä armoton, mutta kuitenkin määrätietoisesti esittää sitä käsitystä, jonka itse näissä asioissa olen oikeaksi ymmärtänyt.

Olen ajatellut keskittyä etupäässä jumalanpilkkapykälään, joka on tässäkin keskustelussa jäänyt aika vähälle tarkastelulle. Mutta ennen kuin menen siihen itseni kannalta pääasiaan, lyhyesti haluaisin kommentoida käytyä keskustelua.

Ed. Kokkosen aloitteesta ja hänen erästä lehdistä haastattelustaan on monessa puheenvuorossa mainittu. Minustakin se oli, vaikka se nyt on tietysti lehden kirjoitusta eikä ole varmuutta siitä, mitä ed. Kokkonen on puhunut, kyllä hieman ikävä ja masentava lausunto, että me provinssin edustajat kuljemme lentokentän ja eduskunnan väliä emmekä näin ollen kanna huolta Helsingin ongelmista. Olen kulkenut 15 vuotta rautatieaseman ja eduskunnan väliä enkä ole siinä kyllä prostituutio-ongelmaa todennut, mutta olen siitä itse huolta kantanut.

Muistaakseni toimitin kerran ed. Kokkosen käyttöön vuodelta 1985 olevan eduskuntakeskustelun, joka liittyi irtolaislain kumoamiseen. Mutta ehkä siitä lyhyesti voin kertoa. Kun lähetin Ilta-lehteen oman lyhyen vastineeni, sitäköän ei ole julkaistu; ei varmaan kuulu sen lehden

politiikkaan meidän provinssin edustajien mielipiteitä edes julkaista, ne ovat niin toisesta maailmasta.

Kun irtolaislaki kumottiin, sen yhteydessä silloinen sisäministeri Matti Luttinen, SDP, esitti valtioneuvostossa marraskuun 29 päivänä 1984 eriävän mielipiteen, jonka mukaan hän katsoi, että irtolaislaki tulisi kumota vain päihdehuollon osalta. Hänhän on myös ollut eräs provinssin edustaja.

Monet meistä täällä keskustelussa referoivat silloin lehdissä olleita Helsingin poliisin huolestuneita lausuntoja siitä, että kun irtolaislaki kumotaan, niin Helsinkiin tulee tyttökatu. Täällä oli etupäässä helsinkiläisiä naiskansanedustajia, jotka melkein nauroivat tällaisille provinssin edustajien puheille. En nyt halua tässä nimiä luetella, mutta pöytäkirjan mukaan he ovat helsinkiläisiä naiskansanedustajia. Tietysti meille kaikille ihmisille tulee virheitä, ja siinä tuli yksi virhe, että silloin täällä yleisesti nähtiin, että irtolaislaki voidaan vanhana kumota.

Muistan, kuinka ainakin kahvilan pöydissä naureskeltiin sille, että irtolaisen määritelmä muistutti niin kovin paljon kansanedustajaa. Kun siellä sanottiin, että ilman vakituista työpaikkaa eri puolilla maata harhaileva, kiertelevä elämää harrastava ihminen on irtolainen, edustajilla oli kiire kumota sellainen pykälä ja määritelmä, kun se tuntui liian tutulta. Leikki sikseen, mutta asiahan oli vakava, ja silloin kävi niin, että tuo viimeinen ase, jota poliisi olisi voinut tätä ilmiötä vastaan Helsingissä ja muualla käyttää, poliisilta pois otettiin.

Lakivaliokunnassa viitattiin myös erääseen YK-sopimukseen, joka on mietinnössäänkin mainittu, ja se on tasa-arvolain taustalla oleva YK-sopimus, jolla on tällainen pitkä nimi: Kaikkinaisten naisten syrjinnän poistamista koskeva yleis-sopimus. Sen 6 artikla kuuluu näin: "Sopimusvaltioiden tulee ryhtyä kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin lainsäädäntötoimet mukaan lukien estääkseen kaikenlaisen naisten kaupan ja naisten prostituutiosta hyötymisen."

Meillä yleensä annetaan erittäin suuri arvo tällaisille YK-sopimuksille, jotka Suomi on ratifioinut, mutta jostakin syystä tälle sopimukselle ja sen mainitulle artiklalle ei ole kovin suurta arvoa annettu.

Herra puhemies! Yleisesti muuten lakivaliokunnan omaksumasta linjasta voin todeta, että olen siihen aika pitkälle voinut olla siinä mielessä tyytyväinen, että siellä on paitsi naisten suojaa korostettu myös lasten suojelua näissä asioissa,

mihin monet puhujat ovat puheenvuoroissaan viitanneet. Esimerkiksi ikärajaypykälän kohdalla, johon puheenvuoroissa kajottiin, on hyvä, että valiokunta päätyi hallituksen esitystä viisaampaan 16 vuoden ikärajaan, hallitushan esitti 15 vuotta.

Jos pieni historiallinen katsauskin sallitaan, kun vuonna 1970 ikärajaa käsiteltiin, silloinen hallitus esitti, että voimassa ollut 17 vuoden ikäraja olisi laskettu kahdella vuodella 15 vuoteen, mutta silloinkin viisas lakivaliokunta nosti sitä hallituksen esittämästä 15 vuodesta 16:een, ei aivan yksimielisesti, mutta enemmistöllä asia sillä tavalla koettiin. Näin kai se on, että vaikka aika kulkee eteenpäin ja moni asia muuttuu, on jotakin sellaista, mikä ei muutu. Ihmisen kehitys on varmaan sellainen, joka monella tavalla pysyy entisenä.

Näissä asioissa olen aika pitkälle valiokunnassa ollut ed. Kankaanniemen kristillis-siveellisellä linjalla, kannattanut hänen esityksiään. En ole niitä kuitenkaan omaan vastalauseeseeni toistanut, kun ne ovat oikeastaan sekä ed. Kankaanniemen että ed. Aittoniemen vastalauseissa aika pitkälle samanlaisina.

Sitä haluan korostaa, että pitkät vankeusrangaistukset pedofiilien osaltakaan eivät varmasti yksistään riitä, niin kuin valiokunta perusteluissaan toteaaakin, vaan tarvitaan myös muita toimenpiteitä, kokonaisvaltaisempaa lähestymistä, hoitotoimenpiteitä. Eihän vankila, niin kuin on todettu, tällaisia sairaalloisia piirteitä ihmisistä tietenkään pois voi viedä, vaan ne saattavat siellä jopa korostua.

Omassa vastalauseessani olen myös esittänyt, että salassapitoasiassa palattaisiin hallituksen esittämälle linjalle. Kun siellä on sellainen pykälä, jossa esimerkiksi lähiomaisten ei ole velvollisuus sellaisista rikoksista, joita siinä pykälässä luetellaan, ilmoittaa, hallitus esitti kolmantena momenttina, että myös eräiden viranomaisten osalta, joilla on laissa määritelty vaikenemisoikeus, asia jäisi tällaiseksi. Lähinnä Kuopion hiv-raiskaajatapaus herätti lakivaliokunnassa keskustelua siitä, onko kuitenkin yleisempi hyöty, jos tällainen suoja poistetaan.

Minä olen itse vastalauseessa perustellut asiaa sillä tavalla, että kansalaiset tarvitsevat ihmisiä, joille he voivat puhua luottamuksellisia asioita tarvitsematta pelätä niiden ilmituloa, enkä tällä tarkoita suojella mitään vakavia rikoksia ja rikkollisia, vaan lähestyn asiaa siitä näkövinkkelistä, että ihmisillä olisi jokin pakopaikka pahan olonsa kanssa ja jokin purkautumismahdollisuus

silloin, kun tällaisiin asioihin on sekaannuttu ja jouduttu. Tästä ovat monet papit esimerkiksi olleet minuun yhteydessä sen takia, että tähänän koskee myös pappeja.

Nykyisinkin on olemassa tällainen ilmoitusvelvollisuus erittäin vakavien rikosten osalta. Nyt, kun tähän tulevat muun muassa törkeät raiskaukset, monet papit ovat kokeneet, että olisi ollut parempi edetä hallituksen esittämällä tavalla ja säätää tällainen ilmoittamatta jättämisen mahdollisuus myös näihin seksuaalirikoksiin. Itse olen nähnyt ja ymmärtänyt, että se olisi ollut hyvä asia. Mutta niin kuin on todettu, valiokunnan enemmistö päätyi poistamaan 3 momentin. Yksityiskohtaisessa käsittelyssä aion 15 luvun 10 §:ään esittää, että siihen otettaisiin hallituksen alkuperäisen esityksen mukainen 3 momentti.

Herra puhemies! Näin pitkään olen puhunut näistä muista asioista, mutta joitakin ajatuksia jumalanpilkkapykälästä.

Kun tämä lakipaketti oli lähete keskustelussa 26.2.97, minä olin kysynyt silloiselta oikeusministeriltä Häkämieheltä luvan, voisinko lainata hänen isänsä, entisen kansanedustajan Erkki Häkämiehen täällä talossa pitämää puhetta, jossa hän puolusti hyvin kauniisti ja määrätietoisesti Jumalan nimen säilyttämistä laissa siis silloin vuonna 1970, ja ministeripoika Kari Häkämies antoi luvan siihen lainaukseen ja hyvin myönteisesti muotoilin tämän, koska olin itse ja olen edelleenkin samaa mieltä kuin kansanedustaja Erkki Häkämies aikoinaan. Hämmästykseni oli sitten suuri, kun aamun Helsingin Sanomista sain lukea toimittajan käsityksen tuosta puheenvuorosta, jossa hän sanoi, että ed. Alaranta löi ministeri Häkämiestä hänen isällensä päähän. Jotenkin tähän tapaan se uutisoitiin. Vaikka lähetin siihen korjauksen, että toimittaja oli ymmärtänyt puheen väärin, sitäkään vastinetta ei ole tähän päivään mennessä julkaistu. Siinä oli tietysti toimittajalla sellainen perinteinen ajattelu, että kun opposition edustaja puhuu ministeristä, hän ei voi puhua myönteisesti vaan hän aina vain haukkuu, niin kuin yleensä tahtoo valittavan yleinen tapa näissä asioissa olla.

Mutta puheenvuorossa, jota minä silloin siteerasin, jota en nyt toistamiseen siteeraa, oli hyvin perusteellisesti puolusteltu sitä, että Jumalan nimi säilytettäisiin rikoslain pykälässä, ja sen takia sitä puhetta sitten luvan perästä täällä lausisin.

Nyt tässä käsittelyvaiheessa on palautettava mieleen se, että kun hallitus, siis nyt istuva Paavo Lipposen hallitus, antoi rikoslakipaketin edus-

kunnalle, se äänesti vain yhdestä pykälästä eli jumalanpilkkapykälästä ja äänin 9—6 päätyi siihen, että Jumalan nimi voitaisiin poistaa rikoslaista. Lehtitietojen mukaan pääministeri Paavo Lipponen korosti, että uskonrauhaa käsittelevä pykälä täyttää tarkoituksensa ilman viittausta Jumalan pilkkaamiseen, ja monet muut olivat siis hänen kanssaan samaa mieltä.

Sen sijaan kaikki kokoomuksen ministerit ja ministeri Hemilä olivat vähemmistössä eli äänestivät sen puolesta, että Jumalan nimi laissa säilytettäisiin. Niinpä sanon nyt ehkä pahasti mutta rehellisesti, että hämmästyksemme oli suuri, kun kokoomuksen kansanedustajat lakivaliokunnassa eivät sitten pysyneetkään tässä omien ministeriensä linjassa vaan äänestivät toisin, kun me hävisimme esityksen Jumalan nimen säilyttämisestä äänin 11—4 valiokunnan kakkoskäsittelyssä.

Minä sain sellaisen selityksen, että tällainen asia on tullut kokoomuksessa ryhmäkurin alaiseksi asiaksi. En tiedä, pitääkö tämä paikkansa, mutta näin on lakivaliokunnan valiokuntavastaava ed. Karpio minulle kertonut, ja minä kerron sen nyt, että se historiallisena erikoisuutena jää ainakin eduskunnan pöytäkirjaan. Asiat, jotka liittyvät uskontoon ja raittiuteen, ovat käsittäkseni aina olleet yksilöllisen vakaumuksen ja vapauden asioita, ja siinä mielessä tuo selitys tuntuu vähän kummalliselta.

Tietysti täytyy muistaa, että kun evankelisuterilaiselta kirkolta pyydettiin lausunto tästä asiasta, kirkolliskokouksessakin suunnilleen äänin 60 vastaan 30 hyväksyttiin tämä muotoilu, joka oli siis hallituksen enemmistön ja nyt lakivaliokunnankin enemmistön muotoilu. Mutta ei mielestäni vielä sekään riittä perusteluksi, jos mietitään, millaiselle tielle tässä nyt lähdetään.

Lähetekeskustelussa vertasin jumalanpilkkaa eduskunnan puhemiesten pilkkaamiseen. Sehän on meiltä ehdottomasti eduskunnan työjärjestyksellä kielletty. Me emme saa vastustaa, niin kuin aivan hyvin ja oikein onkin, puhemiestä tässä salissa, eikä varmaan ole hyvä sellaista tehdä muuallakaan. Me arvostamme puhemihiämme. Nyt, jos vähän kärjistäen puhutaan, kun Jumalan nimi rikoslaista poistetaan, se saataisi tarkoittaa sitä, että olisi mahdollista Jumalan pilkkaaminen. Toki ymmärrän, että se muotoilu, jossa puhutaan pyhästä asiasta ja siitä, että sen julkinen herjaaminen on kiellettyä, osittain tämän asian tietysti täyttää mutta ei riittävästi.

Hallituksen esityksen perusteluissa on lähdet-

ty siitä, että Jumala ei tarvitse ihmisten eikä lain säännösten suojelusta, niin kuin muun muassa ed. Aittoniemi puheenvuorossaan jo totesikin, mutta pitäisi miettiä asiaa myös siltä puolen, vaikka Jumala ei sitä suojaa tarvitse, tarvitsemeko me ihmiset kenties lain suojaa, että me emme Jumalan pyhää nimeä sortuisi pilkkaamaan. Siitä on niin selvät sävelet olemassa. Ymmärrän, että harvoille kansanedustajille ehkä nyt enää mitään painoarvoa on sillä, mitä Raamattu asiasta opettaa, mutta olen laskenut, että ainakin noin 30 aivan selkeää raamatunkohtaa voitaisiin tämän perusteluiksi lukea. Lähetekeskustelussa ihan muutaman niitä luinkin. Ehkä meille tutuin on Isä meidän -rukouksen kohta ”pyhitetty olkoon sinun nimesi”. Miksi me sitä pidämme tärkeänä kohtana? Ei sitä ole muutettu, vaikka raamatunkäännöksiä on muutettu. Miksi me pidämme sitä tärkeänä, jos olemme tästä asiasta toisenlaisella kannalla?

Jumalan nimeä voidaan verrata vaikka tämän kansakunnan aatemaailmassa siihen, mikä arvo on Suomen lipulla. Suomen liput ovat juuri tänään liehuneet Puolustusvoimien lippupäivänä saloissa. Sekin on meille eräänlainen pyhä asia, jota ei saa häpäistä. Se on kuitenkin maallinen, se on kankaasta valmistettu, aivan erilainen asia kuin on kysymys silloin, kun puhutaan kaikkivaltiaasta ja kaikkitietävästä, meidän ihmisten elämää ohjaavasta Jumalasta.

Arvoisa puhemies! Siksi minä vielä yritän toivoa, että kun lain yksityiskohtaiseen käsittelyyn tullaan, edustajat, jotka tällaisia asioita arvostavat, niin kuin uskon monen täällä olevan arvostavan, miettivätkin vielä kaksi kertaa, onko niin paha asia, jos paksussa Suomen lakikirjassa yhdessä pykälässä yhden kerran vielä lukee isolla J-kirjaimella kirjoitettu Jumalan nimi, niin että kansalaiset todella tietäisivät, että meidän lainsäätäjien tahto on se, että Jumalaa ei pilkattaisi eikä herjattaisi julkisesti.

Arvoisa puhemies! Kun olen itse tätä prosessia läpi käynyt ja todella ajatellut, että jumalanpilkkapykäläkin on näin keskeinen, niin kuin totesin, olen myös miettinyt paljon Helsingin piispan Eero Huovisen erästä julkisuuteen antamaa lausuntoa. Se kuului näin: ”Kirkon viimeinen sana ei ole arvo, se on kirkon toiseksi viimeinen sana. Kirkon viimeinen sana on armo.” Kaikesta huolimatta näin itsekin ajattelen näissäkin asioissa, joista nyt on kysymys.

Ed. R. Korhonen merkitään läsnä olevaksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. J. K u k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun käytän tämän oman vastauspuheenvuoroni, teen sen kyllä aika arasti ja mietin, käytänpö sitä ollenkaan. Mutta jossakin vaiheessa tätä keskustelua näihin asioihin on syytä ottaa kantaa, ja kun ed. Alarannalla vastalauseessa on kaksi hyvin selkeätä asiaa, niin sanon niistä olevani toisessa samaa mieltä ed. Alarannan kanssa ja toisessa eri mieltä.

Tämä salassapitovelvollisuuden säilyttämis-kohta on todellakin sellainen tässä tapauksessa yhtä ammattikuntaa eli pappeja koskeva hyvin vaikea kohta, joka lääkäreitä ja pappeja yhdessä koskien nyt todellakin on yhden, omasta kotikaupungistani tulevan erityistapauksen vuoksi ilmeisesti joutunut uuteen tarkasteluun. Tässä mielessä yhdyin ed. Alarannan siihen toteamukseen, että hallituksen alkuperäisen esityksen 3 momentti olisi todella ollut paikallaan. Onhan kirkkolaissa myös kohta, jossa tätä asiaa tietyllä tavalla täsmennetään, mutta minusta olisi ollut johdonmukaista pysyä alkuperäisessä.

Mitä tulee Jumalan nimeen tässä yhteydessä, ihmettelen minäkin kokoomuksen mahdollista ryhmäkuria tässä asiassa. Ymmärrän, että meillä on näissä asioissa tässä salissa mahdollisimman suuri vapaus, niin myös omassa puolueessani ja ryhmässäni. Mutta se täytyy kyllä sanoa, että me papitkin voimme tästä asiasta olla hyvin eri mieltä ja ihan puoluevalinnasta ja sen historiasta ja menettelytavoista huolimatta. Siltä taustalta totean, että olen kyllä ollut aina, jo ennen poliittista aktiviteettiani tästä asiasta sitä mieltä, että tuota kohtaa laissa ei enää tarvita, ja tämä uskonrauhan määrittely tässä mielessä on tarpeeksi hyvä ja paikallaan. Mitä Raamatun tulkintaan ja opetukseen tulee, minusta ne erimielisyydet eivät esimerkiksi kuulu tähän saliin, ja tässä mielessä olen tästä asiasta todellakin eri mieltä.

Ed. K n a a p i: Arvoisa puhemies! Ensiksi haluan todeta edustajille Kukkonen ja Alaranta, että lakivaliokunnan jäsenenä ainakaan minun korviini ei missään vaiheessa ole kantautunut, että kokoomuksessa sen enempää eduskuntaryhmän kuin lakivaliokunnan valiokuntaryhmän puitteissa jumalanpilikka-asiaa olisi käsitelty ryhmäkurin alaisena asiana.

Varsinaisen puheenvuoroni kohdistan kuminkin seksuaalirikoksia koskevaan lukuun,

joka muodostaa käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä selkeästi oman alueensa. Tämän työn tavoitteista haluan ensin mainita, että pyrkimyksenä on parantaa molempien sukupuolten, niin naisten kuin miestenkin, seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja parantaa lasten rikosoikeudellista suojaa. Työssään lakivaliokunta kiinnitti erityistä huomiota lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjumiseen.

Kuten rikoslain kokonaisuudistuksessa, myös seksuaalirikosten osalta on käytetty menetelmää porrastaa rikoksia törkeysluokkiin siten, että perustekomuotoa törkeämmät ja lievemmät teko-  
luokat sijoitetaan omiin pykäliinsä, joilla on omat rangaistusasteikkonsa. Tällä menettelyllä valiokunta on tarkoittanut ensisijaisesti ohjata tuomioistuinkäytäntöä. Tämä on perustavoite, jota on syytä korostaa. Siis ensisijainen tarkoitus on ohjata sitä, millaisia tuomioita näistä rikoksista annetaan.

Rikosten tekomuotojen porrastus lisää oikeudenhoidon ennustettavuutta ja yhdenmukaisuutta. Hienosäätisemmät lakipykälät antavat tuomareille paremmat edellytykset kohdistaa rangaistus mahdollisimman yhdenmukaisesti ja osuvasti erilaisiin tilanteisiin. Luulen, että oikeudenkäytön kannalta tässä on tehty iso palvelus, sillä seksuaalirikoksiin liittyvät tilanteet voivat olla hyvin monimuotoisia. Ja moninaisia voivat olla myös tuomioistuinten ja viranomaisten näkemykset teon paheksuttavuudesta. Rikosten porrastuksella on rakennettu arvioinnille ikään kuin yhteinen värikartta ja mittatikku.

Raiskauksen osalta porrastus ei ole saanut jakamatonta kannatusta. On esitetty näkemystä siitä, että tekotavan alin porras, sukupuoliyhteyteen pakottaminen, on tarkastelussa tarpeeton, koska kyse on aina ja yksiselitteisesti raiskauksesta. Minä olen yrittänyt miettiä tätä asiaa mahdollisimman asiakeskeisesti ja myös sitä tavoitetta silmällä pitäen, mitä eduskunnan naisverkosto on asiasta viestittänyt. Johtopäätökseni on, että hallituksen esityksessä käytetty kirjoitus-tapa ja esitetty jako kolmeen törkeysluokkaan palvelee kuitenkin perimmäistä tavoitetta paremmin. Tavoitteenahan on kattaa rikosoikeudellisella suojalla kaikki ne moninaiset tilanteet, joissa sukupuoliyhteyden suostuminen ei ole vapaaseen tahtoon perustuvaa. Asian käsittelyn edetessä tulin koko ajan vakuuttuneemmaksi, että esitetty porrastus puoltaa paikkaansa. Olen ehdottomasti mietinnössä esitetyn porrastuksen kannalla.

Eduskunnan naisverkoston tarkastelukulma

on periaateellisempi, mutta ei ole asialle hyväksi, jos periaate käy niin pyhäksi, että se vesittää käytännön ohjaamisen. Se, että lievin tekotapa poistetaan laista tai kirjoitetaan verhotumpaan muotoon, ei lisää lain ohjausvaikutuksia vaan päinvastoin. Raiskauksen porrastus on naisverkoston tavoitteen puolustamista, ei uhka sille. Naisverkoston tavoitetta ei sivuutettu, vaan siitä vaalittiin parhaan kyvyn mukaan. Hyvät sisaret, niin salissa kuin kuuloetäisyydellä, tätä tavoitetta silmällä pitäen valittiin kirjoitustavoista vaikuttavampi. Myös raiskauksen vähimmäisrangaistusta korotettiin valiokunnassa kuudesta kuukaudesta yhteen vuoteen. Minä pidän kohtuuttomana, että tämä työ ei saa täällä kuulua enempää tunnustusta.

Esityksessä ei puhuta lievästä raiskauksesta, vaan se termi lanseerattiin julkisuuteen tarpeellisesti. Sana "lievä" ei esiinny missään viittaus-suhteissa tekoon, vaan esityksessä puhutaan lieventävistä asianhaaroista eli viitataan olosuhteisiin, olosuhteisiin, jotka on arvosteltava kokonaisuutena. Suhteessa siihen todellisuuteen, millaisia ne olosuhteet voivat olla, ovat täällä esitetyt maalailut varsin mielikuvituksettomia. Jos tällaisten lieventävien olosuhteiden olemassaolon mahdollisuus kokonaan kielletään, se myös tarkoittaa, että näissä tapauksissa ja olosuhteissa tehty teko saattaa jäädä rankaisematta.

Tavoite on ollut kuitenkin yhteinen. "Ei" tarkoittaa näissä asioissa aina "ei", ja sen kunnioittamista on lupa edellyttää kaikissa olosuhteissa. Siihen tähtäävät niin eduskunnan naisverkosto, hallituksen esitys kuin lakivaliokunnan mietintökin. Lakivaliokunnan keskeisin viesti on tässäkin selkeästi ja yksiselitteisesti tukea sitä rikoslain kokonaisuudistuksen tavoitetta, että henkeen, terveyteen ja ruumiilliseen koskemattomuuteen kohdistuvien rikosten rangaistuksiin suhtaudutaan erityisellä vakavuudella ja ankaroitetaan muun muassa omaisuusrikoksista tuomittaviin rangaistuksiin verrattuna.

Toinen paljon julkisuutta saanut seikka on lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvä niin sanottu suojaikäraja, jonka valiokunta päätti esittää säilytettäväksi nykyisellään 16 vuodessa. Ikäraja on kansainvälisesti tarkasteltuna varsin korkea ja korostaa lakivaliokunnan erityistä tarkoitusta suojata lapsia. Minäkin lukeudun niihin, joille 15 vuoden ikäraja olisi riittänyt sen jälkeen, kun seksuaalista hyväksikäyttöä koskevaan pykälään lisättiin alle 18-vuotiaat, joiden kyky itsenäisesti päättää seksuaalisesta käyttäytymisestään on kypsymättömyyden sekä osa-

puolten ikäeron vuoksi tekijää eli hyväksikäyttäjää olennaisesti heikompi.

E erityisen matalalle rangaistavuuden rima asettuu tämän luvun 6 §:n 2 momentissa, johon muun muassa ed. J. Andersson jo viittasi, jonka mukaan lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomitaan henkilö, joka koskettelemalla tai muulla tavoin tekee 16 vuotta nuoremmalle lapselle seksuaalisen teon, joka on omiaan vahingoittamaan hänen kehitystään. Sanamuoto "on omiaan" viittaa uhkaan, että teolla saattaa olla lapsen kehityksen kannalta negatiivisia vaikutuksia eikä edellytä, että teolla olisi tätä vaaraa aiheutettu. Niin halutessaan uhreja ovat muun muassa 15-vuotiaat tytöt, joiden kehityksessä muun muassa kiihotus ja hyväily tavallisesti pari vuotta vanhemman poikaikäisen kanssa lienee suhteellisen tavallista, koska muun muassa hallituksen esityksen perusteissa käytettyjen tutkimusten mukaan 15-vuotiaista nuorista neljänneksellä on ollut jo sukupuolisuhdekin, millä viitataan sukupuoliyhteyteen.

Suojaikärajaan liittyen lain henki on hakea tasapaino sen välillä, että aikuisten nuoriin kohdistama seksuaalinen hyväksikäyttö saadaan rangaistavaksi ja toisaalta säilytetään mahdollisuus arvioida joustavasti nuorten keskinäisiä sukupuoli-suhteita. Hallituksen esityksen perusteluissakin todetaan, että ehdottomat ikäraajat ovat kyllä selkeitä, mutta ahtaasti tulkittuina johtavat väistämättä myös puuttumaan nuorten keskinäiseen seurusteluun ja niin muodoin nuorten omaan seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen. Lakivaliokunnan näkökulma on kuitenkin painottanut lasten suojaamista seksuaaliselta hyväksikäytöltä. Eikö tämä ollut naisverkoston keskeisiä tavoitteita, joiden on täällä epäoikeudenmukaisesti väitetty tulleen sivuutetun keskeisimmiltä osiltaan?

Prostituution kriminalisoinnissa lakivaliokunta ei ainakaan pistänyt päätä pensaaseen vaan tunnusti laajasti prostituution ongelmat. Paritus säilyy rangaistavana tekona, ja nyt kriminalisoidaan seksipalvelujen ostaminen alle 18-vuotiailta. Tässäkin näkyy halu suojata lapsia ja nuoria, mutta tunnustan ikärajan ongelmallisuuden. Halu lasten suojan parantamiseen on kuitenkin epäilyjä suurempi.

Hallituksen esityksen perusteluissa ja valiokunnan mietinnössä on käsitelty niitä vaikutuksia, joita prostituution kriminalisoinnilla on nähty olevan. Lakivaliokunta suhtautui tähän asiaan vakavuudella ja pitää tärkeänä asiaan puuttumista monin eri keinoin. Lakivaliokunta

päätyi johtopäätökseen, ettei rikoslaki ole ensisijainen, ei paras eikä ainakaan riittävä keino prostituutioon liittyvien ongelmien hoidossa. Tarvitaan enemmän. Minäkin olen vakuuttunut siitä, että tähän kysymykseen palataan tulevaisuudessa.

Pelkkä seksuaalipalveluiden oston tai ostotarjouksen esittämisen kriminalisointi puuttuisi kylä prostituution pintaan, mutta syvärakenteet jäisivät huomiotta. Kuten mietinnössä todetaan, prostituutioon liittyy aivan eri tasolla olevia vakavampia seikkoja, kuten naisilla käytävä kansainvälinen kauppa ja pakottaminen prostituutioon. Erityisesti jos prostituution kriminalisointi rajoitetaan seksipalveluiden ostoon ja julkisiin paikkoihin, se luo ongelman. Ongelman ratkaisukeinosta syntyy hyvästä tarkoituksesta huolimatta lievästi hienohelmäinen mielikuva. Otan vastaan julkisuudessa esitetyn arvioinnin ja arvostelun lakivaliokunnan provinssiedustajana.

Oma käsitykseni on, että parhaiten ja paikalliset olosuhteet huomioon ottaen pelkän seksuaalipalveluiden oston tulisi olla kiellettävissä kunnallisilla järjestyssäännöillä. Kuten täällä on jo tuotu esille, asiantuntijat eivät kuitenkaan ole yksimielisiä siitä, kuuluuko asia säänneltäväksi järjestyssäännöllä vai lailla. Valiokunta pitää tärkeänä, että osana prostituution vastaisia laaja-alaisempia toimia myös tämä asia arvioidaan ja ratkaistaan. Mutta koko prostituution ongelman käsittely on toisen luokan asia ja liikkeelle on lähdettävä järeämin. Jos tavoitteet ovat korkeammalla, myös säätelyn tulisi nousta järjestyssäännöistä lakitasolle.

Arvoisa puhemies! Minun puheenvuoroni kosketteli vain pientä osaa lakivaliokunnan työstä, mutta mielestäni lakivaliokunta työskenteli elämää ymmärtävästi ja samalla erityisen vastuullisesti niin edellä esille nostamissani kysymyksissä kuin kokonaisuudessaan. Haluan kiittää valiokunnan puheenjohtajaa, kanssani työskennelleitä valiokunnan jäseniä ja valiokunta-neuvoksia.

Ed. Filatov: Arvoisa puhemies! Kun on kuunnellut tätä keskustelua, tuntuu, että harvoin tässä salissa on puhuttu niin juristeriaa kuin tänä päivänä. Luulin, että olen perehtynyt lakiin ja sen sisältöön sekä laskivaliokunnan työskentelyyn, mutta tämän keskustelun jälkeen tuntuu siltä, että en ole ollenkaan varma ymmärrätkö, mitä olemme tekemässä. Niin samoilta tuntuvat tavoitteet ja niin eriltä keinot, joilla tavoitteita haaluamme edistää.

Tuntuu siltä, että kukaan ei halua tuomita lievästä raiskauksesta. Asiasta vallitsee selvä konsensus tässä salissa. Kaikki haluavat tuomita raiskauksen tiukasti, koska raiskaus on aina väärin. Mutta ei ole lievää murhaakaan. Ihminen kuolee aina. Murha, surma tai tappo, kaikissa lopputulos on sama, mutta silti meillä on lainsäädännössä kolmiportainen erittely.

Lakivaliokunnan ulkopuoliselle jäsenelle keskustelu on avautunut hyvin vaikeasti. Kiitos puhemiehelle, että hän yritti ainakin alkupäivästä, kun keskustelu ryöpsähti liikkeelle, pitää kiinni siitä, että tässä salissa ymmärrettäisiin, mistä puhutaan ja myös, että vastauspuheenvuorot olisivat olleet vastauspuheenvuoroja.

"Lievä raiskaus" tuli meidän kielenkäyttöömme ehkä osin iltapäivälehtien kautta ja siitä paisuttelusta, mitä yksi julkisuuteen noussut tapahtuma sai aikaan. Mietinnössä tämä termi "lievä raiskaus" on onneksi poistettu ja hyvä niin.

Olen kuunnellut tätä keskustelua herkällä korvalla ja valmis uskomaan siihen, että lakivaliokunta on tosissaan tehnyt hyvää työtä ja kuulutuaan ison määrän asiantuntijoita rakentanut parhaan mahdollisen ratkaisun tähän laintulkinnalliseen asiaan. Jos jatkossa huomaamme, että ongelmia tulee ja salissa esitetyt epäilyt osoittautuvat oikeiksi, pitäisi mielestäni olla valmis puuttumaan asiaan uudelleen. Tiedän, että silloin kun tehdään isoa kokonaisuudistusta ja asioita pohditaan tarkkaan, tulee herkemmin lukko ja asiaan on vaikea palata. Jos huomaamme, että on tehty virheitä, niitä on vaikea myöhemmin korjata, mutta mielestäni raiskaus on sen verran vakava asia, että se ei saa jäädä lukon taakse, vaan asiaa on voitava pohtia vielä, kun laki on jo voimassa.

Prostituutiosta on myös tässä keskusteltu paljon. Olen ollut aikaisemmin valmis kannattamaan ostotarjouksen kriminalisointia, mutta en täpäs, jos se johtaakin näihin arvioihin, mitä valiokunnassa on tehty. Parittajien asema vahvistuu ja naisten asema heikentyy. Sehän meidän tarkoituksemme ei voi olla. Epäilyn vuoksi asiaa on ehkä syytä vielä harkita. Kun Ruotsissa ostotarjous on kriminalisoitu, meillä on tavallaan näköalapaikka tutkia, miten siellä käy ja mitkä vaikutukset siellä ovat.

On selvää, että ratkaisuja naisten katurauhaan pitää löytää, ja pääkaupunkiseudulla ongelma on suurempi kuin muualla, mutta ei se ole täälläkään mikään uusi ongelma. Muistan itse, kun nuorena tyttönä odottelin erästä kaveriani

asemalla. Ei ollut yksi eikä kaksi kertaa, kun siellä tuli joku ostotarjouksia tekemään, vaikka varmasti ei ollut kyse mitenkään erityisesti puheutuneista nuorista ihmisistä, vaan aivan tavallisista suomalaisista tytöistä, jotka aikaansa asemalla viettivät. Onhan naisten katurauha ollut myös yksi naiskansanedustajien ehkä kaikkein vanhimpia vaatimuksia, jonka me uskoimme josakin vaiheessa toteutuneen, mutta nyt huomaamme, että näin ei ole käynyt.

Jos ostamisen kriminalisointi ei ole ratkaisu ongelmaan, pitäisikö oikeastaan avoimesti miettiä, että meillä olisi tietyt alueet, joilla ilotalotointi sallittaisiin? Nyt tuntuu siltä, että me etsimme oikeaoppista ratkaisua, joka poistaisi ongelman, mutta kun sitä oikeaoppista ja ideologisesti puhdasta ratkaisua ei löydy, me emme pysty tekemään mitään. En tiedä, mikä se oikea ratkaisu olisi, mutta mielestäni käytännön ratkaisuun pitäisi päästä, vaikka se olisikin ehkä vähän harhaoppinen jossakin mielessä.

Lapsia me varmasti haluamme kaikki suojella seksuaaliselta hyväksikäytöltä, mutta hyvä tarkoitus ei välttämättä aina tuo hyvää tulosta. Olin ollut ed. Anne Knaapin esittämällä perusteella valmis hyväksymään myös 15 vuoden suojaikärajan, joka hallituksen esityksessä oli. Tiedän, että keskustelussa on ollut halukkuutta nostaa suojaikärajaa 18 vuoteenkin, mutta jotenkin näyttää siltä, että ikärajat vuosilukuineen ovat olleet määrävä tekijä eikä se, että kyse on kypsydestä ja henkilöstä. Vaikka olisi aikuinenkin ihminen, jonkun on tavallaan helpompi tulla hyväksikäytetyksi kuin jonkun toisen. Kyse on ihmisten vahvuuksien eroista ja epätasa-arvosta. Pelkillä ikärajoilla ihmistä ei pystytty suojaamaan seksuaaliselta hyväksikäytöltä, eikä se ongelma poistu 18 vuoden iässä, silloin kun ihmisestä tulee täysi-ikäinen.

Minusta on hyvä, että naisverkoston tavoitteet lapsipornon käsitteen laajentamisessa ovat toteutuneet, ja myös ei-autenttinen materiaali on kielletty. On kuitenkin hyvä pitää mielessä, että on vissi ero siinä, onko materiaali fiktiivistä vai aitoa. Välillä tuntuu, että olemme kauhistelleet vain kuvia emmekä sitä, mitä kuvia tehtäessä on tapahtunut. On ihan eri asia, jos lapsi on ollut mukana kuin jos kyse on mielikuvituksesta, likaisesta tai puhtaasta.

Sitten menen aivan eri asiaan. Lopuksi haluaisin sanoa, että on hyvä, että puhumme uskonrauhasta. Uskonrauhan suojaaminen on hyvä askel kohti monikulttuurista yhteiskuntaa, jossa erilaisten ihmisten, erilaisten maailmankatsomusten

pohjalta muodostuneita pyhiä asioita kunnioitaan samanarvoisesti.

Edustajat Lindén ja Myllyniemi merkitään läsnä oleviksi.

Ed. L ö v : Värderade fru talman, arvoisa rouva puhemies! Jag önskar kort kommentera stadsgandena om våldtäkt. Den nya uttryckliga graderingen av sexualbrott har förbryllat många, även mig. I synnerhet regeringens motiveringar om förmildrande omständigheter ter sig aningen konstiga. Dessa förmildrande omständigheter har gett upphov till termen "tvingande till samlag" som försiktigt fläktar en lösare attityd till själva brottet.

Jag hoppas att den nya formuleringen inte är ett resultat av en mera tolerant attityd till våldtäkt. Då någon tvingas till samlag handlar det också om integritetsbrott av värsta grad. Sexualbrott är alltid en allvarlig företeelse. Jag hoppas att den nya paragrafen i stället fyller ett tomrum i lagen, dvs. att flera påtvingande handlingar i framtiden kommer att klassificeras som sexualbrott.

Den nya paragrafen innefattar därför en grupp brottsliga handlingar som inte tidigare skulle ha prövats i rätten, eftersom de har ansetts för obetydliga för att tas upp.

Mitt första intryck, som var att den nya lagen är ett steg mot en mera överseende attityd till våldtäkt, har förbytt till en motsatt uppfattning sedan jag på allvar tagit del av motiveringarna till graderingen. Den nya lagen ger egentligen rättsväsendet större handlingsutrymme vid behandlingen av sexualbrott, vilket garanterar att brottslingen verkligen blir dömd i framtiden.

Puhemies! Seksuaalirikosten porrastus on askarruttanut myös minua. Erityisesti raiskauksessa mahdollisesti ilmenevät lieventävät tekijät, jotka hallitus mainitsee perusteluissaan, vaikuttavat ihmeellisiltä. Lieventävien tekijöiden muotoilu luvussa, joka käsittelee pakottamista sukupuoliyhteyteen, häiskahtavat entistä löyhemmiltä asenteilta raiskausrikoksia kohtaan. Toivon vain, etteivät nämä uudet muotoilut ole tällaisen asennemuutoksen tulos. Myös pakottaminen sukupuoliyhteyteen on henkilörikos vakavammas-  
ta päästä.

Toivon, että tämä uusi pykälä päinvastoin täyttää tyhjiön laissa, että seksiin pakottaminen

entistä laajemmin voidaan luokitella seksuaalirikokseksi. Uudella pykälällä voidaan mahdollisesti saattaa sellaiset teot oikeuden eteen, jotka vanhan lain mukaan olivat mahdollisesti liian merkityksettömiä tullakseen ylipäänsä käsiteltäviksi.

Ensivaikutelmani kyseessä olevasta lainkohdasta oli, että se on askel löyhempään suuntaan. Tämä vaikutelma on muuttunut nyt, kun olen tutustunut perusteluihin hyvin. Tosiasiassa uusi laki antaa oikeusjärjestelmälle jopa laajemmat toimintamahdollisuudet seksuaalirikosten käsittelyssä.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Viime vuosina on määrätietoisesti uusittu rikoslakia ja sen osa-alueita. Rikoslain eräät osiot ovat tulleet voimaan vuonna 1991 ja vuonna 1995. Nyt käsitelyssä on kolmas osio.

Hallituksen esitys oli jo pitkälle harkittu, mutta valiokunta on tehnyt hyvää työtä, jopa parantanut hallituksen esitystä. Nykyiseen lakiin nähden on säädökset saatu nykyaikaiselle tasolle ja laki on tullut paljon modernimmaksi. Ongelmakohtia kuitenkin on, joista on oltu eri mieltä.

Ensinnäkin alkuillasta keskusteltiin jopa siitä, mikä on rikoslaki tai mitä sen tulee pitää sisälleen. Ed. Lax sanoi, että rikoslaki ei ole mikään moraalisaännöstö ja sillä perusteella hän ei halua rikoslaissa olevan symbolisia moraalipykäläiä, joihin on vaikea päästä kiinni tai joiden säädöksiä on vaikea panna toimeen. Ed. Lapintie taas katsoi, että rikoslain tehtävä on kertoa, mikä on sallittua ja mikä ei. Tässä on melkoinen näkemys ero lakivaliokunnan jäsenten välillä. Tämä näkemys ero ei ole lakivaliokunnan käsittelyssä selkiytynyt. Kyseessä on mielenkiintoinen kysymys, jota toivoisi pohdittavan ja selkeään lopputulokseen päädyttävän. Nyt näyttää ed. Laxin tulkinta saavan enemmän kannatusta, mutta haluan todeta, että puolensa on molemmilla tulkinnoilla.

Toinen ongelma on, miten suhtautua prostitutioon. Valiokunta haluaa eri tahojen selvittämän edelleen prostituution ongelma-vaikutusta. Kysymys on siitä, puututaanko prostitutioon kunnallisin järjestyssäännöin vai ko rikoslain toimin. Asiasta on taas monta mielipidettä ja näkemystäkin. Juristitkin keskustelevat asiasta, eikä selkeää yksimielisyyttä ole. Ed. Mikkola totesi, että on aivan väärin, että asia on järjestyssäännöissä, koska kuntia on niinkin paljon kuin Suomessa on ja järjestyssäännöt ovat erilaisia, jolloin olisi pa-

rempi, että asia olisi jossakin laissa, esimerkiksi rikoslaissa.

Pitänee paikkansa, että prostituutio on maailman vanhin kauppa. Sitä tapahtuu ja on aina tapahtunut. Voi olla, että asialle ei voi mitään ja olkoonpa niin. Mutta sivullisille, tavallisille kansalaisille, naisille tai miehille, ei saa siitä aiheutua kohtuutonta haittaa eikä häiriötä kadulla kulkiessa tai kaupungilla. Prostituution aiheuttama häiriö yleiselle järjestykselle on estettävä ja siitä hän tässä keskustelussa on pitkälti kysymys.

Ruotsissa hyväksyttiin vastikään laki, jossa kriminalisoidaan seksuaalisten palvelujen ostaminen. Siellä mentiin näin pitkälle, koska haluttiin estää prostituution häiriöt yleisölle ja yleiselle järjestykselle. Suomessa tyydytään huomattavasti vaatimattomampaan kantaan ja tyydytään etenemään kovasti varovaisemmin. Toivon kuitenkin, että edetään.

Kolmas ongelma, joka keskustelussa on tullut selvästi näkyviin, on siinä, että ed. Lax esitti kysymyksen: Miten saadaan kaikki rikkoajat kiinni, pedofiilit, kotona tapahtuvien rikkomusten tekijät, lapsipornon hallussapitäjät ja monet muut rikkoajat. On selvää, että on ongelma, että ei saada näitä kiinni, eikä tähän ongelmatiikkaan mikään rikoslaki voi apua tuoda. Mutta tällöinkin on paikallaan, että kerrotaan, mikä on oikein ja mikä väärin, kerrotaanpa se sitten rikoslaissa tai jossain muualla.

Onko rikoslaki sittenkin moraalisaännöstö? (Ed. Kokkonen: Se on sitä!) Johtaako se, että rikoslaista poistetaan joitakin kohtia, kuten jumalanpilkka, kaksinnaiminen tai muut sellaiset asiat, joista muun muassa ed. Aittoniemi erittäin ansiokkaassa puheenvuorossaan kertoi, vuosien kuluessa moraalien muuttumiseen, niin ettei enää tiedetä, mikä on oikein ja mikä väärin? On selvää, että laki vaikuttaa ihmisten moraalisiin käsitelmiin.

Ongelma on myös siinä, mitä tehdään ihmiselle, jolla psykiatrisessa mielessä on sairaalallinen poikkeavuus, patologinen vietti, joka pakottaa hänet esimerkiksi pedofiliaan, epänormaaliin seksuaalikäyttäytymiseen tai vastaavaan. Epäilen, auttaako häntä yhteiskunnan tuomio, rikoslaki, vankila tai edes lääkekastraatio tai muu. Mitä tehdä hänen kanssaan, kun arvaamattomuus hänen käyttäytymisessään on ja pysyy?

Rikoslaki kyllä rankaisee, kun rikkomuksen on tehnyt. Uhria ei enää monestikaan auteta. Tekoa ei saa tekemättömäksi eikä teon vaikutuksia olemattomiksi. Pitäisi pystyä ennaltaehkäisyyn, mutta miten — siinäpä kysymys. Tässä

yhteydessä asian tietysti voi sivuuttaa helposti ja kynnisesti: ei kuulu rikoslain piiriin.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ensin muutama kommentti, kun vastauspuheen-  
vuoroja ei ole enää pitkiin aikoihin hyvällä sil-  
mällä katsottu.

Ed. Alaranta: Olen pahoillani edelleenkin, kuten aikaisemmin totesin, jos tekin olette ottanut itseenne sen otsikon. En suinkaan sanonut, että kaikki kansanedustajat, sanoin, että monet provinssin kansanedustajat, jotka kulkevat eduskunnan ja lentokentän väliä, eivät oikein ymmärrä, mitä täällä tapahtuu, eivät ymmärrä pääkaupungin ongelmia. Varmaan ed. Alaranta ymmärtää, että minä en ole mitenkään erityisesti häntä tarkoittanut enkä monta muutakaan tässä salissa, mutta monet tulivat minulle nimenomaan sen tyyppisiä puheenvuoroja esittämään, että olen arvioinut, että heillä ei ole minkään näköistä käsitystä siitä, mitä pääkaupungissa tapahtuu.

Irtolaislaissa oli se ongelma, että kurjat ja kaduilla itseään kauppaavat naiset korjattiin huoltolaitoksiin ja miehet, jotka heitä käyttivät hyväkseen, kulkivat vapaina. Irtolaislain ongelmat tunnustettiin tuolloin ja pitkäänhan itse asiassa järjestelmä toimi niin, ettei ongelmia ollut. Nähän ovat nyt 90-luvun tuote, nämä uudet ilmiöt.

En myöskään ole kuullut, että meillä olisi todettu, että uskontoon kuuluvat asiat liittyvät jotenkin ryhmäkuriin tai eivät olisi omantunnon asioita. Muutenkin meillä ryhmäkuri ymmärretään hieman toisin kuin monissa muissa puolueissa. Näin olen ainakin minä asian ymmärtänyt.

Yhdyn niihin näkemyksiin, joita edustajat Lapintie ja Hassi ovat raiskausrikoksesta ja sen luonteesta esittäneet.

Ed. Mikkola hyvin kokeneena juristina, kokeneena entisenä asianajajana ja nykyisenä kunnallismiehenäkin totesi, että meillä on yli 450 kuntaa ja miten ongelmallinen tässä yhteydessä olisi näitten säännösten, jotka koskevat katuprostitutiota, ottaminen järjestyssääntöön.

Se, että nimissani olevassa lakialoitteessa puututaan prostituutioon vain katurauhan näkökulmasta kriminalisoimalla ostotarjouksen tekeminen julkisella paikalla, johtuu siitä, että vuonna 1996, kun lakialoitetta täällä yli puoluerajojen ulottuvalla kansanedustajajoukolla rustattiin, ei yksimielisyys riittänyt pitemmälle meneviin kannottoihin. Katsoin tuolloin ja katson yhä, että jostakin päin tätä ongelmaa on alettava purkaa. Tämänkin ilmiön yhteydessä liian monet yhteis-

kunnalliset vaikuttajat ja päättäjät vain pyörittelevät päätään ja peukaloitaan eivätkä tee mitään, kun ei voida tehdä kaikkea ja kitkeä koko prostituutiota yhdellä kertaa.

Tämä on vähän kuin saippuapala. Muistatte varmaan, että kun pienen saippuapalan kanssa leikki vadissa, se luiskahti aina käsistä, mutta kyllä sen lopuksi kiinni sai ja ammeesta tai altaastakin sen saa käsiinsä ainakin niin, että laskee veden altaasta pois. Eli kyllä tähänkin ongelmaan ratkaisut löytyvät, kun siihen halutaan vain puuttua.

Minua on yhä enemmän alkanut ihmetyttää se, että me suomalaisessa yhteiskunnassa toimimme niin, että kun yks kaks syntyy katastrofitilanne, kuten esimerkiksi Estonian tapaus, niin me osaamme silloin kyllä toimia. Silloin koko koneisto lähtee toimimaan, kaikki toimenpiteet tehdään hyvässä järjestyksessä, resurssit löytyvät jne. Mutta kun ongelma, olipa se mikä tahansa, pikku hiljaa syntyy, paisuu, sille ei osata tehdä mitään, jollei samanaikaisesti voida tehdä kaikkea. Jos ei ole tarjottavissa parasta mahdollista vaihtoehtoa, ei hyväksytty muita ratkaisuja. Tämä näkyy yhtä hyvin vanhusten ja huumausaineitten käyttäjien kuin lapsialkoholistienkin kohtelussa ja myös tässä katuprostitutiio- ja prostituutiokysymyksessä. Minusta näin ei voi jatkua. Tähän on tultava muutos. On myös hyväksyttävä se, että jos ei voida tarjota parasta mahdollista vaihtoehtoa kaikille, tarjotaan ainakin se, mitä kohtuudella voidaan.

Täällä on puhuttu paljon prostituutiosta ja sen ominaisuuksista ja siitä ilmiönä ja verrattu moniin Euroopan maihin ja erilaisiin kansainvälisiin katsauksia esitetty. Haluan minäkin siteerata Stakesin raporttia 190 parin vuoden takaa. ”Kun kaikki on kaupan”, prostituutiota koskeva asiantuntijatyöryhmän raportti. Siinä on pohjoismaisen ja niin sanotusti mannermaisen prostituutionäkemyksen vertailua. Pohjoismaisessa näkemyksessä katsotaan, että prostituutio on naiseen kohdistuvaa väkivaltaa, kun taas mannermainen näkemys on, että prostituutio on ammatti. Pohjoismaissa katsotaan, että prostituutio on pääsääntöisesti pakkoon perustuvaa, kun taas mannermaisessa, että prostituutio on pääsääntöisesti vapaaehtoisuuteen perustuvaa. Pohjoismaissa katsotaan, että kaikki prostituutio on naista alistavaa ja ihmisarvoa loukkaavaa, kun taas mannermaisessa katsotaan, että pakkoprostitutiio on alistavaa ja ihmisarvoa loukkaavaa. Pohjoismaisessa näkemyksessä katsotaan, että auttamistoimenpiteille asetetaan suurempi pai-

noarvo, ja taas muualla ei auttamistoimenpiteille aseteta juuri painoarvoa. Meillä katsotaan Pohjoismaissa, että prostituutio ei ole yhteiskunnan kannalta välttämätön ilmiö ja että prostituutiota vastaan täytyy taistella. Mannermaisessa näkemyksessä taas prostituutio on yhteiskunnan kannalta välttämätön ilmiö ja prostituutiosta tulee säännellä.

Me olemme varmaan hyvin voineet havaita sen, että meillä ei samassa määrin ole prostituutiota ollut eikä sellaista järjestäytyneitä bordellitoimintaa kuin monissa Euroopan maissa eikä niitten perään täällä ole sillä tavoin haikailtukaan, mutta nyt on uudeksi suureksi ongelmaksi tullut erityisesti häiritsevä katuprostituutio.

Lakivaliokunta ansaitsee minunkin mielestäni kiitoksen, kiitoksen myös siitä, että se on ottanut tämän minunkin nimissäni kulkevan aloitteen käsittelyyn, vaikka ei siihen ollut kerätty yli sataa nimeä. Kuitenkin käsittelystä toteaisi sen, että jollakin tavalla tulee sellainen tunne välillä, että sitä ei ole ihan haluttukaan ymmärtää oikein. On luettu vähän niin kuin p Raamattua ja pei tarkoita tässä kohden Paula.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että paritus säilyy rangaistavana tekona ja että seksuaalipalvelujen ostaminen alle 18-vuotiailta kriminalisoidaan. Sitten taas listataan niitä vaikeuksia, joita seuraisi siitä, jos seksuaalipalvelujen ostaminen yli 18-vuotiailta kriminalisoitaisiin. Minun on erittäin vaikea nähdä, mikä logiikka tässä on. En ymmärrä, millä tavalla voi nähdä ihmisen iän, sen, onko asianomainen 17 vuotta 11 kuukautta vai 18 vuotta. Kun puhutaan, että kriminalisointi yli 18-vuotiaitten osalta lisäisi terveysriskejä prostituoitujen välttämässä lääkärintarkastuksia ja rikosten tutkinta olisi vaikeata ja kiinnijääminen sattumanvaraista, niin en ymmärrä, miten nämä asiat ovat helpompia silloin, kun kysymyksessä on alle 18-vuotias prostituutio.

Meillä sillä perusteella, että kiinnijääminen on sattumanvaraista, ei aikaisemmin ole jätetty tekoja kriminalisoimatta. Meillä on voitu tilastoista todeta, että seksuaalisen väärinkäytön kohteeksi joutuu 1—3 prosenttia pojista ja 5—7 prosenttia tytöistä. On arvioitu, että yli puolet näistä teoista ei koskaan tule ulkopuolisen henkilön tietoon. Edelleen on arvioitu, että vain joka viides teko tulee ammattiauttajan tietoon. Silti nämä teot on kriminalisoitu eikä niitä silti vähätellä.

Valiokunta on viitannut kuulemiinsa asiantuntijoihin ja todennut, että erityisesti kriminaalipolitiikan ja poliisioikeuden asiantuntijat,

huom. poliisioikeuden ja kriminaalipolitiikan asiantuntijat, ovat suhtautuneet kielteisesti seksuaalipalveluiden ostamisen kriminalisointiin tuossa lakialoitteessa ehdotetulla tavalla. Totean, että tämä ongelmahan ei koske erityisesti heitä.

Valiokunta on päätenyt ehdottamaan laki-aloitteen hylkäämistä, koska rikosoikeudellinen järjestelmä ei ole ensisijainen eikä paras keino prostituutioon liittyvien epäkohtien vähentämiseksi. Totean, että tuolla aloitteella ei ole aiottukaan eikä yritettykään poistaa kaikkia prostituutioon liittyviä epäkohtia, vaan häiritsevää katuprostituutiota on pyritty sillä hillitsemään. Olisin halunnut kuulla valiokunnan jäseniltä, mikä on valiokunnan mielestä ensisijainen ja paras keino prostituution hillitsemiseen — kun tämä on näin kirjoitettu, niin varmaan sekin on tiedossa — ja mitä keinoa valiokunta suosittelee.

Valiokunta on pitänyt kyllä onneksi tärkeänä, että oikeusministeriö, sisäasiainministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö yhteistoimin selvittävät eri mahdollisuudet ehkäistä ja vähentää prostituutiota. Näitä työryhmiä on jo ollut. Asiaa on pyritty selvittämään. Vuosia on kulunut, mutta mitään konkreettista ei ole tapahtunut. Minun mielestäni nyt olisi kohtuullista jo tarttua toimeen. Emme me voi vain pyöritellä peukaloita, selvittää selvittämästä päästyämme tätä asiaa.

Totean, että Ruotsi, aivan niin kuin mietinnössäkkin todetaan, on nyt jo lakinsa säätänyt. Ruotsissa mentiin astetta pitemmälle kuin ehdotuksessani oli esitetty. Mehän olimme lähteneet siitä, että kielletäisiin julkisilla paikoilla seksuaalipalvelujen ostaminen. Ruotsissa on uudella lailla kriminalisoitu palvelujen ostaminen kaikkialla.

Kun Ruotsi on nyt lakinsa säätänyt, on oletettavissa, että Baltian prostituoidut saapuvat suurin joukoin tänne Suomeen, kun Ruotsiin ei ole enää menemistä. Voipa olettaa, että ruotsalaiset saapuvat myös tänne Suomeen, kun kerran heillä ei markkinoita omissa maassaan ole.

En halua, että itsensä myymisestä tulee katu-kuvassa näkyvä, kulttuurisesti hyväksytty tapa nuorten naisten ansaita elantonsa. Jos me annamme tällaisen ilmiön jatkua vuosikaupalla, sitten todetaan, että näinhän on aina ollut, tähän on jo hyväksytty ilmiö, ei tähän nyt enää voi puuttua. Tämä on minusta hyvin vakava asia. En hyväksy myöskään sitä, että namusedät kiertelevät peruskoulun ympärillä tyttöjähdissä ja pikukutyöt oppivat, että heidät voi ostaa, enkä hyväksy sitä, että oman kodin ikkunasta joutuu

katselemaan, miten aikuiset parittelevat pihalla, taikka että rappukäytävässä voi kuulla prostituoidun työssään.

Helsingin Aleksis Kiven peruskoulun rehtori on pyytänyt Helsingin kaupunginvaltuutetuilta, että he puuttuisivat asiaan. Asunto-osakeyhtiöt Fleminginkatu 25 ja 13, Vaasankatu 20, 18, 16, Asunto Oy Orioninkatu 14, Sturenkulma, Porvoonkatu, Kolmas linja, Asunto Oy Viipurinrinne, Brahe, Vanajantie, Porvoonkatu 21, Aleksis Kiven katu 11 ja tuhannen asukkaan asunto-osakeyhtiö Satakallio sekä Tapiola-yhtiöt pyytävät, että asiaan puututaan. Tämä ongelma koskee välittömästi tuhansia ihmisiä ja näin vain Kallion alueella. Nyt on jo lukuisia muitakin alueita Helsingissä.

Kaupunginhallitus on katsonut, ettei katu-prostituitiota voi kieltää järjestyssäännöllä. Näinhän täälläkin ovat monet katsoneet eikä se minustakaan kuulosta kovin asianmukaiselta. Tässä on kuitenkin pallolettu tätä asiaa eduskunnan ja valtuuston välillä. Kyllä päättäjien on voitava ottaa selkeä kanta, kenelle se kuuluu, ja sitten on sen mukaan toimittava, miten kansan mielipide tässä asiassa on.

Ihmiset ovat Kalliossa, jossa asutaan ahtaammin kuin Suomessa keskimäärin — se on Suomen tiheimmin asuttua aluetta — hyvin häiriintyneitä siitä autorallista, joka siellä toimii öisin. Erityisesti se häiritsee öisin, jolloin asukkaat tarvitsisivat lepoa. Siitä, kun tuon aloitteen tein, on jo kaksi vuotta. Sitä ennen tätä oli jauhettu Helsingin valtuustossa jo usean vuoden ajan. Tässä on monta vuotta kulunut ilman että mitään ovat päättäjät tehneet.

Helsingin sosiaalilautakunta lausui kaupunginvaltuustolle suurin piirtein siihen tyyliin, että prostituution asiakasryhmien, jotka aiheuttavat ympäristölle häiriötä, omaehtoista avun ja palveluiden hakemista voidaan edistää eri palvelujärjestelmien piirissä tapahtuvalla asennekasvatuksella ja koulutuksella. Siis sosiaalilautakunnassa ja -virastossa luullaan, että ilotyttörallia ajava mies vaivautuu yhtäkkiä tajuamaan, että hänellä on ongelma, ja hakeutuu sosiaaliviraston palvelusten pariin. Monella taholla on vallalla ajattelu, että mihinkään ei voi puuttua, jottei kukaan marginalisoidu ja joudu vaaraan, ja koska laki ei erikseen salli rajoitusta, ei voi rajoittaa.

Järjestyssäännöllä voidaan kyllä kieltää kaikenlaisia muita asioita. Korostan vielä, etten minäkään pidä järjestyssääntöä parhaana mahdollisena tapana puuttua tähän asiaan, mutta ihmettelen kyllä hieman sitä, että jos minä panisin

parturiliikkeen pystyyn tuohon kadulle, vaikka eduskunnan ulkopuolelle, alkaisin leikata ihmisten hiuksia, ajaa heidän partaansa, äkkiä olisi monta viranomaista kimpussani kysymässä, että hei, missäs sinulla on käsienspesuallas, pitää olla erillinen käsienspesuallas, minkälaisia hygieenisia tapoja täällä noudatetaan ja onko sinulla liikelupa tälle paikalle jne. Samoin jos alkaisi vaikka vain voileipiä myydä tuossa kadulla, olisi monta viranomaista kimpussa kysymässä, että hei, miten hygieniamääräykset täyttyvät ja onko sinulla lupa tähän kauppapaikkaan jne. Mutta kun harjoittaa lihakauppaa, siihen ei mukamas voi millään tavalla puuttua. Tuntuu siltä, että mielikuvituksessa on vikaa tai sitten ei ole haluakaan puuttua tähän asiaan.

Ymmärrän sen, että poliisi näyttää hieman haluttomalta puuttumaan tähän asiaan, ja se johtuu varmasti siitä, että syyttäjät eivät ole lähteneet syyttämään tapauksissa, joita poliisi on hyvinkin pitkään tutkinut.

Arvoisa puhemies! Haluan päättää puheenvuoroni siteeraamalla vielä lyhyesti Helsingin poliisipäällystökerhon tiedotuslehden numeroa 1 tältä vuodelta. Siinä rikoskomisario Markku Stenberg on kirjoittanut muun muassa näin: ”Suomen kansainvälistyminen ja rajojen aukeaminen on luonut yhä paremmat puitteet varsinkin ulkomaisen prostituution kehittymiselle Suomessa. Edellä mainittu on selvästi havaittavissa Helsingissä muun muassa tavanomaisessa katuelämässä ja katurauhassa. Prostituutioon liittyy lieveilmiöitä ainakin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden saralla. Väärin olisi myös väittää, etteikö prostituutio lisäisi monenlaista rikollisuutta.”

Hän toteaa myös, että ”on syytä myöntää ongelman todellinen suuruus. Ainakin Helsingissä ongelma on suuri ja räjähtämässä käsiin.” Tämä on rikoskomisario Markku Stenbergin tekstiä.

Ed. P e h k o n e n : Arvoisa puhemies! Tämä lakipaketti on varsin laaja-alainen ja siinä on paljon asioita, joihin olisi ihan hyvä puuttua. Mutta rikoslain 17 luvun 10 § ”Uskonrauhan rikkominen” on kuitenkin mielestäni kaikkein tärkein, sillä se on perusta monille muille asioille, mitä tässä paketissa on.

Mietinnön selostuksen mukaan on kuultu asiantuntijoita, hyvin arvovaltaisia kirkonmiehiä, ja ihmettelen heidän kantaansa. Valiokunta on heitä kuultuaan päätenyt esittämään, että rikoslakiin ei tule sisällyttää jonkin tietyn uskonnollisen vakaumuksen elementtejä, esimerkiksi

mainintaa Jumala. Perusteluna sanotaan, että rikoslain säännösten on oltava hyväksyttäviä myös niiden kannalta, jotka eivät tunnusta esimerkiksi kristillistä uskoa.

Perustelu on väärää suvaitsevaisuutta. Jos näin päätetään, mitä nyt esitetään, se tulee olemaan kansallemme turmioksi ennemmin tai myöhemmin. Lakimme on aikoinaan laadittu Jumalan antamien lakien pohjalta, ja ulkoisena esimerkkinä meillä on siniristilippumme. Kansallamme on ollut monia vaikeita aikoja, joista vain Jumala on voinut meidät varjella. Vaarojen hetkellä kansamme ja johtajamme ovat turvautuneet Jumalaan, ja apu on tullut. Nyt olemme hylkäämässä Jumalan varjeluksen, kun esitetään Jumalan nimen poistamista laista. Laki uskonrauhasta ei korvaa lakia Jumalan pilkkaamisesta. Uskonrauhallain tarkoitus on estää eri uskontojen ihmisten vakaumuksen loukkaamista.

Olemme valinnan edessä. Tämä laki, jos mikä, on arvokysymys, mitä valitsemme: siunauksen vai kirouksen itsemme ja kansamme osalta. Voi olla, että joku ajattelee: Jumalan nimen säilyminen on pieni asia. Niin varmaan ajatteli Eesaukin, kun myi esikoisoikeutensa siunauksen hernerokasta. Valitkaamme me siunaus. Jumalan pilkkaaminen avaa ovet kaikelle muulle pahuudelle. Emme kai sitä halua? Tässä lakipaketissa on paljon asioita, jotka ovat seurausta Jumalan sanasta luopumisesta. Emme tarvitse niitä enää lisää.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Haluan vielä puuttua siihen, että jo hallitus esitti lähes kauttaaltaan rangaistuksia entisestään lievennettaviksi. Meillä rangaistukset ovat yleisesti lievemmät kuin katolisissa maissa ja muuallakin maailmassa. Kun vielä tuomioistuimet käyttävät lievää asteikkoa, ovat Suomen rangaistukset todella lieviä, jos verrataan niitä kansainvälisesti.

Kun rangaistuskäytännössä rangaistusta vielä pudotetaan mahdollisesti hyvän käytöksen vuoksi, selviää tekosistaan monesti aika vähällä. Meillä on yleinen suuntaus sellainen, että rikoksentekijää kyllä ymmärretään, saattoihan hänellä olla kurja lapsuus. Uhrin kohtaloa ei monestikaan kukaan sure eikä hänen kärsimyksiään kukaan pitkään tyynnyttele. En tiedä, onko tällainen politiikka lopultakaan oikea, mutta haluan kiinnittää siihen huomiota, koska epäilen sitä.

Ed. A l a r a n t a : Rouva puhemies! Lyhyesti haluaisin ed. Kokkosen puheenvuoroon liittyen

todeta, että en ole tallentanut niitä lehti uutisia ja mielelläni uskon, että se tarkka muotoilu oli, niin kun te puheenvuorossanne totesitte, että monet provinssin edustajat ovat toimineet tietyllä tavalla. Oikeastaan peräsin vain tuossa puheenvuorossani sellaista rehellisyyttä siihen, että tietysti olisi ollut vielä rehellisempää kertoa siitä irtolaislain kumoamisesta, että monet helsinkiläiset naiskansanedustajat olivat silloin sitä mieltä, että Helsinki ja Suomi ei tarvitse sellaista pykälää, jota poliisi oli siihen mennessä voinut näihin ongelmiin käyttää.

Arvoisa puhemies! Sen vielä totean, että on ollut ilahduttavaa kuunnella kokoomuksen ryhmän edustajien vakuutusta siitä, että jumalanpilkasta ei ole tehty ryhmäpäätöstä. Yritin korostaa puheenvuorossani sitä, että näin ovat kertoneet eräät edustajat. Tietysti olisi hyvä, että tämä tosiasia menisi myös heidän tietoonsa, joille on jäänyt tällainen kuva, että tämä kuuluisi sellaisiin asioihin, joista hallituspuolueiden sisällä täytyy olla täysi yksimielisyys.

Sitä haluan vielä korostaa, että kysymyshän ei ole perimmältään siitä, voiko Jumalaa pilkata vaan siitä, saako meillä Suomessa Jumalaa pilkata. Me teemme lakeja ihmisten elämää varten tässä maassa. Kyllä tämä kuvastaa tietysti yhteiskunnan ja lainsäätäjien asennetta uskontoon ja tällaisiin kristillisiin arvoihin, kun katsoo näitä pykäläiä, että uskonrauhan rikkomisesta voi saada enintään kuusi kuukautta vankeutta, kun esimerkiksi hautakivien kaatamisesta, hautarauhan rikkomisesta jopa yhden vuoden tai sitten muusta ihmisten halventamisesta, joihin asioihin täällä on paljon kajottu, voi saada jopa kymmenen vuotta vankeutta.

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! Ed. Kokkoselle ilotyttökaupasta toistaisin todellakin sen, mitä ed. Alaranta täällä sanoi. Nimenomaan paikallinen poliisi, poliisi oikeastaan kautta maan, mutta erikoisesti Helsingissä, missä on kaikkea pahuutta ollut kautta aikojen paljon enemmän kuin muualla, Helsingin poliisi nimenomaan varoitti siitä, kuinka tulee käymään, jos irtolaislaki kumotaan. Sitä ei toki sovellettu kovinkaan paljon muualla maassa, no, aina tarpeen tullen. Se oli erinomainen laki sillä tavalla, kun sai kansalaisen hänen oman etunsa kannalta huostaan, sai niin alkoholistiparantolaan kuin muunkin parannuksen tielle. Ilotyttökaupan osalta tämä oli erittäin tärkeä. Sitä nyt ei vielä silloin siihen aikaan kovinkaan paljon Suomessa ollut, koska me olemme kovin vapaamielisiä

kansaa jo muutenkin, ettei ehkä sellaista tarpeellisuutta ole kuin tuolla katolisissa maissa, mutta Helsingissä kuitenkin jo ilmeni silloin ja varoitettiin moneen kertaan, kuinka tulee käymään tässä. Nyt tässä tilanteessa ollaan, ja tilanne ei todellakaan ole hyvä.

Olen itse allekirjoittanut ed. Kokkosen lakialoitteen, vaikka siitä jäi puuttumaan tietenkin se tärkeä asia, että myöskin vastapuolen tarjouksinnosta olisi ollut rangaistava eikä pelkästään sitä, joka pyytää noita palveluja ostaakseen. Muistaakseni siinä oli tällainen puute, mutta joka tapauksessa se oli oikean suuntainen. Sen vuoksi lakivaliokunta sen kyllä otti käsittelyyn sinänsä ja olisi ollut hyvä, kun siitä jotakin olisi säädetty. Jos jokin asia edes kiellettäisiin, vaikka ei rangaistaisi ollenkaan, se jo saattaisi riittää monessa tapauksessa. Lastensuojelulaissa sanotaan muun muassa, että lasta ei saa pahoinpidellä, väkivallalla kohdella. Lastensuojelulaissa ei ole missään kohtaa pykälää, että se on rangaistavaa, eikä se näin ollen lastensuojelulain mukaan olekaan eikä tällainen kuritusvallan käyttö ole rangaistavaa nytkään tosiasiallisesti. Mutta jo sekin, kun kielletään jokin asia, sitä kieltoa suomalaiset pyrkivät noudattamaan. Suomalaiset ovat hyvin lainkuuliaista kansaa pääsääntöisesti.

Jos menen luku luvulta, pykälä pykälältä eteenpäin tätä asiaa, vankilajärjestyksen rikkominen on todellakin sellainen asia, joka olisi pitänyt säilyttää ja olisi pitänyt lakiin jättää jossakin muodossa ja sillä tavalla juuri, että se olisi rangaistavaa, kun yksissätuumin kolme, neljä, viisi, kymmenen henkeä nostaa todellisuudessa kapinan. Ei sitä varmasti selvitetä ihan tosiasiallisesti, kuka mitään teki. Heitä pitäisi rangaista yksissä tuumin, kun sellaisiin toimiin ryhtyy, ja aika ankarasti. Meillä vankilaolot ovat olleet liian lepsut tähän saakka, vaikka uskonkin uuteen vankeinhoidon ylijohdajaan, että hän palauttaa kuria, mutta hankala on palauttaa semmoinen, joka on päästetty aivan alamaihin.

Jumalanpilkasta, sanasta Jumala, olen aivan sataprosenttisesti samaa mieltä, mitä ed. Alaranta on vastalauseessaan kirjoittanut ja täällä puhunut ja myös valiokunnassa, sanoisinko kuitenkin, varovaisin sanakääntein asian ottanut esille, koska olen ymmärtänyt sillä tavalla, että jos siitä erikoisesti pappi rupeaa puhumaan, niin sitä ei oikein uskota. Se on vähän hämmästyttävä asia. Kyllä myös joskus itse olen tuntenut, kun olen poliisina puhunut jotakin asiaa, kun puhun poliisina nimenomaan, että olen liikaa sisällä siinä

asiassa. Ehkä papin kohdalla tässä kohdassa vähän samanlainen tunne saattaa tulla jossakin tapauksessa, että sitä väheksytään.

Minkä vuoksi meidän pitää kaikkea hyvää, perinteistä, vankkaa asiaa toiseksi muuttaa puolipakolla? Ketä se häiritsisi? Hyvin harvoin on tapahtunut myöskään, että siitä olisi ketään rangaistu, mutta kun se siellä olisi olemassa kuitenkin, se olisi osoitus suomalaisille ja kansalaisille, ettei ole hyvä näin menetellä. Sen vuoksi se saisi ehdottomasti mukana olla.

Samaan sarjaan kuuluu, kun poistetaan kaksinnaamisen rangaistavuus. Sitä perustellaan sillä hyvin laajasti, että samainen asia tulee rangaistavaksi, kun muiden pykälien kautta saattaa syyllistyä petokseen, saattaa syyllistyä väärennykseen. Mitä sitten? Mitä se haittaa, jos kahdessa kolmessakin paikassa sitä samaa asiaa sanotaan, että tämä ei ole oikein. Miksei tämäkin olisi voitu säilyttää?

Tässä on ihan selvä vinkki siihen, että ei ole oikeastaan millään mitään väliä myöskään tämän suhteen. Mitä varten meidän pitää koko ajan antaa eduskunnasta sellainen kuva ulospäin, että vanhoja, perinteisiä arvoja ei kunnioiteta?

Muistaakseni tilastoissa on parikymmentä tapusta vuodessa, joissa rangaistaan. Se ei olisi ainakaan mikään tuomioistuimia rasittava asia, mutta olisi kuitenkin olemassa. Erikoisesti meillä valitettavasti ulkomaalaisten suhteen on vaikeuksia. Heistä ei saa kerta kaikkiaan sellaisia tietoja kuin Suomen kansalaisista, ovatko he esimerkiksi naimisissa. Se tulee aiheuttamaan sitten vaikeuksia ja nimenomaan todella vastapuolelle eli niille, joiden kanssa he ovat naimisiin menneet.

Arvoisa puhemies! Joudun menemään tätä nippuani vähän tässä hyppimällä eteenpäin, kun olen ollut väärässä paikassa kaksi kolme viime päivää, kun olisi pitänyt olla eduskunnassa. En ole ollut provinssissa, vaan Tukholman kautta Lontoossa, joka oli suuri vahinko omalta kannaltani tämän asian suhteen. (Ed. Ihamäki: Mikäs siellä oli tilanne?) — Siellä oli hyvin rauhallinen tilanne. (Ed. Kokkonen: Oliko kaduilla toimintaa?) — Lontoon kaduilla, jos hypätään asiasta, oli rauhallisempaa kuin Helsingissä määrättyllä kohdalla, vaikka Sohossa myös käytiin tutustumismatkalla. Vaikutti aivan rauhalliselta.

Ed. Ihamäki sanoi, että todella on näin, että Suomen rangaistustaso on heti lähtökohdaltaan matala, siellä on ehkä aika korkeita ylärajoja

joissakin kohdin, mutta meillä ei alarajoja oikeastaan ole, sanotaan vain, että saa vankeutta enintään neljä vuotta taikka sakkoa. On ymmärretty sillä tavalla, että mennään mieluummin lähemmäksi sakkoa kuin sitä ylärajaa.

En ole tietenkään sitä mieltä, että kaikista asioista pitäisi aina heti lyödä kaula poikki ja joka asiasta kamalasti rangaista, mutta kyllä kansalaisten mielestä tämän tyyppisistä rikoksista, mistä nyt on kysymys, raiskauksista ja vastaavista, pitäisi saada sellainen rangaistus, joka heille olisi ihan oikein. Kuitenkin eduskunnan lakivaliokunnassa hyvin monelle edustajalle oli yllätys, kun tuotiin ihan viimeisenä päivänä viime viikolla Ruotsin vastaavan rikoslain luvut esille. Siellä oli monta vuotta, vaikka täälläkin on jo kahdeksaa vuotta ja taitaa olla jopa kymmentäkin vuotta ylärajana, niin Ruotsin rikoslaisissa on vielä ankarammat nämä rangaistukset. He vielä toteuttavat sitä.

Niin kuin ed. Ihamäki sanoi, sanottakoon esimerkiksi, että jos 20-vuotias kansalainen syöllistyy rikokseen ja hän saa kolme vuotta ehdotonta vankeustuomiota, joka on harvinainen tapaus Suomenmaassa, mutta jos hän alle 21-vuotias, hän pääsee yhdellä vuodella. Tämmöinen älyttömyys, joka hallitsee monessa muussakin maassa: Lehdistö!le ja uhrille annetaan kuva, että rikoksentekijä sai tästä rangaistuksena kolme vuotta linnaa. Kaikki tietävät siinä vaiheessa paitsi uhri, että tässähan tuleekin olemaan rangaistuksena vain yksi vuosi linnaa.

Olisi pitänyt päästä siihen, niin kuin ed. M. Pohjola eräissä lakialoitteissa tähän liittyen esitti, että ei olisi ehdonalaiseen vapauteen pääsyä, vaan päivästä päivään lusittaisiin rangaistus. Raiskausrikokset voisivat olla sellaisia, joista voitaisiin aloittaa. Annettakoon suhteellisesti ehkä vähän lyhyempiä rangaistuksia kuin tähän saakka, mutta rangaistus lusittaisiin päivästä päivään. Silloin kaikki osapuolet tietävät jo käräjäoikeudessa, katsovat almanakkaan kumpikin, niin raiskaukseen syöllistynyt kuin uhri ja kaikki, että tämä vapautuu silloin, ja silloin tammi-kuun 15 päivänä kolmen vuoden päästä, eikä sillä tavalla, että joku vankilaoikeus tai joku ulkopuolinen väliintulija päättelee, mitä rangaistus on tosiasia.

Käytännössä on aina, että se menee puoliksi täysikäisillä ja useimmiten kolmanneksen alakäisillä eli alle 21-vuotiailla.

Tämän vuoksi olisi aivan kohtuullista, että useat rangaistuspykälät, mitä esimerkiksi ed. Aittoniemi on esittänyt, olisi nostettu korkeam-

paan tasoon. Useampia kohtia tulen kannattamaan, kun asia tulee toisessa käsittelyssä yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Erikoisesti silloin kun rikos kohdistuu viranomaisiin ja sanotaan mellakka- tai kapinatilanteisiin, ei voi olla oikein, että siellä rangaistustaso on todellakin hyvin matala. Viranomaisia jopa aseineen uhkaaville rangaistus on lievä. Pitäisi ehdottomasti, sanoisiko, ottaa luulot pois niiltä kansalaisilta, jotka viranomaisia vastaan aseineen ryhtyvät tappelemaan. Pitää huomata tämä asia, että viranomaiset, vaikka puolustavatkin itseään, kyllä pärjäisivät, mutta heidän pitää puolustaa yhteiskuntarauhaa, ja siinä tulee ongelmia. Kyllä poliisi aina pärjää, jos se käyttää niitä voimakeinoja ja aseita, mitä sillä on itsellään käytössä, mutta kansalaiset eivät pärjää, jos ei yhteiskunta tule mukaan. Ja yhteiskunnan mukaantulo on sitä, että riittävästi rangaistaan eri asioista ja rangaistusta myös riittävän kauan lusi- taan.

Arvoisa puhemies! Aika näyttää rientävän, mutta käytän vielä muutaman minuutin, jos sallitaan.

Ilkivalta-työkalon käsittelyä minä en ymmärrä. Se ei ehkä kuulosta yhtäkkiä niin hirvittävän tärkeältä asialta, mutta tällä ilkivalta-työkalolla korvataan lakiesitys, jota ei ole vielä olemassa- kaan, se on valmiina mutta se ei ole vielä käsitel- lyssä lakivaliokunnassa.

Kotirauhan rikkomisen pykälässä on eri momenttina, vai eri pykälänä, virastorauhan rikkominen. Virastorauhan rikkominen tarkoittaa sitä, että tulee sairaalaan, tulee poliisiviranomai- sen, verottajan luokse kansalainen ja rupeaa siel- lä reuhaamaan eikä anna virkamiehen tehdä työtään rauhassa. Ilkivalta-työkalolla on tarkoitus korvata lähes kokonaan virastorauhan rikkominen, ja nyt siitä on rangaistuksena vain sakkoa. Se taas aiheuttaa sen, kun tässä on rangaistukse- na vain sakkoa, että poistuu niin sanottu joka- miehen kiinniotto-oikeus, joka olisi erinomaisen tärkeä asia.

Otan yhden esimerkin. Tämä on ehkä virasto- rauhan puolelta. Helsingin kadulla vanhahko rouva saattaa rauhassa kävellä. Tulee joku vähän sekopäinen kansalainen ja sanotaan vaikka ihan ilkeyttään rupeaa huutamaan kaikenlaisia hävyttömyyksiä tälle vanhalle ihmiselle. Siitä kävelee kuka tahansa meistä ohitse ja haluaisi vähän puuttua seikkaan ja ottaa ystävällisesti ehkä ol- kapäästä kiinni, että olehan nyt hyvä ja lähe tästä paikalta pois. Kun ei ole vankeusuhkaa, joka olisi vain kolme kuukautta, niin se, joka

tähän kansalaiseen puuttuu, joka siinä mekkaloi, on syyllistynyt rikokseen.

Tämä ei tule missään tapauksessa olemaan oikein. Ei kansalainen voi ajatellakaan, että jos hän yrittää auttaa toista, niin hän ei saisi käsin koskea missään tapauksessa. Tästä asiasta olisi päästy siten eroon, kun olisi ilkivaltaipykälässä säilytetty rangaistuksena sakkoa tai korkeintaan kolme kuukautta vankeutta.

Tämä tulee esimerkiksi koulukiusaamisasioissa olemaan ongelmana. Opettaja ei saa todellakaan tämän jälkeen enää kuljettaa kädestä pitäen oppilasta ulos, koska ei ole mitään pykälää, minä perusteella asiaan puututtaisiin.

Uudessa pykälässä virastorauhan rikkomisesta tulee sille, joka tunkeutuu luvatta virastoon, uhka, että se saadaan ottaa kiinni. Mutta henkilöllä, joka virastoon tulee, on oikeus tulla sinne, ja jos hän sitten rupeaa siellä mekkaloimaan, niin siihen ei enää voida puuttua. Tästä äänestettiin, 10—5 ainakin oli, jos ei enemmän, kun äänestettiin ensimmäisessä käsittelyssä, että tulee kolme kuukautta vankeutta.

Paheksun kyllä oikein suuresti tältä paikalta puheenjohtaja Laxin menettelyä, että hän pakotti tämän asian niin menemään, että toisessa käsittelyssä tämä muuttuikin yhtäkkiä toisin päin. En ymmärrä asiaa ollenkaan. Hän sanoi, että otettakoon pakkokeinolakiin pykälä, liitetään tämä sinne, jossa lukee, niin kuin siellä on näpistyksistä ja vastaavista asioista, että joka ilkivaltaan syyllistyy, häneen nähden on kiinniotto-oikeus. Sitä ei kuitenkaan tässä lakiesityksessä ollut missään tapauksessa mukana. Minä sanoisin, että tässä suorastaan huijattiin lakivaliokuntaa niiltä osin. Olisi ollut aivan sama asia, jos se olisi ollut pakkokeinolaissa, kun se olisi antanut kuitenkin sen mahdollisuuden, että häiritsijään voitaisiin tavalla taikka toisella puuttua.

Raiskauksesta olen yksinkertaisesti sitä mieltä, että kolmiportaisuus on aivan paikallaan. Sana "lievä" ei ole mikään hyvä. Olisi voitu käyttää ehkä jotakin "vähäinen" taikka joka tapauksessa olisi voitu kiertää samainen asia. Mutta kolmiportaisuus todennäköisesti tulee kuitenkin sillä tavalla, että meillä jossakin määrin rangaistustaso tulee nousemaan, koska tulee selkeästi olemaan kolmiportainen teon kuvaus.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Täällä on annettu ymmärtää, että ilotytöt, jotka täällä Helsingissäkin touhuilevat, ovat surkeita ihmisiä, ruoskittuja ja alistettuja siihen hommaansa. He myyvät myymisen ilosta itseään, tienaaavat

hyvin, kulkevat minkkiturkissa ja kalliissa kouriissa ja kun aikansa tienailivat, sitten vaihtavat nimeä ja menevät naimisiin ja elävät onnellisina elämänsä loppuun saakka. Ajatukset siitä, että he ovat kurjia ja alistettuja ihmisiä, eivät pidä paikkaansa. He ovat valinneet oman ammattinsa, eikä sitä täällä eduskunnassa miksiäkään muuteta.

Ed. Kokkosen vuodatus puhujankorokkeelta oli varsin kyyninen. Siitä ei mitään uutta saanut esille. Se oli saman asian pyörittämistä. Hän ei esittänyt minkäänlaisia ratkaisumalleja tähän asiaan. Hän luulee, että se on ratkaisumalli, että kielletään sukupuolisen nautinnon ostaminen. Se ei tätä asiaa ratkaise. Asiat täytyy ratkaista muilla tavoin. Esimerkiksi minulla henkilökohdaisesti on ratkaisumalleja, mutta en ala niitä täällä selvittää eikä siihen ole aikaakaan.

Minä totean vielä ed. Kokkosen lakialoitteesta, että siinä kyllä kielletään ostaminen, mutta kyllä kai on sillä tavalla, että tänä päivänä ilotytöt minkkiturkeissaan ja lyhyissä hameissaan etupäässä tulevat kysymään ja kauppaamaan. Ei se, että ei saa tehdä tarjouksia, prostituutiota miksiäkään kiellä. Kyllä nämä tytöt osaavat. Jos he huomaavat, että kukaan ei tule heiltä kysymään, niin kyllähän he tarjoamaan menevät. Sehän on heille elämisen ehto. Sehän on selvä asia.

Ed. Kokkonen, teidän näkemyksenne tästä asiasta on hyvin yksitotinen, kaikella kunnioituksella teidän hienoa persoonaanne ja älyänne kohtaan.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ensin ed. Aittoniemelle: Ymmärrän, että hänen ratkaisunsa on bordelli, joka taas ei ole minun ratkaisuni. Totean, että Ruotsissa parlamentti aikamoisella enemmistöllä päätyi ihan samalle kannalle kuin millä minäkin olen ollut. Kyllä se on kuitenkin ollut jonkinlainen ratkaisuesitys, jolla on pyritty puuttumaan tähän pahimpaan epäkohtaan.

Sitten ed. Alarannalle totean valittaen, että en tunne tuota aikaisempaa keskustelua, johon ed. Alaranta viittaa, vaikka hän kertoikin aikanaan antaneensa siitä jäljennöksen minulle. Muistini ei nyt valitettavasti toimi niin hyvin, että muistaisin, kuka oli sanonut mitäkin, keistä kansanedustajista siinä on kysymys. Mutta voin todeta, että kokoomuksessa on aina ollut katto korkealla ja seinät leveällä. Me emme ole toinen toistemme klooneja. Meillä sallitaan erilaisia ajattelumalleja ja -tapoja.

Ed. Myllyniemen puheenvuoron johdosta to-  
teaisin, että meillä oli joitakin vuosia sitten poh-  
joismaiset oikeuspsykiatrian päivät, ja siellä  
myös ihmeteltiin Suomen lievää rangaistuskäy-  
töntä ja erityisesti sitä, että meillä täyttä ymmär-  
rystä vailla olevat saavat alennuksen rangaistuk-  
seensa, kun muualla he istuvat nimenomaan päi-  
västä päivään. Meillä he pääsevät tekemään kep-  
posiansa uudelleen vähän nopeammin kuin  
muissa maissa.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Täällä  
on pohdittu sitä, miksi aikoinaan irtolaislaki ku-  
mottiin. Saattaa olla, että siihen aikaan, kun se  
kumottiin, kumoaminen sopi ajan kuvaan. Ei  
irtolaislaista normaaleille kansalaisille mitään  
haittaa ollut. Tilanne on nyt muuttunut, kun  
aiheeseen liittyvät ongelmat ovat räjähtämässä  
käsiin. Kysynkin, eikö irtolaislakia saa takaisin,  
jos sillä asiat ratkeavat.

---

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely juliste-  
taan päättyneeksi.

---

T o i n e n   v a r a p u h e m i e s : Eduskun-  
nan seuraava täysistunto on huomenna perjan-  
taina kello 13.

---

Täysistunto lopetetaan kello 23.12.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio